

V L A A M S P A R L E M E N T

Zitting 1999-2000

15 maart 2000

BELEIDSPLAN

Kinderopvang

**Blauwdruk voor een toekomstgerichte uitbouw
van het kinderopvanglandschap in Vlaanderen**

ingediend door mevrouw Mieke Vogels,
Vlaams minister van Welzijn, Gezondheid en Gelijke Kansen

INHOUDSTAFEL

Inleiding	3
I. Uitgangspunten	4
I.1. In dialoog met het regeerakkoord...	4
a. ... over kinderopvang op zich	4
b. ... over kinderopvang als deelaspect van de actieve welvaartsstaat	9
I.2. Kinderopvang en de kwaliteit van het gezinsleven	11
I.3. De bestaande opvangsituatie : feiten en cijfers	13
II. De dynamiek van het opvanglandschap – een proeve van omgevingsanalyse	19
II.1. De voorzieningen	20
II.2. De gebruikers	23
II.3. De voorwaardenscheppende actoren	25
II.4. Nieuwe accenten	27
<i>Tussentijdse overweging : de opdracht voor het beleid</i>	30
III. Een blauwdruk voor een vernieuwd Vlaams opvanglandschap	33
III.1. Een basisconcept als fundament	33
III.2. Tien bouwstenen voor een toekomstgericht kinderopvangbeleid	40
1. De particuliere opvangsector op nieuwe wegen	40
2. Een leefbaar werkkader voor de diensten voor opvanggezinnen en de kinderdagverblijven	45
3. Buitenschoolse kinderopvang : de pijlers verstevigen	50
4. Een programmatorische groei	56
5. Het lokale advies bevestigen en versterken	60
6. Een verruimd aanbod als antwoord op bijzondere noden	64
7. Toegankelijke en betaalbare kinderopvang	67
8. Kwaliteit definiëren, stimuleren en bewaken	72
9. Diversiteit als inspiratiebron en toetssteen	75
10. Opvang en onderwijs : partners voor het kind	78
IV. Een concreet beleidsprogramma	80
Tot slot	87
Bijlagen	89

Inleiding

Het regeerakkoord van de Vlaamse regering spreekt i.v.m. de kinderopvang over het formuleren van een totaalbeleidsplan met een volledige voorstelling van de behoeften en de verantwoordelijkheden.

Het feit dat de term “totaalbeleidsplan” wordt gebruikt en dat daarbij wordt gestipuleerd dat het plan een “volledige voorstelling van de behoeften en de verantwoordelijkheden” moet bevatten, illustreert dat de Vlaamse regering het kinderopvanglandschap ten gronde en structureel wil evalueren en heroriënteren.

De nota die voorligt wil daartoe een substantiële bijdrage leveren.

Ze vertrekt in hoofdstuk I van een dialoog met het regeerakkoord, duidt de kinderopvang als instrument dat bijdraagt tot een kwalitatief gezinsleven en beschrijft de momentele stand van zaken in de sector van de kinderopvang.

Daarbij aansluitend brengt ze de dynamiek van het opvanglandschap in kaart en definieert ze de opdracht en de uitdagingen die zich beleidsmatig stellen (hoofdstuk II).

Het antwoord dat daarop wordt geformuleerd heeft de ambitie een blauwdruk te zijn voor een vernieuwd Vlaams opvanglandschap.

De beschrijving van een structureel nieuw opvangpatroon is het conceptuele fundament waarop tien concrete bouwstenen voor een toekomstgericht beleid worden geënt (hoofdstuk III).

Het realiseren van deze vernieuwende visie is een proces van voortdurend sturen en bijsturen, zowel administratief-juridisch als budgettair. De beleidsacties die in deze context richting kunnen geven aan het beleidsdenken en aan de beslissingen die moeten worden genomen, worden samengebracht in hoofdstuk IV.

Het regeerakkoord voorzag in een periode van negen maanden voor het afwerken van het beleidsplan kinderopvang. We hebben ons aan deze termijn gehouden. We geven zelfs iets vroeger het concept vrij dat in staat moet zijn de sector van de kinderopvang positieve impulsen en een leefbaar en kwalitatief toekomstperspectief te geven. We vinden het immers belangrijk dat de operationele vertaling van de ontwikkelde gedachtegang op korte termijn wordt opgestart en (stapsgewijs) gerealiseerd. Zodat de in deze nota uitgetekende blauwdruk snel realiteit wordt in een daadwerkelijk vernieuwd Vlaams opvanglandschap.

I. Uitgangspunten

I.1. In dialoog met het regeerakkoord...

a. ... over kinderopvang op zich

Het tweede hoofdstuk van de regeerverklaring bevat onder de hoofding “Meer welzijn met een actief zorgbeleid” een aparte paragraaf over de kinderopvang. De in deze paragraaf verwoorde standpunten en voornemens kunnen worden gevat in zes stellingen. In wat volgt citeren we deze stellingen uit het regeerakkoord en voorzien we ze van duidende commentaar.

Als we op een dergelijke manier in dialoog treden met de bepalingen van het regeerakkoord, dan doen we dat om een aantal begrippen die essentieel zijn voor het ontwikkelen van een visie op de kinderopvang in Vlaanderen hanteerbaar te definiëren en af te lijnen. Dit is belangrijk en nodig in het licht van de opdracht die de regeerverklaring letterlijk bevat en die we opnemen als stelling 1 :

"Er moet binnen 9 maanden een totaal beleidsplan kinderopvang opgesteld worden met een volledige voorstelling van de behoeften en de verantwoordelijkheden."

Het is duidelijk dat de voorliggende beleidsnota het rechtstreekse gevolg is van deze bepaling in het regeerakkoord. Er wordt inderdaad geprobeerd vanuit een globale situatieschets een toekomstgerichte en vernieuwende beleidsvisie op de kinderopvang uit te tekenen.

Deze beleidsvisie moet radicaal zijn, in die zin dat ze vanuit een doordacht concept op de sector, een hertekening ervan bewerkstelligt. De tweede stelling uit het regeerakkoord luidt immers : *"Het systeem voor kinderopvang moet hervormd en uitgebreid worden, waarbij erkenning en betoelaging van de voorzieningen gescheiden worden."*

"Het systeem voor kinderopvang hervormen en uitbreiden" is een uitspraak die ruimte laat voor interpretatie. De notie "uitbreiden" wijst duidelijk op een kwantitatieve groei. Het "hervormen" kan van alles betekenen. Een centraal aandachtspunt moet in elk geval zijn dat erkenning en betoelaging van elkaar worden losgekoppeld. Dit impliceert dat er aan een structuur wordt gewerkt waarbij een kwalitatieve evaluatie van voorzieningen leidt tot een erkenning of toezicht op zich. Een gunstig kwaliteitsattest kan dan de basis zijn waarbij diverse subsidiestromen en ondersteunende maatregelen kunnen aansluiten.

Hervormen en uitbreiden houdt zeker ook in dat de zgn. nieuwe opvangnoden (flexibele opvang en opvang van zieke kinderen) in de reglementering worden ingeschreven.

De derde stelling, *“De overheid zal normerend en controlerend optreden en de betoelaging bestemmen voor de gebruiker eerder dan voor de instellingen”*, betekent dat een hervorming van het opvanglandschap zeker inhoudt dat de aanbodgestuurde benadering wordt aangevuld met vraaggestuurde beleidsacties. “De betoelaging bestemmen voor de gebruiker eerder dan voor de instellingen” daagt uit tot het vinden van beleidsinstrumenten die de opvangvraag tot uitgangspunt van het beleid maken. Daarbij is het wellicht niet mogelijk op korte termijn en rechtlijnig de subsidiestroom die nu de voorzieningen voedt af te wenden naar de gebruikers. De structuur van het opvanglandschap waarbij niet alle kinderen opvang nodig hebben, waarbij ook niet alle opgevangen kinderen in het formele circuit terecht komen omdat grootouders voor hun opvang instaan, verhindert dat. Het zal er dus op aankomen vormen te vinden die zoveel als mogelijk een vraagsturend beleid ondersteunen, zonder dat ze het broze evenwicht in het kinderopvanglandschap tussen o.m. de formele en informele opvang ten gronde verstoren. Het uitsmeren van de betoelaging die nu naar de voorzieningen gaat over de gebruikers, zowel van de formele als informele opvang, is immers niet realiseerbaar. Het verdunnen van de middelen dat daarmee gepaard zou gaan, zou het opvangaanbod in gevaar brengen. De opdracht die vervat zit in het regeerakkoord kan wel vertaald worden in o.m. een verdere en sterkere valorisering van het lokale beslissingsniveau. Op die manier is de opvangvraag sterk bepalend voor de organisatorische verdere uitbouw van het opvangaanbod. Ook het creatief inspelen op die opvangvraag via de ouderbijdrage, gemoduleerd naar gezinsdraagkracht en met gerichte aandacht voor specifieke doelgroepen, is in deze context essentieel.

Het normerend en controlerend optreden van de overheid betekent dat het haar prioritaire taak is een kwalitatief kader te creëren waarbinnen opvangvoorzieningen, organisatorisch divers van aard en gedragen door verschillende geldbronnen, zich kunnen ontplooien.

Er zal ook, conform de vierde stelling, naar gestreefd worden dat *“kinderopvang een basisvoorziening wordt. Daarvoor moet het aanbod drastisch verhoogd worden en de ouderbijdrage voor de gezinnen met lage inkomens verminderd worden.”*

Dat kinderopvang een basisvoorziening moet worden wordt vaak gesteld. Wat daarmee dan wordt bedoeld is niet altijd even duidelijk. Luidens het regeerakkoord heeft het zeker te

maken met een drastische kwantitatieve groei van het aantal opvangplaatsen. Op die manier verhoogt de toegankelijkheid van de kinderopvang. Een toegankelijkheid die bovendien zeker moet worden verbeterd wanneer gezinnen met lage inkomens een beroep doen op kinderopvang. Daartoe zal een aanpassing van de ouderbijdrageregeling worden uitgewerkt.

In deze context willen we aangeven dat de term “basisvoorziening” niet automatisch inhoudt dat kinderopvang een vanzelfsprekend recht voor alle kinderen is. Los van de complexe juridische complicaties van het naar voor schuiven van kinderopvang als een recht voor alle kinderen, lijkt het ons belangrijk de notie basisvoorziening behoedzaam te hanteren omdat ook de keuzevrijheid van ouders speelt. Wanneer ouders ervoor kiezen zelf in te staan voor de opvang van hun kinderen, of opteren voor een oplossing waarbij op grootouders of andere verwanten een beroep wordt gedaan, dan is dat even legitiem als wanneer ouders opteren voor het formele opvangcircuit.

De onvermijdelijke behoedzaamheid bij het omschrijven van de kinderopvang als basisvoorziening, verhindert evenwel geen concrete invulling ervan. We zien daarvoor vier invalshoeken.

In de eerste plaats is er, zoals in het regeerakkoord letterlijk opgenomen, de noodzaak van een verdere kwantitatieve groei. Kinderopvang zal slechts een basisvoorziening zijn wanneer ouders, in welke regio van Vlaanderen ze ook wonen, daadwerkelijk terecht kunnen in een opvangvoorziening.

Essentieel voor het ontwikkelen van kinderopvang als basisvoorziening is ook dat heel sterk wordt gewerkt aan de kwaliteit van de opvang. Kinderopvang als basisvoorziening vereist prioritaire aandacht voor de kwaliteit van de pedagogische aanpak. Uitgangspunten daarbij zijn de draagkracht en het belang van het kind.

Als opvangvoorzieningen slechts een in de tijd beperkt aanbod realiseren, bv. van 8u tot 17u, dan bieden ze geen basisdienst aan ouders die van langs om meer nood hebben aan flexibele opvang. Het economische tenderen naar flexibiliteit vereist dat opvangvoorzieningen daarop inspelen. Het is niet nodig dat elk opvanggezin of elk kinderdagverblijf de klok rond open is. Flexibele opvangvragen moeten ook altijd mee beoordeeld worden vanuit de leefsituatie van het kind. Dit kan het best als op lokale basis gewerkt wordt aan een op elkaar afgestemd flexibel aanbod.

Behalve de kwantiteit, de kwaliteit en een verruimd aanbod, is de toegankelijkheid van de voorzieningen het vierde aspect van kinderopvang als basisvoorziening. Dat betekent niet alleen dat de opvang betaalbaar moet zijn. Kinderopvang neemt binnen het sociale netwerk

dat gezinnen draagt een centrale plaats in. Van daaruit kan een bijzondere aandacht voor specifieke doelgroepen groeien. Als de drempel tussen een opvangvoorziening en de omliggende buurt lager wordt, als de opvangvoorziening zelf een stap naar de omgeving, de buurt en haar bewoners zet, dan zal haar dienstverlening ook kansarmen en migranten bereiken. En aldus een echte basisdienstverlening zijn.

De vijfde stelling van het regeerakkoord sluit aan bij de overwegingen die we hebben geformuleerd over de kinderopvang als basisvoorziening. Ze luidt :

“Om een snelle instap in de arbeidsmarkt of uitzendwerk mogelijk te maken moet extra aandacht gaan naar een flexibeler kinderopvang. Ook kinderen van ouders met onregelmatige arbeidstijden moeten gebruik kunnen maken van soepele en kwaliteitsvolle opvang”.

Flexibele kinderopvang heeft zeker te maken met opvangnoden 's morgens vroeg en 's avonds laat, 's nachts en in het weekend. Flexibiliteit betekent ook dat een onmiddellijk instappen in de kinderopvang mogelijk is wanneer ouders opnieuw werk vinden. Urgentie- en occasionele opvang zijn eveneens aspecten van flexibiliteit. Vanuit een globale visie op een vernieuwde opvangstructuur zal deze beleidsnota ruimte maken voor het integreren van de verschillende vormen van flexibele kinderopvang in de regelgeving. We opteren er daarbij niet voor aparte voorzieningen te maken voor flexibele opvang. Het is veel economischer, efficiënter en relevanter vanuit de positie van kinderen, een aanbod van flexibele kinderopvang te ontwikkelen dat gekoppeld is aan de bestaande structuren.

De zesde stelling van het regeerakkoord gaat expliciet in op de buitenschoolse kinderopvang. Ze stelt: *“De buitenschoolse kinderopvang moet verder uitgebouwd worden, in de mate van het mogelijke buiten de schoolmuren. Er komt een decreet buitenschoolse kinderopvang (BKO), waarin de netoverschrijdende samenwerking op buurniveau , in samenwerking met alle lokale actoren, wordt vastgelegd.”*

Er is momenteel een regelgeving die de uitbouw van de buitenschoolse kinderopvang, in de mate van het mogelijke buiten de schoolmuren en netoverschrijdend, vanuit een overleg tussen alle lokale actoren stuurt. Deze regelgeving ligt vast in een aantal besluiten van de Vlaamse regering en niet, zoals het regeerakkoord voorstelt, in een decreet.

Het lijkt ons in dit verband in de eerste plaats belangrijk de evoluties van de voorbije twee jaar op het vlak van de buitenschoolse kinderopvang te consolideren. Het meersporenbeleid, het kwaliteitscharter en het lokale overleg zijn immers de stevige pijlers waarop het buitenschoolse opvangaanbod momenteel gestalte krijgt. Deze beleidsnota zal nadenken over hoe deze dynamiek, waar nodig met andere accenten, kan worden bestendig. Het feit dat niet minder dan bijna 80 % van de Vlaamse gemeenten een lokaal overleg rond de buitenschoolse kinderopvang heeft opgestart, betekent immers dat het in de regelgeving uitgetekende concept aanslaat. Op maat van de plaatselijke situatie wordt het aanbod aan buitenschoolse kinderopvang geoptimaliseerd. Deze tendens verdient te worden gecontinueerd. Of dit regelgevend kan en moet onder de vorm van een apart decreet voor de buitenschoolse kinderopvang is niet evident. Als we het regelgevende kader van de kinderopvang in Vlaanderen bekijken, dan zien we dat er geen enkel decreet is. Noch voor de erkende diensten voor opvanggezinnen en kinderdagverblijven, noch voor de particuliere sector, noch voor de initiatieven voor buitenschoolse opvang is er een apart decreet. Conform het oprichtingsdecreet van Kind en Gezin is het de Vlaamse regering die de regels bepaalt m.b.t. de organisatie, de erkenningsnormen en de subsidievoorwaarden inzake o.m. de dagopvang en de buitenschoolse opvang. Vanuit dit gegeven is het wellicht zinvoller, wanneer het in deze nota ontwikkelde beleidsconcept voor de globale kinderopvang in Vlaanderen kan worden gerealiseerd, dáárvoor, voor de totaliteit van de sector dus, een decretale basis te creëren. Beter dan nu, enkel en alleen, geïsoleerd als het ware, een decreet rond buitenschoolse opvang uit te werken.

b. ... over kinderopvang als deelaspect van de actieve welvaartsstaat

In het regeerakkoord komt kinderopvang, behalve onder de hoofding “*Meer welzijn met een actief zorgbeleid*”, ook aan bod onder de noemer “*Meer welvaart met een actief werkgelegenheidsbeleid*”. Daarin wordt kinderopvang geduid als een instrument dat bijdraagt tot het actief laten participeren van mensen aan de maatschappelijke en arbeidsdynamiek. Kinderopvang ondersteunt dan het kunnen combineren van arbeid en gezin. Het geldt bovendien als mogelijk middel om de werkloosheidsvallen mee op te heffen en om specifieke doelgroepen te ondersteunen in hun streven naar daadwerkelijke participatie. Kinderopvang wordt in die context ook gezien als een groeisector wanneer het erop aankomt nieuwe jobs te creëren.

We citeren:

“De social-profitsector is bij uitstek een sector waar, onder invloed van de evolutie van de maatschappelijke behoeften (vergrijzing, tweeverdienerschap), enkele duizenden nieuwe jobs zullen ontstaan. Daarbij wordt vooral gedacht aan de welzijnssectoren zoals kinderopvang, bejaardenhulp, thuishulp, gehandicaptenzorg en bijzondere jeugdzorg.”

“Het systeem van vermindering van de belastingen op de laagste arbeidsinkomens biedt ook een begin van oplossing voor de werkloosheidsvallen. Daarnaast moeten de werkloosheidsvallen ook worden aangepakt door een drastische verlaging van de kinderopvangkosten voor sommige inkomensgroepen, gekoppeld aan een uitbreiding van het opvangaanbod. (...) Maatregelen ter voorkoming van werkloosheidsvallen zijn gericht op laaggeschoolden en maken aldus deel uit van een beleid gericht op doelgroepen waarvan de kansen op de arbeidsmarkt moeten worden vergroot.”

Deze bepalingen nopen bij het ontwikkelen van een kinderopvangbeleid o.m. tot aandacht voor de ouderbijdrageproblematiek. Vooral voor de groep van eenoudergezinnen met een laag gezinsinkomen vormen de ouderbijdragen een groot probleem. Voor hen betekenen de te hoge opvangkosten en het gebrek aan flexibele opvang een belemmering in het aanvaarden en reserveren van een contingent aan flexibele opvangplaatsen waarop werkzoekenden in de verschillende stadia van het VDAB-traject naar werk een beroep kunnen doen.

Wat betreft het tewerkstellingsgegeven in de kinderopvang is een tweeledige beleidsbenadering aangewezen.

Allereerst zal de in het regeerakkoord voorziene drastische uitbreiding van de sector leiden tot het creëren van een betekenisvol aantal bijkomende jobs.

Daarnaast wordt het personeel dat via werkgelegenheidsstatuten is tewerkgesteld in de opvangvoorzieningen best geregulariseerd.

Het verder integreren van het aspect kinderopvang binnen het proces van de actieve welvaartsstaat veronderstelt een gezamenlijk en op elkaar afgestemd engagement van zowel de overheid, de ouders als gebruikers, het vrije initiatief en de sociale partners. Zij zullen binnen het in deze nota ontwikkelde concept dan ook een sturende rol verwerven.

I.2. Kinderopvang en de kwaliteit van het gezinsleven

De tijd dat kinderopvang getaxeerd werd als eerder negatief voor de ontwikkeling en de opvoeding van kinderen ligt al geruime tijd achter ons. Het is ondertussen algemeen aanvaard dat de kinderopvang positieve impulsen geeft aan de ontwikkeling van jonge kinderen. Zij maken in de kinderopvang van kleins af kennis met de diversiteit van de samenleving die hen omringt. Ze worden uitgedaagd om een plaats te vinden in een groepsgebeuren. Ze ervaren tal van sociale interacties en hun activiteit en ontwikkeling worden gestimuleerd.

Kinderopvang is o.m. vanuit die optiek niet langer enkel een instrument voor ouders die arbeid en gezin met elkaar willen combineren. De functies van de kinderopvang zijn verruimd. De kinderopvangvoorziening is ook een ontmoetingsplaats voor ouders. De contacten tussen ouders onderling en tussen ouders en de begeleiders van de kinderen maakt bovendien mogelijk dat, wanneer het nodig is, gezins- en opvoedingsondersteunende impulsen uitgaan van het kinderopvanggebeuren.

Deze verruimde context waarbinnen de kinderopvang zich ontwikkelt neemt evenwel niet weg dat de sector in belangrijke mate de functie behoudt bij te dragen tot een geslaagd combineren van arbeids- en gezinstijd. Het gegeven dat de tewerkstellingsgraad (van vrouwen) de belangrijkste determinerende factor is voor de vraag naar kinderopvang, gekoppeld aan het feit dat de arbeidsparticipatie van vrouwen nog steeds toeneemt, onderstreept het belang van een beleidskeuze die de sector van de kinderopvang zowel kwantitatief als kwalitatief structurele nieuwe groeikansen wil geven. Kinderopvang is een essentieel instrument bij het verwezenlijken van een actieve welvaartsstaat die mensen alle kansen wil geven op een zinvolle tewerkstelling.

Nochtans kan kinderopvang niet het enige antwoord zijn op de noden van gezinnen die de eisen en verwachtingen van arbeid en gezin met elkaar willen verzoenen.

Gezinnen, zowel ouders als kinderen, streven er sterk naar om de gezinstijd kwalitatief vorm te geven. Uit een recent onderzoek naar de vrijetijdsbesteding van de Vlamingen dat werd uitgevoerd aan de VUB, blijkt dat vooral vrouwelijke tweeverdieners met kinderen meer vrije tijd op werkdagen willen. En ook het resultaat van een job-@-enquête die n.a.v. de internationale vrouwendag van 11 november 1999 peilde naar hoe mannen en vrouwen hun job ervaren in functie van hun gezinsleven, wijst uit dat ouders niet enkel vragende partij zijn

voor meer kinderopvangmogelijkheden. Zowel vrouwen als mannen hechten ook zeer veel belang aan flexibele werktijden en mogelijkheden tot thuiswerk.

Dit streven naar een eigen inbreng in de gezinsorganisatie, dat voortkomt uit de keuze voor een kwalitatief gezinsleven, vraagt, evenzeer als de uitbouw van de kinderopvang, om beleidsondersteunende initiatieven. Daarom is in een beleidsnota die expliciet handelt over de sector van de kinderopvang, aandacht voor de maatschappelijke context waarin kinderopvang zich situeert zinvol. Het impact van het kinderopvangbeleid zal sterker worden wanneer het wordt ingebed in een breder kader. Kinderopvang maakt deel uit van een totaal gezinsgebeuren dat tegelijkertijd én voor de arbeidstijd, én voor de gezinstijd kwaliteit nastreeft.

Het is vanuit die overtuiging dat deze beleidsnota kinderopvang nadrukkelijk blijvende aandacht bepleit voor specifieke overheidsmaatregelen om de combinatie gezin en werk te vergemakkelijken. We denken daarbij aan ouderschapsverlof, loopbaanonderbreking in al zijn vormen, deeltijds werk en ook, het blijft nodig dit expliciet aan te brengen, een betere verdeling van de gezinsarbeid tussen vrouwen en mannen. Daarnaast moeten vormen van thuiswerk en flexibele werktijden verder worden ontwikkeld. Ook nieuwe tewerkstellingsprojecten die op buurtniveau huishoudelijke taken opnemen (strijkinkels bv.), brengen in dit verband soelaas.

Vanuit die invalshoek is overleg tussen alle rechtstreeks betrokkenen aangewezen. Ouders, werkgevers en werknemers, de overheid en wetenschappers kunnen samen nagaan welke beleidsaccenten op korte termijn kunnen bijdragen tot een kwalitatiever gezinsleven door het creëren van betere combinatiemogelijkheden tussen arbeid en gezin. Voortbouwend op al beschikbaar materiaal (o.m. van het Centrum voor Bevolkings- en Gezinsstudies (CBGS)), en eventueel ondersteund door een advies van bv. de Gezins- en Welzijnsraad en de Sociaal-Economische Raad voor Vlaanderen (SERV), zullen voorstellen worden geformuleerd die de notie zorgkrediet, die structureel zorgtijd installeert binnen een loopbaan, stapsgewijs concretiseren. In eerste instantie lijkt ons het ter beschikking stellen van meer dagen die werknemers toelaten thuis te zijn wanneer hun kinderen ziek zijn, daarvan een mogelijke invulling.

I.3. De bestaande opvangsituatie : feiten en cijfers

Een toekomstgericht kinderopvangbeleid ontwikkelen kan maar vanuit een correct inzicht in de bestaande situatie. Zowel de actuele organisatorische structuur als de historiek ervan zijn onvermijdelijk mee bepalend voor de manier waarop het kinderopvanglandschap verder kan evolueren. Daarom wordt in wat volgt geschetst hoe het kinderopvanglandschap vandaag functioneert en welke de recente tendensen zijn die het kenmerken. Daarbij gaan we eerst in op het gebruik van de kinderopvang in Vlaanderen. Daarna worden de verschillende voorzieningen die samen het aanbod realiseren beschreven. Als derde invalshoek wordt de regelgevende structuur belicht. Tot slot worden elementen aangebracht die een licht werpen op de financiering en de kostprijs van de kinderopvang.

Gebruik van de kinderopvang

Kind en Gezin houdt tweejaarlijks een enquête naar het gebruik van kinderopvang door kinderen jonger dan 3 jaar. Uit de resultaten van 1997, de laatst beschikbare, maken we op dat ruim de helft van de kinderen tussen 3 maanden en 3 jaar gebruik maakt van opvang. 54,4% wordt regelmatig opgevangen, 3,4% zeer uitzonderlijk en 42,2% maakt geen gebruik van opvang. Een dergelijk gebruik van kinderopvang kan stilaan als een continu gegeven worden beschouwd. De enquêtes sinds 1988 geven een vrij constant beeld te zien.

Van de groep kinderen die op regelmatige basis nood heeft aan kinderopvang, werd in 1997 38% opgevangen door grootouders. 21,9% kon terecht in een opvanggezin aangesloten bij een dienst, 15,3% vond een plaats in een kinderdagverblijf, 12% bij een particulier opvanggezin en 5,1% bij een particuliere opvanginstelling.

Als we bij het aandeel van de grootouders de kinderen tellen die door een ander familielid worden opgevangen, dan zien we dat ruim 4 kinderen op 10 een opvangoplossing vinden binnen de eigen familiekring. Binnen het globale aanbod is het informele circuit dus essentieel.

Het is beleidsmatig belangrijk dat er relevante regionale verschillen zijn in het gebruik van kinderopvang. Zo bedraagt het percentage regelmatige gebruikers in Vlaams-Brabant 64,1% t.o.v. 48,2% in Limburg. Dit impliceert dat de verdere kwantitatieve uitbouw van de sector

best programmatorisch gebeurt, met oog voor dit regionale gegeven en, uiteraard, rekening houdend met andere bepalende factoren zoals de tewerkstellingsgraad van vrouwen.

Op het vlak van de intensiteit van de opvang zien we een significante toename van deeltijdse opvang. Uit de enquêtes van Kind en Gezin blijkt dat er, in een periode van 10 jaar, een verschuiving is met 10% van volledige naar deeltijdse opvang. In 1997 was 69,1% van de opvang deeltijds t.o.v. 64,8% in 1995.

De opvang van kinderen door derden in het eigen thuismilieu is eerder uitzonderlijk. Een goede 7% van de kinderen wordt op die manier opgevangen.

Het relatieve aandeel van de verschillende opvangvormen is de laatste jaren betekenisvol gewijzigd. Er is een daling van het aandeel van de opvang door grootouders en andere familieleden. In 1997 bv. lag dat 3,1% lager dan in 1995. We worden hier geconfronteerd met een tendens die zich ongetwijfeld zal verderzetten. Grootouders blijken nog steeds in grote mate bereid hun kleinkinderen op te vangen, zeker wanneer het kind ziek is of wanneer de kleinkinderen nood hebben aan flexibele opvang. Maar een volledig voltijds engagement van de grootouders wordt minder waarschijnlijk. De manier waarop grootouders hun senior zijn beleven en invullen maakt hun beschikbaarheid voor voltijdse kinderopvang minder vanzelfsprekend. Grootouders zijn zelf nog aan het werk, plukken de vruchten van hun actieve loopbaan en willen er wel eens vaker op uit. Bovendien maakt het fenomeen van de gezinsindividualisering het opnemen van een voltijdse opvangopdracht door de grootouders minder evident.

De aanhoudende daling van de beschikbaarheid van grootouders binnen het globale kinderopvangaanbod met 1% per jaar is uiteraard een belangrijk kwantitatief aspect wanneer we dieper ingaan op de verdere groeimogelijkheden van de sector.

De Kind en Gezin-enquête van 1997 peilde ook naar het gebruik van atypische opvang. Met atypische opvang wordt dan bedoeld de opvang voor 7u 's morgens, na 18u 's avonds, op niet-werkdagen, of opvang die meer dan 11u duurt. Het aandeel atypische opvang volgens deze definitie bedroeg in 1997 20%. Bij kinderen die worden opgevangen door grootouders of andere familieleden gaat het frequenter om atypische opvang dan wanneer andere voorzieningen voor de opvang instaan. Atypische opvang komt ook significant meer voor in een gezinsmilieu dan in een instellingsmilieu.

Wanneer kinderen ziek zijn zien we dat de opvang in belangrijke mate gebeurt door het informele netwerk. 58,4% van de zieke kinderen wordt opgevangen door de grootouders en 4,5% door andere familieleden. Ruim 6 op 10 kinderen kunnen dus terecht in familiaal verband. Opvanggezinnen die zijn aangesloten bij een dienst zorgen voor 11,7% van de opvang van zieke kinderen.

Organisatiestructuur van het opvanglandschap en kwantitatieve stand van zaken

Het Vlaamse kinderopvanglandschap kan momenteel worden opgedeeld in respectievelijk de erkende en gesubsidieerde voorzieningen, de onder toezicht staande particuliere opvangvormen en de buitenschoolse kinderopvang.

Binnen de deelsector van de erkende en gesubsidieerde initiatieven maken we een onderscheid tussen diensten voor opvanggezinnen en kinderdagverblijven. Diensten voor opvanggezinnen groeperen een aantal opvanggezinnen die administratief en inhoudelijk begeleid en ondersteund worden door een dienstverantwoordelijke. Een opvanggezin dat aangesloten is bij een dienst kan gemiddeld voltijds 4 kinderen opnemen, maar nooit meer dan 8 tegelijkertijd. Zowel kinderen tussen 0 en 3 jaar als tussen 3 en 12 jaar kunnen bij een dienst terecht. De diensten voor opvanggezinnen zijn de belangrijkste formele opvangvorm. In 1998 waren ze goed voor 28.628 kindplaatsen.

Een kinderdagverblijf kan werken als crèche of als peuterspeelplaats. Het verschil tussen deze beide opvangvormen is de leeftijd van de kinderen die worden opgevangen. In een peuterspeelplaats kunnen kinderen terecht tussen 18 en 36 maanden. Een crèche staat ook open voor de allerjongsten. Zij vangen kinderen op tussen 0 en 36 maanden.

In kinderdagverblijven kunnen ook kinderen tussen 3 en 6 jaar terecht. Als een kinderdagverblijf beschikt over een daarvoor passende aparte ruimte kan bijkomend buitenschoolse kinderopvang voor kinderen tot 12 jaar worden georganiseerd. De minimumcapaciteit van een peuterspeelplaats bedraagt 20 plaatsen, van een crèche 23 plaatsen. De sector van de kinderdagverblijven groeide de laatste jaren gestaag. In 1998 stonden ze voor 13.079 erkende kindplaatsen.

In de erkende en gesubsidieerde voorzieningen betalen ouders in verhouding tot wat ze verdienen. De ouderbijdrage wordt berekend op basis van het aanslagbiljet en hangt ook af van de duur van de opvang. Er is vermindering mogelijk voor gezinnen met meerdere

kinderen of wanneer de financiële of de sociale situatie van het gezin daartoe aanleiding geeft.

Particuliere opvang onderscheidt zich van de andere vormen van opvang doordat de initiatiefnemer een zelfstandige is. Een particulier opvanggezin of een particuliere opvanginstelling ontvangt geen subsidie.

Particuliere voorzieningen moeten de opvang van kinderen tot 12 jaar melden aan Kind en Gezin. Zij kunnen bovenop de melding ook het toezicht van Kind en Gezin vragen. Voor het verkrijgen van een attest van toezicht moet een particuliere voorziening aan voorwaarden voldoen die een kwalitatieve opvang mogelijk maken. Belangrijk daarbij zijn de veiligheid, de beschikbare leef- en speelruimte, de verzorging, de hygiëne en de pedagogische omgang met de kinderen.

Een particulier opvanggezin staat in voor de gelijktijdige opvang van ten hoogste 7 kinderen. Een particuliere opvanginstelling zorgt voor de gelijktijdige opvang van minstens 6 kinderen. De overlapping tussen POG's en POI's heeft te maken met het al of niet buitenschools opvangen van oudere kinderen, wat specifiek verrekend wordt bij de capaciteitsbepaling.

De particuliere opvanginstellingen kenden een heel sterke groei. In 1990 waren er in deze sector 4.501 plaatsen. In 1998 meer dan het dubbele : 9.451. De groei in de sector van de particuliere opvanggezinnen is gestagneerd. In 1998 telden we er 7.985 plaatsen. T.o.v. 1995 (7.880 plaatsen) is dat nauwelijks een vooruitgang.

Ouders die hun kinderen laten opvangen in een erkende en gesubsidieerde voorziening of in een voorziening die onder toezicht staat van Kind en Gezin kunnen 80% van hun opvangkosten voor kinderen die jonger zijn dan 3 jaar fiscaal inbrengen, met een absoluut maximum van 450 fr. per dag per kind. Een recente beslissing van de federale regering brengt de aftrekbaarheid van de opvangkost, met behoud van het absolute maximum, op 100 %.

Sinds juni 1997 is er een nieuwe regelgeving voor de buitenschoolse kinderopvang. Het meersparenbeleid dat daarbij wordt ontwikkeld maakt buitenschoolse kinderopvang in verschillende opvangvormen mogelijk. Een lokaal overleg probeert het realiseren van bijkomende buitenschoolse opvangplaatsen organisatorisch en kwalitatief te sturen. Het op

elkaar afstemmen van het aanbod van de verschillende partners (opvangvoorzieningen, onderwijs, jeugdwerk) is in deze context een belangrijk aandachtspunt.

Een kwalitatieve erkenning door Kind en Gezin heeft de initiatieven voor buitenschoolse kinderopvang, die ook vroeger al bestonden, een officiële plaats bezorgd in het Vlaamse kinderopvanglandschap.

In Vlaanderen zijn inmiddels 144 initiatieven voor buitenschoolse opvang erkend. Zij werken in het totaal op 402 locaties. Dit resulteert in een globale capaciteit van 12.841 erkende plaatsen.

Bestaand regelgevend kader

Het oprichtingsdecreet van Kind en Gezin machtigt de Vlaamse regering nadere regels te bepalen m.b.t. de organisatie, de erkenningsvoorwaarden en de subsidievoorwaarden inzake de dagopvang en de buitenschoolse opvang. Het vigerende wettelijke kader bestaat dan ook uit een aantal ministeriële besluiten en besluiten van de Vlaamse regering die, per deelsector, de werkingsmodaliteiten van de voorzieningen vastleggen. Een beschrijvend overzicht van de belangrijkste besluiten gaat als bijlage 1.

Financiering en kostprijs

In 1998 werd een Financieringscommissie Kinderopvang ingesteld. Deze had als opdracht de geldstromen die de sector van de kinderopvang voeden te inventariseren en te analyseren. Op grond van de gemaakte bevindingen werden ook beleidsvoorstellen geformuleerd. Eind juli 1999 werd het rapport van de Financieringscommissie, waaraan alle betrokkenen konden participeren (van Kind en Gezin, over de sociale partners, tot de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten en vertegenwoordigers van alle deelgebieden van de kinderopvangsector) gefinaliseerd.

Het rapport van de Financieringscommissie is onze bron van informatie om het kinderopvanglandschap financieel in te kleuren. In bijlage 2 wordt in deze context illustratief cijfermateriaal bij elkaar gebracht. Ook de door de Commissie verwoorde vaststellingen en het daaruit gedistilleerde eindadvies worden opgenomen.

Een algemeen signaal vanuit de commissie is dat over de financiering van de kinderopvang niet altijd recent en relevant cijfermateriaal beschikbaar is. Vooral m.b.t. de manier waarop een individuele opvangvoorziening zich financieel organiseert is weinig materiaal voorhanden. Maar ook wat betreft de geldstromen die vanuit verschillende overheden en instanties naar de kinderopvang gaan is het niet altijd gemakkelijk de hand te leggen op recente en inzichtelijke gegevens. De commissie bepleit op dat vlak dan ook verder onderzoek.

Het lijkt ons inderdaad aangewezen dat terzake op korte termijn onderzoek wordt verricht. Het voeren van een doordacht beleid vereist immers een correct inzicht in wat de voorzieningen ontvangen en in hoe ze hun werking met deze middelen organiseren.

Dit inzicht is er nu niet. De commissie kon immers voor geen enkele opvangvorm een relevante exploitatiebalans van resp. inkomsten en uitgaven opmaken. Ze is er niet in geslaagd een zicht te krijgen op de kostprijs van de opvang t.o.v. de verworven inkomsten.

De noodzaak om over deze informatie te beschikken vraagt om een dringende audit die nagaat welke de financiële consequenties zijn van het exploiteren van een kinderopvangvoorziening. Het resultaat van een dergelijke oefening zal mee de beleidsacties bepalen die sturend ingrijpen op het inzetten, zowel naar omvang als naar finaliteit, van de middelen die worden gegenereerd door resp. de Vlaamse regering, de sociale partners en de ouders, met de lokale besturen de voornaamste geldbronnen voor de sector van de kinderopvang.

II. De dynamiek van het opvanglandschap – een proeve van omgevingsanalyse

Hoofdstuk I beschreef de uitgangspunten van deze beleidsnota. In dialoog met het regeerakkoord hebben we geprobeerd de beleidsopdracht waar we voor staan en de doelstellingen die daarbij gelden verkennend af te lijnen. Ook werd de kinderopvang gesitueerd in de context van de actieve welvaartsstaat, met oog voor een genuanceerde benadering van de problematiek van het combineren van gezin en arbeid en met aandacht voor de kwaliteit van het gezinsleven. Tot slot hebben we de bestaande opvangsituatie beschreven en cijfermatig geconcretiseerd.

Omdat deze beleidsnota tot niets minder moet leiden dan een hervorming, een structurele hertekening van het opvanglandschap, is het essentieel, aanvullend bij de basiselementen die in het eerste hoofdstuk zijn aangebracht, na te gaan welke evoluties en fundamentele trends het opvanggebeuren momenteel kenmerken. Het is immers zo dat een structurele verandering niet zomaar theoretisch kan worden uitgewerkt en opgelegd. Ze moet, wil ze succesvol verlopen, aansluiten bij wat al leeft op het terrein. En dat kan. Het is namelijk onmiskenbaar dat een aantal voorzieningen de laatste jaren sterk inspeelde op de wijzigingen in de opvangomgeving. Nogal wat initiatieven zijn er in geslaagd hun aanbod aan te passen aan nieuwe vragen en noden. Het feit dat zij passend reageerden op nieuwe uitdagingen en opportuniteiten draagt in zich de kiem voor de noodzakelijke structurele veranderingen op beleids- en regelgevend vlak. Het vatten van deze processen en het opsporen van de progressieve krachten in het opvanggebeuren zelf, zijn dan ook noodzakelijk voor het kunnen ontwikkelen van een vernieuwend beleidsconcept. Daarom proberen we in dit hoofdstuk, vanuit een proeve van omgevingsanalyse, dié trends aan te geven die richtinggevend (kunnen) zijn voor hoe het opvanglandschap in Vlaanderen zich verder ontwikkelt. Voor vier verschillende niveaus - dat van de voorzieningen, de gebruikers, de voorwaardenscheppende actoren en nieuwe accenten - geven we telkens vier sturende trends aan. We betrachten daarmee niet de volledigheid van een sluitende inventaris. We willen wel, in 4 x 4 evoluties, de dynamiek van de sector benoemen.

Bij het naar voor schuiven van de trends die we fundamenteel achten, hebben we ons gebaseerd op de resultaten van een omgevingsanalyse die recent binnen de administratie van Kind en Gezin werd uitgevoerd naar aanleiding van het actualiseren van hun strategisch plan kinderopvang. Na een schematische opsomming ervan, lichten we ze punt per punt toe.

A. Voorzieningen

1. Multifunctionaliteit
2. Schotten vallen weg
3. Een aangepast professioneel beheer
4. Grenzen aan de bestaande structuren

B. Gebruikers

1. Mondige en betrokken ouders
2. De individuele oplossing als doel
3. Aandacht voor specifieke doelgroepen
4. Het kind als gebruiker

C. Voorwaardenscheppende actoren

1. Nieuwe formules differentiëren het aanbod
2. Zoeken naar evenwicht en consistentie
3. Kiezen voor geresponsabiliseerde voorzieningen
4. Lokale besturen als prioritaire partner

D. Nieuwe accenten

1. Nieuwe media
2. Internationalisering, multiculturaliteit en diversiteit
3. Kinderopvang ingebed in ruim dienstenpakket
4. Consultancy als uitdaging

*De trends toegelicht***II.1. De voorzieningen****1. Multifunctionaliteit**

Het feit dat opvangvoorzieningen multifunctioneel worden is veel meer dan een theorie. Het is vandaag al realiteit. We zien met name een multifunctionaliteit groeien op drie verschillende niveaus.

Op het vlak van het aanbod zijn er heel wat voorzieningen die meer aanbieden dan de gewone dagopvang. Een opvanginitiatief realiseert behalve een dagopvangaanbod vaak ook een flexibel aanbod. Kinderen kunnen in de voorziening terecht 's morgens vroeg, 's avonds laat, in het weekend en soms zelfs 's nachts. Een zelfde organiserend bestuur biedt bovendien

in sommige gevallen een opvang voor zieke kinderen thuis aan en probeert ook opvangvragen die occasioneel en urgent zijn positief te beantwoorden.

Opvangvoorzieningen beperken zich ook niet langer tot het louter opvangen van kinderen. Ze gaan bewust na hoe ze hun sociale en gezins- en opvoedkundig ondersteunende functie kunnen waarmaken. Ze investeren in hun participatie aan het wijk- of buurtgebeuren.

Daarbij, en dat is een derde niveau van multifunctionaliteit, is er, zeker in sommige wijken, heel gericht aandacht voor specifieke doelgroepen. Sommige voorzieningen spitsen zich toe op de opvang van kinderen uit kansarme en migrantengezinnen.

2. Schotten vallen weg

Samenhangend met het multifunctioneel worden van voorzieningen en zeker ook met het meersporenbeleid in de buitenschoolse kinderopvang, zien we dat het aflijnen en definiëren van opvangvoorzieningen binnen vaste reguliere kaders moeilijker wordt. De veelheid aan activiteiten die ze aanbieden maakt dat initiatieven niet meer als vanzelfsprekend kunnen worden gevat door de definitie van wat een kinderdagverblijf, een opvanggezin, een initiatief voor buitenschoolse opvang, een particuliere opvanginstelling enz. doorgaans is. Er ontstaan ook tussen de verschillende spelers op het terrein dwarsverbanden. Tussen het onderwijs en de kinderopvang, en ook tussen het jeugdwerk en de kinderopvang zien we steeds meer samenwerkingsverbanden groeien. Een toekomstgerichte aanpak van de kinderopvang kan niet anders dan sterk rekening houden met deze diversificatie van de kinderopvangvoorzieningen.

3. Een aanzet tot professioneel beheer.

Als voorzieningen ingebed geraken in een multifunctioneel gebeuren en uitgenodigd worden tot samenwerking met andere projecten, dan zoeken ze naar een meer professioneel beheer om de verscheidenheid van het aanbod in goede banen te leiden. Dit uit zich o.m. in een streven naar grootschaligheid. Deze tendens leidt tot echte fusies, maar ook tot specifieke formules. Samenwerking op administratief vlak, het uitwerken van een gezamenlijke coördinatie van het kwaliteitsbeleid en het bundelen van logistieke diensten zijn daar voorbeelden van. Het is in elk geval duidelijk dat organiserende besturen zelf zich stilaan sterker bewust worden van de voordelen van een schaalvergroting.

4. Grenzen aan de bestaande structuren

De voorgaande trends hebben uiteraard consequenties voor de manier waarop voorzieningen functioneren. Het wordt almaar duidelijker dat slechts voorzieningen die beschikken over een stevige en leefbare basis de stap naar de multifunctionaliteit, een professioneler beheer en een inpassing in een lokaal aanbod aankunnen. Het is in die context zeer belangrijk oog te hebben voor de signalen die het werkveld momenteel uitstuurt. Alle deelsectoren melden ernstige moeilijkheden die inherent zijn aan hun actuele werkomstandigheden. De fundamenten waarop een vernieuwend opvangbeleid moet kunnen steunen blijken bijzonder smal. De diensten voor opvanggezinnen worden geconfronteerd met een enorme moeilijkheid om nog nieuwe opvanggezinnen te vinden. Erkende en gesubsidieerde kinderdagverblijven wijzen op de grote loonachterstand in hun sector en op een te beperkt personeelskader. Initiatieven voor buitenschoolse opvang zijn afhankelijk van verschillende financieringsbronnen die, nog steeds, niet echt structureel zijn. De particuliere voorzieningen signaleren de moeilijkheid rendabel te werken zonder enige steun.

De bestaande organisatiestructuur van het kinderopvanglandschap kreunt onder de druk van de nieuwe taken die op haar afkomen. Het belang van een stevige sokkel voor een nieuw beleid kan dan ook moeilijk worden overschat.

II.2. De gebruikers

1. Mondige en betrokken ouders

Meer dan enkele jaren terug profileren de ouders zich als mondige en betrokken gebruikers van kinderopvang. Ze begeven zich bewust op een markt, vergelijken prijs en kwaliteit en nemen kritische verantwoordelijkheid op. Zij verwoorden verwachtingen ten aanzien van de opvang van hun kinderen. Ze willen weten welke activiteiten worden georganiseerd, hoe hun kinderen worden verzorgd en hoe de leidsters zich engageren t.o.v. de kinderen.

Ouders en voorzieningen staan voor de opdracht hun communicatie structureel uit te bouwen en vorm te geven. Het is dan ook een uitdaging om ouders over de drempel van de opvangvoorziening heen te betrekken bij wat gebeurt.

2. De individuele oplossing als doel

Als ouders zich sterker profileren als gebruiker, dan doen ze dat ook met als bedoeling dié opvangoplossing te vinden die past bij hun individuele opvangbehoefte. De vragen van ouders worden hoe langer hoe gedifferentieerder. Ze stoten dan ook op de grenzen van het bestaande aanbod waar dat flexibiliteit ontbeert.

Elk gezin puzzelt voor zichzelf een oplossing in elkaar die het combineren van arbeid en gezin leefbaar regelt. Deeltijdse opvangvragen, specifieke zorg voor een kind, occasionele opvang, gecombineerde opvangoplossingen, tijdelijke hulp, Het zijn allemaal elementen die bepalen hoe een individuele opvangvraag en het antwoord daarop er kunnen uitzien. Ouders zijn als bewuste gebruikers op zoek naar die ene oplossing die in hun levenspatroon ingepast kan worden. De algemene noemer in de opvangvragen moet het steeds meer afleggen tegen individuele gezinsaccenten.

3. Aandacht voor specifieke doelgroepen

Vanuit de voorzieningen neemt de alertheid voor de specificiteit van de opvangvraag toe. Er is ook een groeiende aandacht voor bijzondere doelgroepen waar te nemen. Deze aandacht komt tweeledig tot uiting in het werkveld. Er zijn voorzieningen die zich projectmatig toeleggen op de opvang van een bepaalde doelgroep of van een cluster van doelgroepen. Daarnaast zien we in de opvangvoorzieningen in het algemeen een bereidheid om bewust om te gaan met de diversiteit van het doelpubliek. De bereidheid van begeleiders tot het volgen van vorming om gedifferentieerd te kunnen inspelen op de verschillende kinderen en gezinnen is groot. Ook het aantal publicaties rond deze problematiek neemt toe.

4. Het kind als gebruiker

Een toegenomen aandacht voor opvangkwaliteit betekent dat het kind als gebruiker centraler komt te staan. De aandacht die bv. gaat naar het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind vindt ook zijn weerslag in het opvanggebeuren. Tegenover economische overwegingen van flexibiliteit, wordt steevast de notie van het belang van het kind geplaatst. Steeds nadrukkelijker geldt het respecteren van de draagkracht van het individuele kind als uiteindelijk criterium voor wie in de sector van de kinderopvang actief is.

II.3. De voorwaardenscheppende actoren

1. Nieuwe formules differentiëren het aanbod

Het kinderopvanglandschap is er de voorbije jaren niet eenvoudiger op geworden.

Binnen de grote deelsectoren zien we een toenemende variëteit.

Opvangvoorzieningen worden multifunctioneel en werken aan een eigen pedagogisch project.

Behalve het gegeven dat veel initiatieven eigen accenten leggen, zien we ook dat nieuwe formules hun plaats zoeken in het opvanglandschap. We denken daarbij in de eerste plaats aan een aantal projecten die uitgaan van een tewerkstellingsbekommernis. De plaatselijke werkgelegenheids-agentschappen (PWA) vinden, ook op het vlak van kinderopvang, hun weg naar zowel individuele gezinnen als organiserende besturen. We zien eveneens dat initiatieven voor buitenschoolse opvang hun contingent aan begeleiders aanvullen met een aantal PWA-ers. Recent werden ook plannen geformuleerd om binnen het kader van de SMET-banen een bedrijfsgebonden kinderopvangaanbod aan te bieden. En als de sociale partners in (al dan niet Vlaamse) sectorale akkoorden engagements aangaan op het vlak van de kinderopvang, zal ook dat specifiek ingrijpen op het opvanglandschap. Er kunnen, gerelateerd aan de arbeidsmodaliteiten en –noden in een sector of een individueel bedrijf, formules van bedrijfscreches en specifieke projecten ontstaan.

Deze evoluties die het opvangmilieu sterk kunnen beïnvloeden zijn niet altijd even makkelijk te vatten omdat ze tegelijkertijd een aantal verschillende sporen samenbrengen : zowel tewerkstelling en kinderopvang als federale en gemeenschapsbevoegdheden.

Het breder worden van het aanbod sluit alleszins aan bij de verwachting van ouders een oplossing op maat van hun eigen gezinsbehoefte te vinden. We stellen dus vast dat een aantal bewegingen die binnen deze omgevingsanalyse worden aangegeven elkaar versterken. Dat maakt de uitdaging en de opdracht er beleidsmatig doordacht en pro-actief op te reageren alleen maar groter.

2. Zoeken naar evenwicht en consistentie

Het gedifferentieerder worden van het aanbod, zowel naar opvangvormen als op het vlak van de financiële en wettelijke kaders, gaat gepaard met een streven naar evenwicht en consistentie. De overheid zoekt naar manieren om de verschillende ontwikkelingen binnen één globaal en consistent opvangconcept te vatten. Het gaat er dan om geldstromen op een efficiënte manier te koppelen aan kwaliteitsnormen. Het is ook belangrijk verschillende bevoegdheden met elkaar te verzoenen en zinvol op elkaar af te stemmen. Het is een concrete uitdaging normen en criteria, of ze nu gelden voor het toekennen van subsidies dan wel voor het uitreiken van een kwaliteitslabel, op elkaar te laten aansluiten. Permanent overleg tussen de verschillende betrokken spelers is noodzakelijk. De noodzaak aan een geïntegreerd administratief dossierbeheer vanuit één loket groeit. De manier waarop bv. het Fonds voor Collectieve Uitrustingen en Diensten (FCUD) zich positioneert t.o.v. de Vlaamse voorzieningen illustreert dat.

3. Kiezen voor geresponsabiliseerde voorzieningen

Het is een onmiskenbare trend dat het beleid er expliciet voor kiest de opvangvoorzieningen te responsabiliseren. Het kwaliteitsdecreet legt de verantwoordelijkheid voor het ontwikkelen van een kwaliteitssysteem en het voeren van een kwaliteitsbeleid bij de initiatieven zelf. Uiteraard moet de overheid voorzien in vorming en moet ze het integreren van het kwaliteitsgebeuren in de opvangrealiteit ondersteunen en begeleiden, maar de verantwoordelijkheid voor hoe de kwaliteit vorm krijgt wordt door het kwaliteitsdecreet expliciet en formeel bij de voorziening zelf gelegd. Gesubsidieerde voorzieningen krijgen, doordat de Vlaamse regering kiest voor een enveloppenfinanciering, ook financieel meer verantwoordelijkheid. Dit houdt meteen de mogelijkheid in dat de voorzieningen organisatorisch zelf initiatieven nemen.

4. Lokale besturen als prioritaire partner

De lokale besturen dienen zich duidelijk aan als de rechtstreekse beleidspartner van de Vlaamse regering wat betreft de kinderopvang. Het lokale niveau kan, binnen een aantal sleutels die op het niveau van de Vlaamse gemeenschap worden vastgelegd, als beslissings- en adviesniveau een groter impact verwerven.

Als de gemeente de gedecentraliseerde partner van de Vlaamse overheid is, dan sluit dat uiteraard niet uit dat ook gewerkt kan worden op het niveau van deelgemeenten, wijken of districten. Ook het samenwerken tussen gemeenten in een intergemeentelijk netwerk is mogelijk.

De manier waarop deze algemene trend voor de buitenschoolse opvang al vorm heeft gekregen kan de basis zijn voor een overlegstructuur die de kinderopvang in zijn globaliteit opvolgt en mee stuurt.

II.4. Nieuwe accenten

1. Nieuwe media

De nieuwe informatietechnologie heeft een betekenisvol impact op de werking van de opvangvoorzieningen.

In de eerste plaats is het zo dat organiserende besturen steeds sterker de stap zetten naar een geïnformatiseerd beheren van hun werking. Daarnaast zal ook de communicatiestroom tussen de overheid en zowel de voorzieningen als de ouders verder worden geïnformatiseerd. Het zal een uitdaging zijn om vanuit de snel evoluerende mogelijkheden te komen tot systemen die de administratieve en informatieve communicatie sterk vereenvoudigen.

Omgaan met nieuwe media betekent ook dat informatica in het omgaan met kinderen een plaats krijgt. Binnen een buitenschoolse opvangvoorziening bv. zal de computer als speel- en werkinstrument voor de kinderen een steeds centralere plaats innemen.

2. Internationalisering, multiculturaliteit en diversiteit

De economische ontwikkeling, en vooral de verschillende snelheid waarmee deze zich in de diverse continenten doorzet, zal, naast fenomenen als ontgroening en vergrijzing, de motor zijn achter nieuwe migratiestromen. De internationalisering die zich de laatste jaren sterk heeft doorgezet is wellicht slechts het begin van een permanent bewegen waarbij mensen uit verschillende culturen zich grensoverschrijdend zullen vestigen. Het omgaan met deze diversiteit in al zijn vormen zal ongetwijfeld een nieuw accent zijn dat ook in de kinderopvang zijn weerslag heeft.

3. Kinderopvang ingebed in een ruim dienstenpakket

Waar we het eerder al hadden over de multifunctionaliteit van de kinderopvang, willen we hier de trend aangeven waarbij een kinderopvangvoorziening zich inplant in een ruimer dienstenpakket. We zien kinderopvangvoorzieningen die in een onmiddellijke relatie staan tot vormen van bejaardenzorg. De intergenerationele nabijheid is een bewuste keuze van sommige organiserende besturen.

Het kan ook materiëler. In Denemarken bv. is er een kinderdagverblijf waar ouders, wanneer ze 's morgens hun kinderen aan de opvang toevertrouwen, ook hun boodschappenlijstje en de was kunnen afgeven. Bij het afhalen pikken ze dan niet alleen hun kind op, maar ook de gewassen en gestreken hemden en de boodschappen.

Andere projecten combineren het aspect kinderopvang met een uitgesproken sociale doelstelling. Kinderopvang wordt dan bv. gekoppeld aan het creëren van een ontmoetingspunt voor jonge ouders. De concrete vorm die wordt gekozen wanneer kinderopvang wordt ingebed in een ruim dienstenpakket kan zeer divers zijn. Maar de trend om kinderopvang uit te bouwen als een onderdeel van een globaler dienstenaanbod is onmiskenbaar.

4. Consultancy als uitdaging

Bedrijven en bedrijfssectoren, maar ook lokale besturen zijn vragende partij voor een deskundige ondersteuning wanneer zij een kinderopvangproject plannen en realiseren. Zo is Kind en Gezin reeds geconfronteerd met een aantal specifieke vragen van grote bedrijven, niet alleen over hoe een eventuele kinderopvangbehoefte bij het personeel zou kunnen worden gelenigd, maar ook over hoe maatregelen kunnen worden getroffen die het combineren van arbeid en gezin voor de werknemers vergemakkelijken en verbeteren.

Het vervagen van de schotten tussen de verschillende opvangvormen verhoogt de nood aan een deskundige begeleiding van de actoren die, ook binnen een steeds complexer geheel van opvangstelsels en subsidiemogelijkheden, hun weg zoeken. Zij consulteren dan wie verondersteld wordt zowel administratief-juridisch, kwalitatief als organisatorisch de kennis te hebben om de vrager wegwijs te maken en bij te staan wanneer hij zijn plannen ontvouwt. In deze context ontstaat een consultancy-markt waarin, naast de overheid, ook private ondernemingen hun diensten aanbieden. Op vraag van een opdrachtgever kunnen zij instaan voor een behoeftenstudie, het analyseren van het bestaande aanbod, het bouwen van een voorziening, het uitbaten ervan, enz...

Tussentijdse overweging : de opdracht voor het beleid

Uit de omgevingsanalyse blijkt dat er momenteel heel wat beweegt in het opvanglandschap. Er is een stuwende dynamiek van krachten die elkaar versterken. We kunnen daarbij niet anders dan vaststellen dat er een kloof ontstaat tussen de opvangrealiteit op het terrein en het regelgevende kader dat de opvangactiviteiten stuurt. Behalve het feit dat in 1997 de buitenschoolse kinderopvang is ingeschreven in de regelgeving, dateert de reglementering voor de diensten voor opvanggezinnen en de kinderdagverblijven van 1983. De bepalingen voor de particuliere sector dateren in essentie van eind de jaren '80.

De opdracht vanuit het Vlaamse regeerakkoord om de kinderopvang structureel te hervormen komt dan ook op zijn tijd. Een toekomstgericht beleid m.b.t. de kinderopvang kan niet langer volstaan met het remediëren aan bepaalde deelaspecten ervan. Het Vlaamse kinderopvanglandschap heeft nood aan een consistent en vernieuwend perspectief.

Als bevoegde minister wil ik, bij wijze van tussentijdse overweging, in deze context met nadruk aangeven dat de signalen die ik de voorbije zes maanden ontving, mij in deze overtuiging hebben gesterkt. Na mijn aanstelling als minister kreeg ik talrijke brieven en had ik verscheidene contacten die mij allemaal wezen op knelpunten in het kinderopvanggebeuren. In wat volgt geef ik daar een kort overzicht van. Ik doe dit louter schematisch en zonder op de verschillende problemen in te gaan. Het is er mij om te doen het caleidoscopisch geheel van knelpunten te schetsen waar het werkveld mij de voorbije maanden op attendeerde. Ik illustreer daarmee het belang van een structureel regelgevend ingrijpen in de sector van de kinderopvang.

De particuliere sector kwam een hoger kostenforfait bepleiten, een andere manier van capaciteitsbepaling, ook een beter statuut, meer leefbare werkingsomstandigheden, steun voor een koepelorganisatie en een vastere plaats binnen het lokale overleg buitenschoolse kinderopvang...

De diensten voor opvanggezinnen meldde problemen met de werkingssituatie van de opvanggezinnen, ze betreurden sterk dat de administratievergoeding sinds enkele jaren geplafonneerd is, ze vreesden de enveloppenfinanciering als besparing, ze vroegen ondersteuning bij het in toepassing brengen van het kwaliteitsdecreet, ze vonden een herziening van de ouderbijdragen nodig, meer ondersteuning voor vorming in de sector noemen ze essentieel en ze vroegen een loonharmonisatie voor de dienstverantwoordelijken...

De loonharmonisatie was ook voor de vertegenwoordigers van de kinderdagverblijven een prioritair aandachtspunt. Daarnaast kreeg ik de vraag de personeelsnormen gunstiger te definiëren, meer te investeren in vorming, en meer middelen vrij te maken voor de infrastructurele problemen van de sector...

De vertegenwoordigers van de initiatieven voor buitenschoolse opvang beklagden zich over het onduidelijke kader waarbinnen ze moeten werken. Ze hebben te maken met zowel het FCUD, Kind en Gezin als de administratie tewerkstelling. Dat impliceert een grote administratieve druk, hypothekeert de structurele leefbaarheid van de projecten en bemoeilijkt het verwerven van een vaste positie in het kinderopvanglandschap...

Naar aanleiding van het bezoek van een OESO-delegatie, in het najaar van 1999, die de kinderopvang en het onderwijs van onze jongste kinderen in kaart bracht - ik verwacht de eerste versie van hun rapport eerstdaags -, stelde ik vast dat ook hun Europese blik ons op een aantal knelpunten attent maakt.

Zo vond de OESO-delegatie een betere samenwerking tussen kinderopvang en onderwijs aangewezen. Bovendien kunnen zowel het onderwijs als het kinderopvangsysteem vereenvoudigd worden. Op het vlak van vorming en opleiding ziet de OESO zowel kwantitatief als kwalitatief grote groeimogelijkheden. De betrokkenheid van de ouders in Vlaanderen ervaart ze, in Europees perspectief, als zeer gering. De manier waarop zowel de kinderopvang als het onderwijs met kinderen omgaan wordt door de OESO-delegatie als (te) sturend en (te) schools ervaren. Regelgevend had ze het moeilijk om wegwijs te geraken uit de talrijke bepalingen. Zij bepleitte een deregulering van de wetgeving...

Uiteraard kan ik naast alle knelpunten die ik hiervoor signaleer, ook een positieve boodschap formuleren. Maar dit zou de conclusie dat de kinderopvangsector ten gronde geëvalueerd en hertekend moet worden niet opheffen.

De opdracht waar we voor staan is dan ook niets minder dan de dynamiek die het kinderopvanggebeuren stuurt opnemen en vertalen in een nieuwe blauwdruk voor het Vlaamse opvanglandschap. Een dergelijke structuur vraagt een stevige sokkel, een sterk fundament. De wetgeving van de jaren '80 moet worden geactualiseerd en geheroriënteerd. Ze was geënt op de notie dagopvang. Ze moet nu ruimte maken voor de kinderopvang als multifunctionele basisvoorziening.

Het is vanuit dit besef dat we in wat volgt eerst proberen een nieuw basisconcept voor de kinderopvang uit te tekenen. Daarop voortbouwend brengen we 10 bouwstenen aan die de globale blauwdruk die we voorstellen concreet inhoud geven.

III. Een blauwdruk voor een vernieuwd Vlaams opvanglandschap

III.1. Een basisconcept als fundament

Een vernieuwd Vlaams kinderopvanglandschap moet toelaten dat voorzieningen er een structureel leefbare plaats in verwerven zodat ze de uitdaging aankunnen om een flexibel en multifunctioneel aanbod te realiseren. Slechts op die manier groeit een opvanginitiatief uit tot een daadwerkelijke basisvoorziening, tot een ontmoetingsruimte voor kinderen, tot een instrument dat bijdraagt tot de kwaliteit van het gezinsleven, tot een pijler van het sociale weefsel dat gezinnen draagt.

Deze optie waarmaken vereist dat wordt gewerkt aan sterk verankerde opvangvoorzieningen. Of het nu om opvang in gezinsverband of om opvang in groepsverband gaat, om gesubsidieerde of particuliere voorzieningen, om dagopvang, buitenschoolse opvang of flexibele opvang, het kwantitatieve, kwalitatieve en financiële draagvlak moet zo stevig, transparant en evenwaardig worden uitgebouwd dat vraag en aanbod elkaar vinden.

De algemene noemer die een dergelijk opvanglandschap vat – over de verschillende opvangvormen en opvangfuncties heen! – is allereerst de kwaliteit. Het is op grond van het kwaliteitsattest - een erkenning of een attest van toezicht, die als basisgegevens gelijkwaardig zijn - dat een voorziening haar plaats in het opvanglandschap inneemt. Een enkel gemeld project positioneert zichzelf aan de rand, met uitzondering van de scholen die de melding als enige formele band met het opvanglandschap hebben.

Een erkenning of het verwerven van toezicht is de noodzakelijke toegangspoort tot subsidiëring en/of ondersteuning, vanuit welke bron ook. Er is evenwel geen bindende koppeling tussen erkenning en toezicht enerzijds en een betoelaging anderzijds. De kwaliteitsattestering staat op zich en kan, wanneer daartoe bijkomende voorwaarden zijn vervuld, aanleiding geven tot ondersteuning. Dit betekent dat erkenning en subsidiëring de facto zijn losgekoppeld.

We concretiseren dit.

Voor de erkende en gesubsidieerde voorzieningen geldt de erkenning in een vernieuwde structuur als een noodzakelijke voorwaarde om het opvangaanbod soepel uit te bouwen, op maat van de plaatselijke situatie. Als daar een luik flexibele opvang of opvang van zieke kinderen bijhoort, dan worden die kwalitatief opgevolgd door Kind en Gezin vanuit de toegekende basiserkenning. Dit betekent dat de kwaliteitsattestering, onafhankelijk van de subsidiebron, de permanente toetssteen is voor het kritisch evalueren van het aanbod.

Het kunnen enten van een flexibele tak op de stam die als basisaanbod geldt, noopt tot het aflijnen en definiëren van deze opvangvormen. Voor wat daarbij als basisaanbod wordt omschreven mag verwacht worden dat de voorziening ze kan realiseren en ook realiseert met de ter beschikking gestelde enveloppe. Deze moet daar, zowel naar omvang als naar samenstelling, op afgestemd zijn.

De initiatieven voor buitenschoolse opvang verankeren als basisvoorziening impliceert dat de finaliteit ervan, meer dan nu het geval is, wordt losgekoppeld van de noties 'specifieke opvang' (wat samenhangt met de subsidiëring vanuit het Fonds voor Collectieve Uitrustingen en Diensten) en 'tewerkstellingsproject' (wat samenhangt met het structurele, soms zelfs exclusieve, Weer-werk-profiel van de begeleid(st)ers). Het verder uitbouwen van het meersporenbeleid in de sector van de buitenschoolse opvang betekent o.m. dat de initiatieven voor buitenschoolse opvang volop en prioritair vanuit hun dienstverlening t.o.v. kinderen en gezinnen vorm krijgen. Het logische gevolg daarvan is dat de Vlaamse regering haar verantwoordelijkheid t.o.v. deze opvangvorm ook rechtstreeks vanuit het bevoegdheidsdomein Welzijn opneemt, en niet uitsluitend via Tewerkstelling en via de 0,05%-gelden die het federale beleidsniveau genereert. Uiteraard vraagt een dergelijke beleidsoptie overleg binnen de Vlaamse regering en met de andere gemeenschappen en de federale overheid. Een overgangsfase waarin de (Vlaamse) gemeenschap(en) haar (hun) engagement om de buitenschoolse opvang als basisvoorziening uit te bouwen stelselmatig en stapsgewijs kan (kunnen) opbouwen, is noodzakelijk.

Deze operatie moet ook het streven naar een reguliere tewerkstelling in de IBO-sector bevatten. Ze houdt bovendien in dat meer 0,05%-middelen kunnen vrijkomen om de echte atypische opvangvormen te ondersteunen (vroeg opvang, late opvang, weekend- en nachtopvang, opvang van zieke kinderen, urgente en occasionele opvang).

Als het kinderopvanglandschap consistent vorm wil krijgen, is het ook essentieel de particuliere opvangsector als basisvoorziening voor kinderopvang kansen te geven. Zowel de particuliere opvanginstellingen, die de laatste jaren enorm in aantal zijn toegenomen, als de particuliere opvanggezinnen, verdienen een sterker uitgebouwde plaats in het opvanglandschap.

Verder in de nota zal blijken dat het bijzonder moeilijk is te spreken over dé particuliere opvangsector. Daarvoor zijn de verschillen tussen respectievelijk de gezinnen en de opvanginstellingen, en ook de verscheidenheid binnen deze laatste groep, te groot. Het is misschien juist omdat er de voorbije jaren te vaak is uitgegaan van dé zelfstandige voorzieningen als één entiteit, met te weinig aandacht voor de differentiatie die daarin bestaat, dat de ondersteuning van deze sector nooit echt werd gerealiseerd.

Het verankeren van de particuliere sector als basisvoorziening veronderstelt in elk geval dat het toezicht, net zoals dat voor de erkenning in de gesubsidieerde sector het geval is, wordt gehanteerd als kwalitatieve sleutel die én de uitbouw van het aanbod, én een eventuele ondersteuning ervan bepaalt. We komen daar later op terug met concrete voorstellen.

Binnen en naast de “klassieke” opvangvormen zal er, tengevolge van o.m. de loskoppeling tussen erkenning/toezicht en subsidiëring/ondersteuning, ruimte moeten zijn voor een gediversifieerde invulling van het opvangaanbod. We verwijzen in dit verband naar de dynamiek die in het hoofdstuk “Een proeve van omgevingsanalyse” is beschreven. Ontwikkelingen op het vlak van o.m. consultancy, tewerkstellingsmaatregelen en bedrijfsplannen (sectoraal of individueel) zullen de structuur van het opvanglandschap diversifiëren en verrijken. De concrete projecten die daarbij zullen ontstaan kunnen regelgevend worden gevat op grond van het kwaliteitsattest.

Het realiseren van de kinderopvang als basisvoorziening moet steunen op transparante, structureel verzekerde en voldoende financiële middelen. De gemeenschapsbevoegdheid moet, zeker wat de kwalitatieve attestering en de organisatorische uitbouw van het opvanglandschap betreft, ten volle spelen. De eventuele financiële inbreng van andere beleidsniveaus en instanties moet daarbij aansluiten.

Dit betekent dat de budgettaire opdracht de komende jaren tweeledig is. Behalve het vrijmaken van nieuwe middelen om het kinderopvanglandschap uit te bouwen conform het

regeerakkoord, is het essentieel de onderlinge verhouding van de geldbronnen (overheid, ouders, sociale partners) consistent te moduleren en de transparantie en de doelgerichtheid ervan te verzekeren. Het basispatroon daarbij kan als volgt worden geformuleerd : ouders betalen naar draagkracht voor een dienstverlening, de overheid bouwt de kinderopvang uit als een basisvoorziening en garandeert het basisaanbod (ook vraaggestuurd) en de sociale partners spitsen hun inspanningen toe op de bijzondere opvangnoden die samenhangen met de economische flexibiliteit.

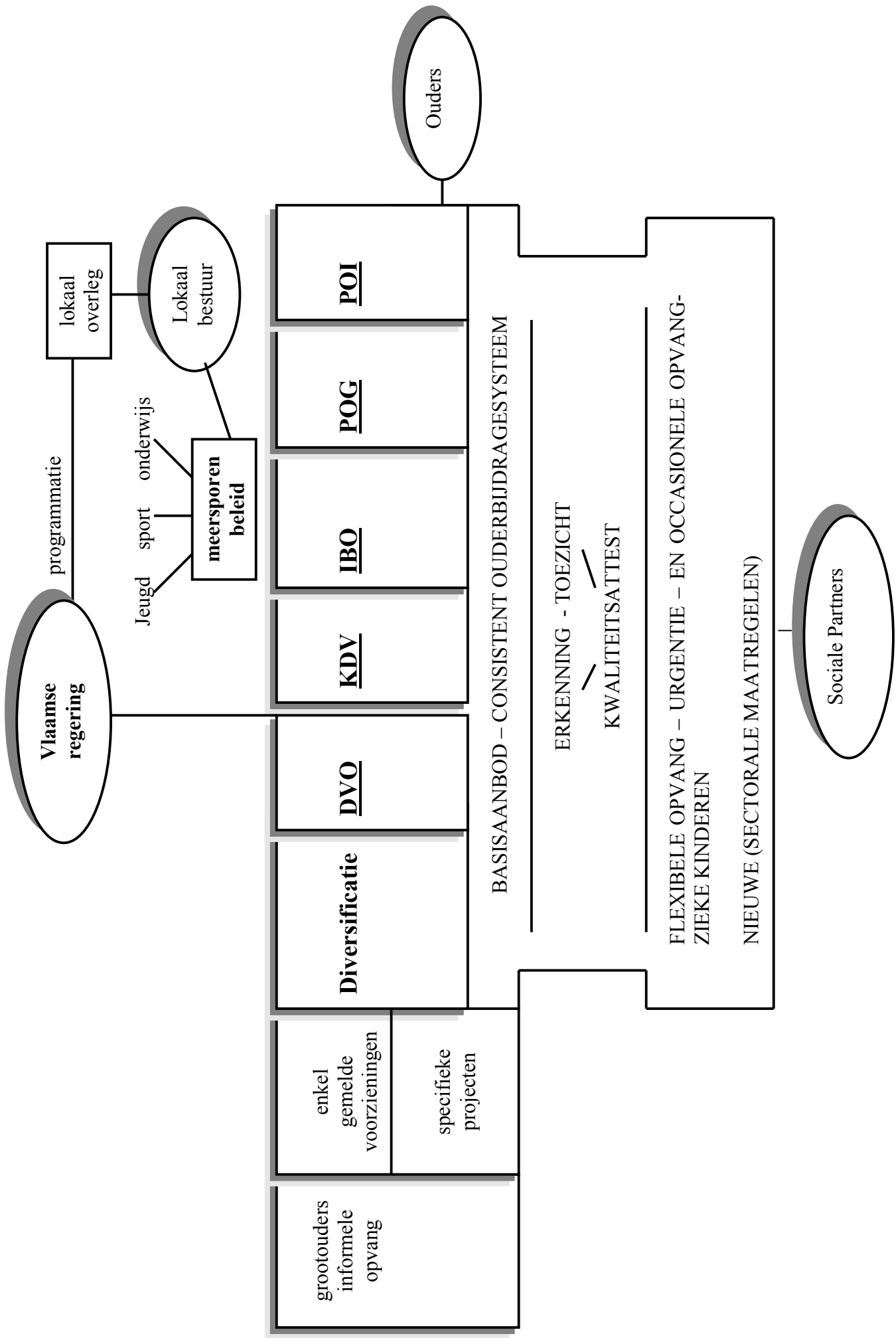
Het is uiteraard essentieel daarbij oog te hebben voor de leefbaarheid van alle opvangvormen en opvangfuncties.

Het spreekt vanzelf dat dergelijk stamien niet als een keurslijf kan gelden. Het bevat de krijtlijnen waarbinnen de kinderopvang haar groei op een coherente manier financieel richting kan geven.

Als bovendien de ouderbijdragesystemen door de hele sector heen analoger worden uitgebouwd, versterkt dat op zijn beurt de coherentie van het opvanglandschap.

De bovenstaande elementen van een toekomstgericht concept voor de kinderopvang beschouwen we als een eerste verkennende schets. De blauwdruk die we willen realiseren, wil heel wat meer vatten. In het geding zijn uiteindelijk, mede vanuit de bepalingen van het regeerakkoord, de betekenis van kinderopvang als basisvoorziening, de multifunctionele uitbouw van het aanbod in een gedereguleerd kader, reguliere tewerkstelling, het betrekken van het lokale bestuursniveau als rechtstreekse beleidspartner, het loskoppelen van erkenning en subsidiëring, een vraaggestuurde aanpak, het installeren van kwalitatief toezicht als kerncompetentie van de overheid, het realiseren van transparante subsidiestromen, het op elkaar afstemmen van het aanbod, het mede daardoor bevorderen van de toegankelijkheid van de kinderopvang en gerichte aandacht voor de informele sector.

Om deze veelheid aan elementen verder te expliciteren tekenen we hierna de blauwdruk letterlijk uit.

Uit deze schets komt het beeld naar voor van een opvanglandschap dat resoluut plaats inruimt voor de uitbouw van de kinderopvang als basisvoorziening. En waarbij :

- de verankering van de diensten voor opvanggezinnen, de kinderdagverblijven, de initiatieven voor buitenschoolse opvang, de particuliere opvanggezinnen en de particuliere opvanginstellingen wordt ondersteund door het creëren van een structureel beter werkingskader;
- de erkenning en het toezicht de kwalitatieve sleutel zijn voor de uitbouw van de multifunctionele opvangvoorziening;
- deregulering en de responsabilisering van voorzieningen, conform het kwaliteitsdecreet, via o.m. een enveloppenfinanciering en een soepele koppeling van het basisaanbod aan een specifieke verruiming ervan, daadwerkelijk worden gerealiseerd;
- de onderlinge consistentie van de structuur wordt bewaakt, o.m. door te werken met op elkaar afgestemde ouderbijdragesystemen die uiting geven aan de beleids optie de opvangvraag rechtstreeks te ondersteunen;
- transparante en verzekerde geldstromen de werking van opvangvoorzieningen leefbaar maken en houden. De Vlaamse regering, de ouders, de sociale partners en de lokale besturen dragen substantieel en vanuit een eigen invalshoek bij;
- de invalshoek van het meersporenbeleid de verdere uitbouw van de buitenschoolse opvangsector blijft bepalen;
- het lokale overleg in zijn adviserend en beslissend impact wordt versterkt, als uitdrukking van het erkennen van de lokale besturen als eerste beleidspartner voor de Vlaamse regering op het vlak van de kinderopvang;
- er aandacht is voor een positieve samenwerking met het onderwijs en het jeugdwerk;
- er oog is voor het (evoluerende) aandeel van het informele opvangcircuit;

- specifieke opvangprojecten, die zich richten naar bijzondere doelgroepen, een structurele plaats kunnen verwerven in het landschap;
- de diversiteit van het opvangaanbod volop kansen krijgt.

Het realiseren van een dergelijk project kan slechts stapsgewijs.

In wat volgt beschrijven we de bouwstenen die de uitgetekende blauwdruk realistisch en hanteerbaar vorm kunnen geven. Vanuit tien verschillende invalshoeken worden, in functie van het geschetste concept, concrete beleidsopties geformuleerd.

III.2. Tien bouwstenen voor een toekomstgericht kinderopvangbeleid

III.2.1. De particuliere opvangsector op nieuwe wegen

Sinds jaren wordt gewerkt aan het versterken van de positie van de particuliere opvangvoorzieningen binnen het Vlaamse opvanglandschap. Ondanks de sterke kwantitatieve groei van de particuliere initiatieven is er op het vlak van de ondersteuning van deze sector nog geen echte doorbraak bereikt. Dit hangt ongetwijfeld samen met het gegeven dat het bijzonder moeilijk is voorzieningen te ondersteunen die qua statuut volledig particulier zijn.

Desondanks is er op het vlak van de administratieve, logistieke en kwalitatieve ondersteuning van de sector reeds heel wat gebeurd. Zo werden een aantal administratieve modeldocumenten uitgewerkt en aan alle voorzieningen ter beschikking gesteld. Het gaat om een modelcontract tussen de voorzieningen en de ouders, een aanwezigheidsregister enz... In overleg met het Vlaams Instituut voor het Zelfstandig Ondernemen (VIZO) heeft Kind en Gezin een specifiek op de sector toegespitste brochure "Projectevaluatie" gerealiseerd die kandidaat-starters wegwijs maakt in hun plannen. Alle particuliere opvangvoorzieningen kregen ook een omzendbrief toegestuurd waarin een aantal aandachtspunten worden opgesomd waarop gelet moet worden bij het afsluiten van een verzekeringspolis. Daarnaast is de globale polis die door de Vereniging van Vlaamse Particuliere Kinderopvang (VVPK) wordt aangeboden ruimer opengesteld. Ook kunnen particuliere voorzieningen de folders en brochures die Kind en Gezin uitgeeft gratis ontvangen.

Belangrijk is bovendien de samenwerkingsovereenkomst die tussen Kind en Gezin en het VVPK is afgesloten en die beoogt de particuliere sector structureel te benaderen en te ondersteunen. In dit verband wordt, naast andere initiatieven, werk gemaakt van de oprichting van regionale netwerken waarin o.m. het zelfevaluatieinstrument KWAPOI (KWAAliteit in Particuliere OpvangInstellingen) wordt geïnitieerd en opgevolgd.

Tot slot kan worden aangegeven dat Kind en Gezin een tweetal opleidingen subsidieert. Het gaat om de VIZO-opleiding "Beheerder van een particulier kinderdagverblijf" en een VSPW-opleiding (Vormingsleergang voor Sociaal Pedagogisch Werk).

Een verdere ondersteuning van de sector is moeilijk realiseerbaar wanneer ze als één consistent geheel wordt benaderd. Daarom stellen we voor een onderscheid te maken tussen enerzijds particuliere opvanggezinnen en anderzijds particuliere opvanginstellingen. Binnen deze laatste groep zullen we een bijkomende differentiatie bepleiten. En we stellen voor, behalve voor de aanbodzijde ook oog te hebben voor de gebruikers. We schuiven met name naar voor te onderzoeken of en hoe er ondersteunend kan worden opgetreden op het vlak van de bijdrage die ouders betalen. We komen daar later op terug, met name in punt III. 2.6. Toegankelijke en betaalbare opvang.

Opvanggezinnen hebben de keuze tussen het zelfstandig werken en het aansluiten bij een erkende en gesubsidieerde dienst voor opvanggezinnen. Wie vanuit deze keuze bewust kiest voor het werken als particulier opvanggezin, is zowel statutair als fiscaal, ten volle een zelfstandige. En dat is, vanuit het oogpunt leefbaarheid, geen evidentie.

Er zal vanuit die vaststelling initieel worden nagegaan of het kostenforfait dat POG's fiscaal kunnen inbrengen (450 Bef), niet kan worden opgetrokken tot het bedrag dat in de sector van de diensten voor opvanggezinnen geldt als onkostenvergoeding (nu 508 Bef). Ook zal worden nagegaan of de capaciteitsbepaling in de beide vormen van opvanggezin zijn niet (meer) kan worden gelijkgeschakeld. Deze maatregelen kunnen leiden tot een (relatieve) verbetering van de werkingsomstandigheden van de particuliere opvanggezinnen en brengen, wat fundamenteeler is, meer analogie tussen de situatie van de POG's en de opvanggezinnen aangesloten bij een dienst. Het is goed dit aspect voor ogen te houden wanneer we in punt 2.2. onderzoeken of en hoe opvanggezinnen aangesloten bij een dienst betere werkomstandigheden kunnen verwerven.

Bij de particuliere opvanginstellingen ligt de situatie anders. Daar is geen sprake van een keuze tussen het werken binnen een erkend en gesubsidieerd verband, dan wel een zelfstandig statuut. Zeker wat de POI's met een capaciteit kleiner dan 23 plaatsen betreft is deze keuzemogelijkheid er niet.

Vanaf 23 plaatsen kent Vlaanderen erkende en gesubsidieerde kinderdagverblijven. Er zijn evenwel geen gesubsidieerde opvangvormen met een capaciteit van 8 tot 22 kindplaatsen. Zeker wat een aantal POI's betreft hebben we dus te maken met een specifieke opvangvorm. Zij wordt veelal gekenmerkt door een kleinschaligheid die sterk buurtgebonden is en vrij flexibel inspeelt op de opvangvragen. Het is de moeite waard om na te gaan of en hoe deze

specifieke opvangvorm, die vanuit zijn organisatorische geaardheid inderdaad een meerwaarde kan hebben, sterker kan worden ingebed in het Vlaamse kinderopvanglandschap. Als m.n. die particuliere opvanginstellingen met een capaciteit tot 22 plaatsen en met minstens twee voltijds ter beschikking staande personeelsleden in aanmerking worden genomen, dan krijgen we een groep voorzieningen die als een aparte opvangvorm kan doorgaan. Doordat, naast de capaciteit, de voorwaarde wordt gesteld dat minstens twee voltijdse personeelsleden ter beschikking zijn, worden die POI's uitgesloten die kunnen worden gedefinieerd als grote particuliere opvanggezinnen. Dit is geen gering aantal als we zien dat op een totaal van 672 opvanginstellingen met toezicht er 108 zijn met een capaciteit van 6 of 7 kinderen. De grootste groep particuliere opvanginstellingen heeft een capaciteit tussen 11 en 14 omdat wie dan toch de sprong naar een tweede personeelslid maakt, zijn capaciteit in functie van de beschikbare infrastructuur zo dicht mogelijk tegen de 14 laat aanleunen. Dit is een kwestie van economische rendabiliteit.

Voor de groep van de aldus gedefinieerde kleinschalige projecten zal worden overwogen, op grond van een aantal kwaliteitsnormen, een forfaitaire ondersteuning per kindplaats te voorzien. Dit betekent dat een soort premie wordt geïnstalleerd die door de voorzieningen kan worden aangevraagd wanneer ze aan een aantal kwaliteitscriteria voldoen. Uiteraard houdt dit minimaal in dat een attest van toezicht verworven is. Daarbovenop kunnen als voorwaarden gelden dat de personeelsleden een opleiding hebben gevolgd, dat een kwaliteitssysteem wordt toegepast en dat de voorziening een in deze context vastgelegd minimumpercentage heeft gescoord op een KWAPOI-evaluatie. Bijkomende bepalingen m.b.t. het administratief-juridisch statuut van het organiserend bestuur van een POI dat in aanmerking komt voor een financiële ondersteuning kunnen daaraan worden toegevoegd. Dit geldt ook voor de taalkennis (Franstalige projecten zijn volgens de taalwetgeving niet subsidieerbaar door een Vlaamse overheidsinstelling).

Om een dergelijke ondersteuning beheersbaar te introduceren, kan een vast jaarlijks budget worden ingesteld dat geleidelijk groeit. Als we het aantal kindplaatsen van POI's onder toezicht met een capaciteit van 8 tot 22 nemen, dan komen we uit op een totaal van bijna 6000 plaatsen. Dit betekent dat met een budget van 90M jaarlijks een bedrag van 15.000fr. per plaats uitgekeerd zou kunnen worden. Gezien het forfaitaire karakter en het rechtstreeks koppelen van de ondersteuning aan een aantal uitgesproken kwalitatieve voorwaarden, hoeft een dergelijke beloning of aanmoedigingspremie niet te raken aan het zelfstandig statuut van de POI's in kwestie.

Teneinde een dergelijke operatie te begeleiden en de particuliere voorzieningen in het algemeen m.b.t. hun statuut administratief-juridisch beter te kunnen voorlichten dan vandaag het geval is, zal binnen Kind en Gezin een ondersteunende cel worden geïnstalleerd om administratief-juridisch bijstand te verlenen. Deze cel zal ook uitzoeken hoe het particuliere initiatief beter aansluiting kan vinden bij ondersteunende maatregelen die bestaan of die specifiek voor de particuliere opvangsector kunnen worden uitgewerkt. We denken daarbij aan een premie voor starters, aan vergoedingen voor infrastructuur of de inrichting van opvanglokalen en aan het ontsluiten van tewerkstellingsmaatregelen voor de particuliere opvanginstellingen.

Samengevat komt een en ander neer op volgende **beleidsacties en aandachtspunten** :

Voor de particuliere opvanggezinnen :

- de mogelijkheid nagaan van een gelijkschakeling van het kostenforfait van de particuliere opvanggezinnen aan de onkostenvergoeding die geldt bij opvanggezinnen aangesloten bij een dienst (overleg federale overheid);
- de gelijkschakeling van de POG-capaciteitsregels aan deze die gelden voor opvanggezinnen die aangesloten zijn bij een dienst;
- de discussie over de werkingssituatie van opvanggezinnen niet beperken tot de sector van de diensten, maar ook benaderen vanuit de situatie van de particuliere opvanggezinnen, met het oog op een structurele evaluatie van de sector.

Voor de particuliere opvanginstellingen :

- onder strikte voorwaarden (o.m. op het vlak van de capaciteit) beschouwen als een apart soort voorziening en forfaitair belonen ter ondersteuning van de kwaliteit van de aangeboden opvang.

Voor de totale sector : oprichten van een ondersteunende cel binnen Kind en Gezin

We vermelden in dit verband dat de idee om te werken met een specifieke aanpak voor een afgeleide groep POI's aansluit bij een resolutie van het Vlaams parlement van eind '94. M.b.t. de particuliere sector wordt daarin voorgesteld dat een eigen reglementering zou worden uitgewerkt voor particuliere opvanginstellingen, waarbij een vorm van subsidiëring, gekoppeld aan welbepaalde kwaliteitsvoorwaarden, wordt ingesteld.

III.2.2. Een leefbaar werkkader voor de diensten voor opvanggezinnen en de kinderdagverblijven

De komende maanden zijn cruciaal voor de erkende en gesubsidieerde opvangsector. We staan immers voor de uitdaging het kwaliteitsdecreet en het enveloppensysteem zowel in de regelgeving als in de werking zelf van de voorzieningen te integreren. Deze beide evoluties houden voor het opvangaanbod van de diensten voor opvanggezinnen en de kinderdagverblijven nieuwe ontwikkelingskansen in. Op voorwaarde evenwel dat ze over voldoende middelen beschikken om de geboden kansen op kwalitatief en organisatorisch vlak ook echt op te nemen. Het installeren van een kwaliteitssysteem en een kwaliteitsbeleid is pas zinvol als de voorziening ook de middelen heeft om er doordacht mee om te gaan. Het verhogen van de verantwoordelijkheid van de initiatieven binnen een toegekende enveloppe en hen een zekere beslissingsvrijheid geven, is slechts productief als deze vrijheid er ook daadwerkelijk is.

Met betrekking tot het kwaliteitsdecreet betekent dit dat het invoeren ervan moet gebeuren op basis van een regelgeving die bevattelijk en niet betuttelend is. Er moet ruimte zijn voor de voorzieningen om ook zelf invulling te geven aan de manier waarop kwaliteit wordt gerealiseerd, gemeten en geëvalueerd. Daarnaast is het zeker nodig te voorzien in een ondersteunende vorming voor de organiserende besturen. Deze vorming moet wegwijs maken in kwaliteitszorg. Deze vorming moet de voorzieningen ook begeleiden in het opnemen van de kwaliteitscoördinatie. Er kunnen methodieken en eventueel modellen worden aangereikt die organiserende besturen, zeker de kleinere, heel praktisch ondersteunen in de opdracht waar ze voor staan.

Het invoeren van een enveloppenfinanciering zal geen besparing zijn. Het is immers noodzakelijk het bestaande globale subsidiebedrag voor het realiseren van het enveloppensysteem te verhogen. In de eerste plaats is er de vraag van de voorzieningen - dit geldt zowel voor de diensten voor opvanggezinnen als voor de kinderdagverblijven - om de lonen te harmoniseren aan deze van de belendende sectoren. De kinderdagverblijven hebben de bijkomende vraag de personeelsnorm te verbeteren voor de begeleiders (van 1 op 7 naar 1 op 6). Afhankelijk van de evoluties van het sociaal overleg dat terzake wordt gevoerd kan een

verhoogde (loon)subsiëring (stapsgewijs) mogelijk worden en in de enveloppe worden opgenomen.

Omdat de aspecten vorming en kwaliteitsmanagement uiterst belangrijk zijn wanneer de bepalingen van het kwaliteitsdecreet hun doel willen bereiken, zullen ook daarvoor binnen de enveloppe gelden ter beschikking worden gesteld. Wanneer de enveloppe een parameter “vorming” en een parameter “kwaliteitsmanagement” bevat, creëert dit bovendien een situatie waarbij de doelstellingen van de overheid duidelijk en rechtstreeks budgettair worden vertaald. Dit maakt ook transparantie m.b.t. de besteding van die middelen mogelijk, wat bv. de vraag van de diensten voor opvanggezinnen op een verhoogde administratievergoeding kan uitzuiveren. De bestaande vergoeding volstaat immers ruimschoots voor de administratieve kosten, maar ze wordt aangewend voor andere doeleinden zoals o.m. vorming en kwaliteitsbeheer. Voor de diensten zullen in deze context de subsidiestromen, en vooral de plaats van de administratievergoeding daarin, worden geëvalueerd en herschikt. Een en ander illustreert in elk geval het belang van een dringende audit die de exploitatiebalans van de opvangvoorzieningen in kaart brengt. Het is deze audit die mee de uiteindelijke samenstelling van de enveloppe zal bepalen. Hij zal steunen op de zero-based budgettering filosofie en hij zal worden gestuurd door de Administratie Budgettering, Accounting en Financieel Management. De doelstelling is te komen tot een correct inzicht in de exploitatiekosten van de opvangvoorzieningen zodat een werkingskader kan worden gecreëerd dat een minimale overheadkost inhoudt zodat de geldstroom maximaal aan de opvangfunctie zelf gekoppeld wordt. Voor de diensten betekent dat bijvoorbeeld dat de betoelaging prioritair gaat naar de opvanggezinnen zelf, hun vorming en kwaliteitssturing.

De algemene maatregelen m.b.t. het kwaliteitsdecreet en de enveloppenfinanciering zullen maar effect hebben als er tegelijkertijd aandacht is voor de specifieke noden van de diensten voor opvanggezinnen en de kinderdagverblijven.

In de sector van de diensten is het noodzakelijk en dringend keuzes te maken m.b.t. de werkingsomstandigheden van de opvanggezinnen zelf. De sector wordt immers geconfronteerd met rekruteringsmoeilijkheden. Rekruteringsmoeilijkheden die ook te maken hebben met de momenteel bestaande onkostenvergoeding. Er is nood aan maatregelen die de situatie van de opvanggezinnen verbeteren en legistiek verduidelijken.

Voor de kinderdagverblijven stelt zich een betekenisvol infrastructuurprobleem. Niet alleen zullen middelen moeten worden voorzien om de verdere groei van de sector mogelijk te

maken. Ook de bestaande voorzieningen zullen geleidelijk, o.m. omwille van brandveiligheidsredenen, moeten kunnen verbouwen en vernieuwen.

Om de problemen van de werkingssituatie van de opvanggezinnen aan te pakken, zien we twee mogelijke sporen.

In de eerste plaats en op korte termijn kan de onkostenvergoeding verhoogd worden. Het lijkt ons niet onlogisch dat ze wordt gelijkgeschakeld aan wat opvanggezinnen in een gelijkaardige structuur ontvangen in zowel de Franstalige als de Duitstalige gemeenschap. De Vlaamse opvanggezinnen aangesloten bij een dienst krijgen momenteel 508 fr. per dag per kind. In de andere gemeenschappen is dat 537 fr.

Een andere mogelijkheid om op korte termijn iets te doen aan de werkingssituatie van de opvanggezinnen is het aanpassen van de indeling van de dagperiodes. Waar een opvanggezin nu 50% krijgt voor een halve dag (tussen 3 en 5 uur) en een derde van de dagprijs voor een derde dag (minder dan 3 uur), kan dat in de toekomst resp. 60% (tussen 3 en 6 uur) en 40 % zijn. Een dergelijke wijziging schakelt de Vlaamse situatie verder gelijk aan die in de andere gemeenschappen en sluit volledig aan bij het feit dat wat opvanggezinnen ontvangen een onkostenvergoeding is. Zij hebben immers een relatief hogere kost naargelang de opvangduur korter is.

Als derde maatregel op korte termijn kan in de overeenkomst tussen de ouders en de dienst voor opvanggezinnen een vorm van gewaarborgd inkomen worden ingeschreven. Zo zullen ouders die een bepaald opvangplan afspreken zich daar ook, rekening houdend met een aantal kredietdagen en eventuele uitzonderlijke omstandigheden, moeten aan houden. Als zij dat niet doen zullen zij toch een deel van de gecreëerde onkost moeten vergoeden.

Naast deze drie maatregelen op korte termijn kan - en dat is essentieel - een overleg worden aangegaan met de federale overheid en de andere gemeenschappen. De bedoeling van dit overleg is gezamenlijk na te gaan welk toekomstperspectief juridisch en budgettair haalbaar is wanneer het erop aankomt de werkingssituatie van de opvanggezinnen te verbeteren. In dit verband is het zeker nodig na te gaan wat de opvanggezinnen zelf willen. Uit enquêtes is immers gebleken dat heel wat opvanggezinnen vasthouden aan het nu geldende stelsel van de onkostenvergoeding omdat deze weliswaar geen statutaire rechten, maar ook geen statutaire plichten met zich meebrengt. Vanuit die optiek is het niet evident

een volwaardig statuut uit te werken. Behoedzaamheid is geboden. Behalve met de verwachtingen van de opvanggezinnen zelf heeft dat te maken met de budgettaire en arbeidsrechterlijke consequenties die aan een volwaardig statuut vasthangen. De bij een volwaardig statuut horende vereisten i.v.m. opleiding en vorming zouden overigens de groep van opvanggezinnen voor problemen plaatsen. Nogal wat opvanggezinnen zouden de overgang naar een dergelijk stelsel niet kunnen maken bij gebrek aan de vereiste kwalificaties...

Dit neemt uiteraard niet weg dat grondig wordt uitgezocht welke maatregelen (collectieve verzekering bij ziekte en/of pensioen, band met werkloosheidsvergoeding enz. ..) aan opvanggezinnen de waardering kunnen verlenen die zij verdienen. Daarbij is het aangewezen dat de zoektocht naar een betere werksituatie voor de opvanggezinnen die zijn aangesloten bij een dienst meteen ook handelt over deze van de particuliere opvanggezinnen. De analogie tussen de beide opvangvormen – we refereerden er al aan – noopt daartoe. Vanuit die context moet het mogelijk zijn een voorstel te formuleren dat de rechtspositie van de opvanggezinnen optimaliseert. De werkgroep die daartoe wordt opgericht zal zowel de administratief-juridische, arbeidsrechterlijke, fiscale én budgettaire aspecten in haar analyse en advies verwerken. Ze kan voortbouwen op de bevindingen én de samenstelling van de werkgroep die terzake momenteel verkennend nadenkt. In het licht van de resultaten van de werkgroep zal de totaliteit van de sector van de opvanggezinnen structureel worden geëvalueerd en, waar aangewezen, geheroriënteerd.

Een verbetering van de werkomstandigheden van de opvanggezinnen zal gepaard gaan met het vastleggen van uniforme normen voor de startcursus en de vorming die de opvanggezinnen bij een dienst moeten volgen. Nu heerst op dat vlak een grote vrijheid die soms zeer deskundig wordt ingevuld, maar soms ook minder doordacht. Het moet bovendien mogelijk worden dat ook particuliere opvanggezinnen aansluiten bij de aangeboden vorming. Als ook hun werkingssituatie kan worden verbeterd, in dezelfde beweging die wordt opgezet voor de opvanggezinnen aangesloten bij een dienst, kunnen ook voor de particuliere opvanggezinnen instapverplichtingen op het vlak van vorming en opleiding worden ingesteld.

In verband met de kinderdagverblijven en hun infrastructurele noden verwijzen we naar een werkgroep binnen Kind en Gezin die een voorstel van brandveiligheidscriteria voor de erkende kinderdagverblijven voorbereidt. In dit verband en ook omdat de omstandigheden van behuizing van sommige kinderdagverblijven precair zijn, zal in de toekomst een vast deel van de VIPA-middelen worden voorbehouden voor verbouwings- en vernieuwingswerken. Daarnaast zullen ook middelen ter beschikking worden gesteld die het oprichten van nieuwe kinderdagverblijven en het uitbreiden van bestaande mogelijk maken. De omvang van die middelen zal mede afhangen van de manier waarop programmatorisch wordt vastgelegd welke opvangvorm wanneer met hoeveel plaatsen aangroeit. We komen daar later op terug.

Samengevat komt een en ander neer op volgende **beleidsacties en aandachtspunten** :

- een begeleide invoering van het kwaliteitsdecreet (deregulerende aanpak en vorming);
- een begeleide invoering van het enveloppensysteem (loonharmonisering, jobcreatie, audit, vorming, kwaliteitsmanagement);
- een verbetering van de werkingssituatie van opvanggezinnen (tweesporenaanpak : korte termijn – langere termijn);
- het ter beschikking stellen van VIPA-middelen voor zowel verbouwing en renovatie (brandveiligheid), als voor de verdere groei en uitbreiding van de sector van de kinderdagverblijven.

III.2.3. Buitenschoolse opvang : de pijlers verstevigen

Vlaanderen heeft jaren gewerkt aan een regelgeving voor de buitenschoolse kinderopvang. Als het pas midden 1997 is gelukt een consistent wettelijk kader vast te leggen, dan heeft dat veel te maken met het feit dat op het terrein van de buitenschoolse kinderopvang verschillende actoren actief zijn. Uiteindelijk keurde de Vlaamse regering op 24 juni '97 een regelgeving goed die steunt op drie pijlers : het meersporenbeleid, het lokale overleg en specifieke aandacht voor de opvangkwaliteit.

Het meersporenbeleid houdt in dat niet wordt geprobeerd de functie buitenschoolse kinderopvang exclusief toe te wijzen aan een of andere organisatorische vorm. Het uitgangspunt is dat elke actor, vanuit zijn specifieke invalshoek, aanvullend bijdraagt tot het globale aanbod. Zowel particuliere opvanggezinnen en instellingen, door Kind en Gezin erkende en gesubsidieerde kinderdagverblijven en diensten voor opvanggezinnen, specifieke initiatieven voor buitenschoolse opvang, scholen, het jeugdwerk, het aanbod van de sportclubs en het meer occasionele aanbod van vrijetijdsactiviteiten, vullen elkaar aan.

Procedureel is er ruimte gemaakt voor een lokaal overleg dat alle betrokkenen samenbrengt met de bedoeling te werken aan een geoptimaliseerd buitenschools opvangaanbod, op maat van de plaatselijke situatie.

Daarbij is als denkinstrument een kwaliteitscharter geformuleerd. Dit charter beschrijft algemene kwaliteitsnormen op het vlak van de pedagogische aanpak, de begeleiding, de infrastructuur, de veiligheid en de gezondheid en de ouderparticipatie. Een prioritaire aandacht voor kwaliteit kan de hefboom zijn die het welzijn van het kind voorop plaatst wanneer het lokale overleg discussieert over het meest geschikte opvangaanbod.

Een toekomstgericht beleid voor de sector van de buitenschoolse opvang kan nauwelijks anders dan voortbouwen op de drie vermelde pijlers waarrond in Vlaanderen de voorbije maanden een grote dynamiek is gegroeid. We willen onze beleidsvoorstellen daar dan ook op enten. We voegen daar enkele overwegingen rond de werking van de initiatieven voor buitenschoolse opvang aan toe.

Het is geen sinecure geweest om het proces van het lokale overleg ingang te laten vinden. De tegenstellingen tussen de verschillende belanghebbenden die het realiseren van een Vlaams

beleid jarenlang hebben bemoeilijkt, zijn immers ook op het terrein, binnen een gemeente, aanwezig. Toch kan globaal genomen gesproken worden van een geslaagde operatie.

Zo'n 92 % van de gemeenten kreeg van de provinciale ambtenaren van Kind en Gezin informatie over de nieuwe regelgeving. In niet minder dan een kleine 80 % van de Vlaamse gemeenten werd daadwerkelijk een lokaal overleg buitenschoolse kinderopvang opgestart. Het zal nu zaak zijn tweeledig op te treden. Enerzijds zal een doorgedreven engagement van de provinciale ambtenaren van Kind en Gezin moeten waarborgen dat het overleg dat werd opgestart ook wordt gecontinueerd. Daarnaast zullen er op korte termijn extra inspanningen geleverd worden om ook die gemeenten die nog geen overleg opstartten daartoe aan te zetten. Een werkvorm die heel sterk rekening houdt met de specificiteit van de lokale situatie en die ook aanslaat - getuige daarvan het grote aantal gemeenten dat meedoet - kan bovendien worden beschouwd als een goede basis voor een beleidsadviserend lokaal forum voor de totale sector van de kinderopvang. We komen daar verder op terug.

Wat betreft het meersporenbeleid stelt het Hoger Instituut Voor de Arbeid (HIVA), dat het proces van het lokale overleg grondig evalueerde, in een nabeschouwing bij haar studie dat deze pijler van de regelgeving tot nu toe niet echt goed uit de verf kwam. Slechts één op vijf gemeenten haalde hier een goed resultaat en één op vier scoorde ondermaats. Voor een gedeelte, en we citeren het HIVA, hing dit samen met “de exclusieve aandacht in de eerste fase van het lokale overleg voor de erkenning of het opstarten van een IBO”. Op zich is dit een vooruitgang zegt het HIVA, omdat door het lokale overleg het IBO in principe een zaak werd van alle betrokkenen bij de buitenschoolse opvang in de gemeente. Maar naar de toekomst toe concludeert het HIVA duidelijk dat erop moet worden toegezien dat bij de verdere uitbouw en bij de implementatie van de beleidsplannen de bredere optiek van het meersporenbeleid niet verloren wordt.

We denken inderdaad dat waar het lokale overleg als proces snel ingeburgerd is geraakt, er met betrekking tot het meersporenbeleid gerichte beleidsacties noodzakelijk zijn. We vinden dit bijzonder belangrijk. Het meersporenbeleid is immers het instrument dat alle actoren die de functie buitenschoolse kinderopvang vervullen positieve stimulansen wil geven.

Het meersporenbeleid werkt en wordt realiteit. Zo zijn er bv. meer dan 30 kinderdagverblijven die vanuit de mogelijkheid die hen is gegeven binnen het meersporenbeleid, een apart aanbod aan buitenschoolse opvang hebben uitgebouwd. We zien dat ook de diensten voor opvanggezinnen en de particuliere sector nogal wat kinderen tot 12

jaar opvangen. Er zijn zelfs opvanggezinnen die zich specialiseren in buitenschoolse opvang. Zeker wanneer het broers of zussen van kleine kinderen betreft merken we dat ze langer bij een opvanggezin of particuliere opvanginstelling blijven. Ook het aantal initiatieven voor buitenschoolse opvang groeide. Ze werden allemaal opgenomen in een door Kind en Gezin erkend kader, wat ongetwijfeld kwalitatieve impulsen heeft gegeven aan de sector. Het zal er dus vooral op aankomen, aanvullend bij dit gegeven, het meersporenbeleid meer inhoud te geven t.o.v. enerzijds de scholen en anderzijds heel specifieke projecten voor buitenschoolse opvang. We lichten dit toe.

Scholen nemen een zeer groot aandeel van de, vaak korte, opvangmomenten voor en na de schooltijd voor hun rekening. De inrichtende machten en directies van scholen nemen ook actief deel aan het lokale overleg. Ze zijn geïnteresseerd in en willen betrokken worden bij de manier waarop de buitenschoolse kinderopvang in een gemeente vorm krijgt. Om deze band aan te houden en nog te versterken willen we een kwaliteitsgerichte beleidsactie ontwikkelen. Scholen die investeren in de kwaliteit van hun opvang moeten dit ook kunnen formaliseren en veruitwendigen. Er zal daarom, specifiek voor scholen en dus los van het IBO-spoor, werk worden gemaakt van een vertaling van de bepalingen van het kwaliteitscharter naar de schoolse opvangsituatie. Deze vertaling kan het instrumentarium aanreiken dat de inspectie van Kind en Gezin toelaat, voor die scholen die dat zelf willen, een kwalitatieve evaluatie te maken en een kwaliteitslabel uit te reiken. Het spreekt vanzelf dat de verschillende geledingen van de onderwijssector daar inhoudelijk bij betrokken worden.

De voorbije maanden is gebleken dat het lokale overleg tot zinvolle projecten komt die heel nauw aansluiten bij de situatie zoals die in een bepaalde gemeente bestaat, zonder dat deze evenwel kunnen gerealiseerd worden. Dat heeft te maken met het feit dat het subsidiëren van de initiatieven voor buitenschoolse opvang strikter gereguleerd is dan de erkenning van dergelijke initiatieven. Een project dat bv. gedurende enkele weken per jaar zou werken en daardoor een specifieke opvangleemte in een gemeente zou opheffen, kan door Kind en Gezin erkend worden, terwijl noch het Weer-werkstelsel, noch de FCUD-subsidiëcriteria een dergelijke werking toelaten. Het meersporenbeleid laten groeien vanuit het lokale overleg vraagt om een beleid dat die gemeenten die echt op maat van de plaatselijke situatie oplossingen uitwerken, daarvoor ook beloont. Er zullen dan ook gelden worden vrijgemaakt die dergelijke projecten in de toekomst mogelijk maken. Deze optie impliceert dat het creëren van samenwerkingsverbanden en een geïntegreerd lokaal aanbod sterker worden beklemtoond, uiteraard binnen de vigerende wetgeving. Het is belangrijk dat ook het

sportaanbod, o.m. via de gemeentelijke sportraad, bij dit integratieproces betrokken wordt. Werken op maat van de plaatselijke situatie betekent immers dat het aanbod in zijn ruimste betekenis (kinderopvang, sport, onderwijs, kunstonderwijs, grabbelpas, speelpleinwerking, muzikateliers e.d.m.) wordt gecapteerd.

De inhoud van het kwaliteitscharter heeft de voorbije maanden in Vlaanderen zeker inspirerend gewerkt voor de discussies die zijn gevoerd rond de kwaliteit van de buitenschoolse kinderopvang. De formele toepassing van dit charter via het toekennen van een kwaliteitslabel is nochtans niet gebeurd. De regelgeving voorziet momenteel in de mogelijkheid dat een lokaal overleg zelf (het lokaal overleg kan daarvoor ook een beroep doen op Kind en Gezin) een kwaliteitslabel uitreikt. Als dit nog niet is gebeurd heeft dat veel te maken met het feit dat het allesbehalve vanzelfsprekend is dat de rechtstreeks betrokkenen aan elkaar, want daar komt de procedure dan op neer, al dan niet een kwaliteitslabel toekennen. We denken dat de regelgeving hier aan herziening toe is. Uiteindelijk is het label ook vooral voor scholen relevant. De door Kind en Gezin erkende of onder toezicht staande voorzieningen voldoen aan strengere voorwaarden dan deze van het kwaliteitscharter. Dat geldt ook voor initiatieven voor buitenschoolse opvang. En beter dan binnen het lokale overleg een discussie te krijgen over of een bepaalde school al dan niet aan de bepalingen van het charter voldoet, is het, we alludeerden er al op, meer aangewezen werk te maken van een specifiek op scholen toegespitst kwaliteitslabel dat positief bedoeld is en dat beoogt de verankering van scholen in het buitenschoolse opvanglandschap te versterken.

Daarnaast is het belangrijk, en dat brengt ons bij de initiatieven voor buitenschoolse opvang, dat de totale buitenschoolse sector, alle actoren en organisatorische vormen dus, verder kwalitatieve impulsen krijgt vanuit het kwaliteitscharter. Het systeem van arrondissementele coördinatoren zoals dat bestond voor de nieuwe regelgeving, wordt in sommige regio's al expliciet aangewend om de kwaliteit van de opvang en de vorming van de begeleiders in initiatieven voor buitenschoolse opvang op te volgen en mee te sturen. We bepleiten een nog sterkere keuze voor een dergelijke werking. In overleg met de betrokken arrondissementele promotoren, het Vlaams Overleg Buitenschoolse Opvang (VOBO) en het Overlegplatform van Vrije Initiatieven voor Buitenschoolse Opvang (OVIBO) zal geprobeerd worden daarvoor een zinvolle structuur uit te tekenen. Inhoudelijk zal het jeugdwerk bij deze operatie

worden betrokken. Met name m.b.t. vorming en het implementeren van methodieken zal haar ervaring maximaal worden aangewend.

Wat de initiatieven voor buitenschoolse opvang betreft zien we dat deze opvangvorm zich op korte termijn heel sterk heeft ingenesteld in het opvanglandschap. De kwantitatieve groei die dateert van eind de jaren '80 heeft met de nieuwe regelgeving positieve impulsen gekregen. In de algemene beschrijving van een vernieuwd kinderopvangconcept gaven we aan dat een logische volgende ontwikkelingsstap voor deze sector een meer rechtstreekse steun vanuit Welzijn is. Momenteel is de werking van de initiatieven voor buitenschoolse opvang nagenoeg uitsluitend afhankelijk van enerzijds het toekennen van Weer-werkers, en anderzijds aanvullende middelen vanuit het Fonds voor Collectieve Uitrustingen en Diensten (FCUD). Deze aanpak heeft ongetwijfeld gewerkt. Het succes van het tewerkstellingsprogramma dat aan de IBO-ontwikkelingen gekoppeld was is onmiskenbaar. Maar dit neemt niet weg dat de sterke kwantitatieve groei en het recente officialiseren van haar werking door de erkenning van Kind en Gezin, de IBO-sector herpositioneert. Dit gegeven en ook de ontwikkelingen op het terrein die vragen om soepele mogelijkheden m.b.t. de organisatorische structuur van een IBO, nopen tot het gedeeltelijk losmaken van de IBO-sector uit zowel het tewerkstellingsgegeven als het FCUD-gegeven. Dit betekent concreet dat de verdere uitbreiding van de sector ook wordt gerealiseerd met reguliere tewerkstelling en dat een enveloppensysteem op maat van de IBO-werking wordt betracht.

Uiteraard kan deze beweging, zoals we al stelden, niet overhaast worden gerealiseerd. Tussen de conceptuele schets van een vernieuwd opvanglandschap met de IBO's daarin verankerd als basisvoorziening en het feitelijke realiseren daarvan, ligt ongetwijfeld een weg van overleg en overgang. Via wegen van geleidelijkheid, overleg binnen de Vlaamse regering, met de federale overheid en de andere gemeenschappen, zien we het mogelijk de IBO's sterker te dragen en te sturen vanuit het bevoegdheidsdomein Welzijn.

De voorgeschiedenis van bv. het FCUD-dossier leert dat Vlaanderen daarbij best behoedzaam en alert optreedt in een discussie die uiteindelijk ook over de finaliteit van het engagement van resp. de overheid en de sociale partners t.o.v. de kinderopvang handelt.

Vooraleer we besluiten willen we onder de noemer buitenschoolse kinderopvang aangeven dat we het organiseren van opvang voor +12-jarigen niet beschouwen als een taak voor de bevoegdheid Welzijn. Het begeleiden van +12-jarigen lijkt ons bij uitstek thuis te horen in

het jeugdbeleid. Het is bovendien zo dat kinderen die ouder zijn dan 12 zelf geen vragende partij zijn voor een opvangpatroon in de klassieke zin van het woord. Kinderen tussen pakweg 12 en 16 hebben meer baat bij ontmoetingsmomenten en georganiseerde ontmoetingsplaatsen waar ze tijdelijk kunnen verblijven. Ze hebben meer nood aan vaste rustpunten op hun weg van levensverkenning dan aan “kinderopvang”.

We zullen wel nagaan hoe de tieneropvang zoals die momenteel in Nederland vorm krijgt evolueert. Dat zal ons toelaten ons beleidsperspectief gefundeerd te bevestigen of bij te sturen.

Samengevat komt een en ander neer op volgende **beleidsacties en aandachtspunten** :

- het bewaken van de continuïteit van het lokale overleg en het gericht benaderen van die gemeenten die nog geen overleg opstartten;
- werk maken van een specifiek op scholen toegespitst kwaliteitslabel;
- middelen voorzien voor specifieke initiatieven voor buitenschoolse opvang die nu wel kunnen worden erkend maar niet subsidieerbaar zijn;
- het uitwerken van een stappenplan dat IBO's minder bindend afhankelijk maakt van tewerkstellingsprogramma's en FCUD-middelen, zodat ze volwaardig worden opgenomen in het kinderopvanglandschap dat door Welzijn wordt gestuurd;
- opvolgen hoe de tieneropvangprojecten in Nederland evolueren.

III.2.4. Een programmatorische groei

Het regeerakkoord spreekt i.v.m. de kwantiteit van het opvangaanbod van een drastische groei. Het uitbouwen van de kinderopvang als basisvoorziening impliceert dat het bestaande aanbod betekenisvol wordt uitgebreid. In dit verband dienen zich drie vragen aan : hoeveel bijkomende plaatsen zijn noodzakelijk ? Op welke termijn moeten/kunnen ze worden gerealiseerd ? In welke deelsectoren en in welke regio's is de nood het grootst ?

Het is daarbij essentieel dat er ook expliciete aandacht is voor het informele aanbod, vooral voor het aandeel dat grootouders verzorgen.

Het bepalen van de absolute behoefte aan kinderopvang is een precaire onderneming. Het feit dat het aanbod mee de vraag bepaalt, het belang en het fluctueren van het informele aanbod, het streven van gezinnen naar gecombineerde oplossingen, het tegelijkertijd spelen van een dalend geboortecijfer en een groei van de arbeidsparticipatie, het gericht verlagen van de opvangdrempel naar specifieke doelgroepen... het zijn allemaal factoren die een wetenschappelijk onderbouwde en sluitende behoeftenprognose bijzonder moeilijk maken. Het beschrijven van een tweetal studies illustreert dat.

In "De rol van de grootouders in de kinderopvang" maakt het Hoger Instituut Voor de Arbeid (HIVA) voor verschillende leeftijdscategorieën een vooruitberekening van de evolutie van vraag en aanbod. Daarnaast bekijken we een planningsoefening die is uitgevoerd door Kind en Gezin.

Het HIVA-onderzoek concludeert, rekening houdend met de evoluties van het kinderaantal, de algemene vraag naar kinderopvang en de opvang door de grootouders, dat de te voorziene vraag naar formele kinderopvang tussen 1997 en 2005 niet toeneemt !

Betekent dit dat een toekomstgericht beleid in eerste instantie moet consolideren wat er is zonder veel te denken aan een verdere groei ? Wellicht niet ! De studie van het HIVA gaat er immers van uit dat er min of meer een evenwicht is tussen de vraag van de ouders en het aanbod van de grootouders. Zij stellen zelf dat wanneer men ervan uitgaat dat de grootouders nu reeds overvraagd worden, wat uit sommige onderzoeksresultaten i.v.m. de afgedwongen bereidheid zou kunnen worden afgeleid, dat dan het berekende overschot virtueel is.

De planningsoefening die Kind en Gezin verkennend heeft uitgevoerd bevat een aantal verschillende simulaties. Daarbij wordt rekening gehouden met de verwachte evolutie van het aantal kinderen, maar ook met een aantal beleidsopties die al dan niet tegelijkertijd worden verrekend. Er wordt ook rekening gehouden met een bestending van de afname van het informele aanbod, vooral dan van grootouders.

Op basis van deze uitgangspunten worden drie scenario's geformuleerd.

Een eerste scenario gaat uit van de continuering van het gebruik van kinderopvang op het huidige niveau. Daaraan worden de evolutie van het verwachte aantal kinderen en de te verwachten verdere inkrimping van de opvang door grootouders gekoppeld. In deze context komt de planningsoefening uit op een kleine 4.000 vereiste bijkomende plaatsen in 2003 in de diensten voor opvanggezinnen, de kinderdagverblijven, de particuliere opvanggezinnen en de particuliere opvanginstellingen.

Wanneer bijkomend en expliciet rekening wordt gehouden met de beleidsopties om meer kansarme en migrantengezinnen te bereiken komt de oefening uit op een bijkomend aantal vereiste plaatsen van 7.860 in 2003.

In het maximale scenario, dat inhoudt dat het kinderopvangaanbod zo ruim is dat er voor elk kind met een werkende ouder opvang mogelijk is in het formele of in het informele circuit, is tegen 2003 een groei vereist met ruim 35.000 plaatsen.

We vermelden in dit verband nog dat de cijfers van Kind en Gezin slaan op kinderen tussen 3 maanden en 3 jaar.

Geconfronteerd met deze uiteenlopende simulaties en voorspellingen van respectievelijk het HIVA en Kind en Gezin, is de uitdaging waar we voor staan, geënt op de beleidsopties die in het regeerakkoord zijn opgenomen, een groeicijfer aan te geven. Omdat de wetenschappelijke basis daarvoor smal is, impliceert het formuleren van een uitbreidingscijfer een politieke keuze. Een groeicijfer is in die context de uiting van de beleidsintentie om de sector drastisch uit te breiden.

Een groeiritme van 2.500 opvangplaatsen per jaar houdt in dat tegen 2003 zo'n 10.000 bijkomende plaatsen worden gecreëerd. Dit is een betekenisvol aantal, zeker wanneer de buitenschoolse opvangcapaciteit en de flexibele opvang daar niet in verrekend zijn. Het laat toe de druk op de bestaande voorzieningen te verlichten en de kinderopvang verder als basisvoorziening uit te bouwen.

Het cijfer van 2.500 bijkomende plaatsen per jaar moet, juist omwille van haar gekoppeld zijn aan de politieke wil het aanbod drastisch te vergroten, beschouwd worden als de initiële stap in een stelselmatig op te bouwen meerjarenprogrammatische. Jaar na jaar zal dit aantal, ook budgettair gestaafd en geargumenteed, opnieuw geëvalueerd worden. Er zal dus permanent (bij)gestuurd worden, en wel rekening houdend met de parameters ‘kwantiteit van het aanbod’ en ‘jobcreatie’, zowel in de gesubsidieerde als de particuliere sector.

Voor de 3- tot 12-jarigen lijkt het ons prioritair de dynamiek van het lokale overleg volledig te laten spelen. Het aantal aanvragen voor de oprichting of de uitbreiding van opvanginitiatieven is op die manier immers gekoppeld aan een plaatselijk behoefteonderzoek. Dit is een heel relevante parameter, realistischer wellicht dan theoretische simulaties. Ook aan het aanbod flexibele opvangplaatsen en zelfs aan het basisaanbod kan een lokale studie worden gekoppeld. We gaan daar in het volgende punt (III.2.5.) op in.

Als we initieel opteren voor een jaarlijkse groei van 2.500 dagopvangplaatsen, aan te vullen met flexibele en buitenschoolse opvang, dan rest de opdracht een systeem uit te werken voor het regionaal spreiden van die plaatsen. Ook moet een verdeling over de verschillende opvangvormen worden vastgelegd. Er zal dan ook een programmatiesleutel worden ontwikkeld die rekening houdt met een aantal relevante parameters.

In elk geval zal de uitbreidingsoperatie gedragen worden door een maximale stimulering van het particuliere aanbod. De overheidsmiddelen voor de gesubsidieerde opvang zullen gericht worden toegespitst op die regio's waar deze opvangvorm nu ondervertegenwoordigd is of waar de beoogde groei niet gerealiseerd wordt door de particuliere voorzieningen. De specifieke werkingscontext in een regio zal dus mee bepalend zijn voor het groeiproces dat jaarlijks dynamisch wordt begroot.

Efficiënt programmeren betekent ook dat permanent wordt opgevolgd hoe het informele aanbod evolueert. In dit verband is het belangrijk de grootouders niet alleen kwantitatief een plaats te geven in de verschillende scenario's, maar hen ook daadwerkelijk te erkennen als belangrijke partners binnen de kinderopvang. We maken dan ook van de invalshoek van de programmatie gebruik om aan te geven dat werk zal worden gemaakt van een ondersteuning van de informele kinderopvang. Deze steun zal zich toespitsen op het informeren en begeleiden van de grootouders en andere familieleden die, op vrijwillige basis, ervoor kiezen de kinderopvang op zich te nemen. In samenwerking met de gezinsorganisaties en de

vormingsorganisaties die thuis zijn in de kinderopvang kan Kind en Gezin een dergelijk ondersteuningsprogramma uitwerken.

Het programmeren van opvangplaatsen in de klassieke deelsectoren van het opvanglandschap zal in de toekomst zeker worden aangevuld met het (niet geprogrammeerd) ontstaan van projecten vanuit o.m. de invalshoeken tewerkstelling en consultancy. Het zal zeer belangrijk zijn deze initiatieven ruimte te geven binnen het opvanglandschap. Als de sociale partners voor een bedrijvensector, een individueel bedrijf of een groep van werknemers positieve engagementen aangaan op het vlak van de kinderopvang, dan moeten die aansluiting kunnen vinden bij het regelgevende kader dat de werking van de voorzieningen bepaalt. Hetzelfde geldt voor het particulier initiatief dat in opdracht van een lokaal bestuur of een bedrijf een (geïntegreerd) opvangaanbod voorbereidt of realiseert.

Samengevat komt een en ander neer op volgende **beleidsacties en aandachtspunten** :

- het realiseren van een permanent (bij)gestuurde groei van het plaatsenbestand in de diensten, de kinderdagverblijven en, via een maximale stimulering ervan, de particuliere sector met initieel 2500 plaatsen per jaar;
- het in dit verband uitwerken van een programmatisleutel en het maximaal opnemen van het particuliere aanbod in het groeiproces;
- het realiseren van de groei in de buitenschoolse kinderopvang en van bijzondere opvangplaatsen (urgentie-, occasionele opvang en opvang van zieke kinderen) volgens de voorstellen die voortkomen uit het lokale overleggebeuren;
- het uitwerken van een informatie- en ondersteuningsprogramma voor de grootouders (en andere familieleden) die de zorg voor kinderopvang opnemen;
- het inruimen van een wettelijke plaats in het opvanglandschap voor specifieke projecten die worden gegenereerd vanuit consultancyprocessen en tewerkstellingsinitiatieven.

III.2.5. Het lokale advies bevestigen en versterken

In deze nota is al een aantal keer gewezen op het belang van een uitbouw van de kinderopvang op maat van de plaatselijke situatie. In de sector van de buitenschoolse kinderopvang staat het lokale overleg al centraal in de beleidsontwikkeling. Werken op het lokale niveau is ook meer globaal noodzakelijk wil het kinderopvangaanbod zoals dat door verschillende organiserende besturen wordt gerealiseerd op elkaar afgestemd raken. Zeker als het gaat om flexibele opvang, urgentieopvang, occasionele opvang en de opvang van zieke kinderen - opvangfuncties die binnen één gemeente of stad(sgedeelte) nooit voor alle voorzieningen een opdracht zijn - is een lokale overlegstructuur onontbeerlijk. Als een voorziening bovendien door een gericht buurtgebonden engagement naar alle lagen van de bevolking een drempelverlagend beleid wil voeren, vooral t.o.v. specifieke doelgroepen, is een inbedding van het aanbod in het plaatselijke sociale netwerk essentieel. Inhoudelijk, organisatorisch-structureel, kwalitatief, naar beheersefficiëntie toe en zelfs programmatorisch is het cruciaal het kinderopvangbeleid vorm te geven vanuit de specifieke kenmerken van een lokale gemeenschap. Daarvoor kiezen sluit aan bij het subsidiariteitsprincipe dat de Vlaamse regering voorstaat. Het geeft bovendien concreet vorm aan het pact dat tussen de Vlaamse regering en de lokale besturen is gesloten. Kiezen voor een lokaal overleg dat resulteert in het formuleren van een advies m.b.t. het kinderopvangaanbod positioneert de lokale overheid immers als rechtstreekse beleidspartner van de Vlaamse regering.

Het is in deze context zeker nodig verder te investeren in lokale overlegstructuren. De vraag is hoe dit best gebeurt.

De ervaring die in het lokale overleg buitenschoolse kinderopvang tot stand kwam, kan niet anders dan de basis zijn voor het verder ontwikkelen van processen van plaatselijk overleg. Het is daarom essentieel dat de dynamiek die daaraan ten grondslag ligt verder wordt gestuurd en gecontinueerd. Om dat te bereiken zullen de provinciale ambtenaren van Kind en Gezin niet enkel voor de buitenschoolse opvang, maar voor de kinderopvang in zijn totaliteit, functioneren als aanspreekpunt. Zij zullen als centrale schakel, zowel t.o.v. organiserende besturen, gemeentebesturen, OCMW's, ouders, bedrijven(groepen) en een particulier initiatief een informerende en ondersteunende rol opnemen.

Nu reeds worden er in het kader van een beleidsplan buitenschoolse kinderopvang uitspraken gedaan over bijzondere opvangnoden. Meer dan eens impliceert het gegeven dat alle betrokkenen samen aan eenzelfde denktafel zitten dat niet alleen over de buitenschoolse

kinderopvang wordt nagedacht, maar ook over andere knelpunten in de kinderopvang. Het is deze beweging die moet worden verdergezet. Het is niet zinvol dit te doen vanuit een op korte termijn aangepast ministerieel besluit

dat heel strak regulerend bepalingen vastlegt voor het formuleren van aparte beleidsplannen. Het gaat er niet om de plaatselijke denkkracht te vatten in een keurslijf van formele regeltjes. Het is erom te doen een kader te creëren waarbinnen wisselende groepen van partners voor diverse opvangknelpunten komen tot een geargumenteed advies. Binnen de schoot van een ruim overlegkader kunnen tijdelijke coalities gevormd worden rond een specifiek thema. Op die manier kan heel flexibel worden ingespeeld op plaatselijke evoluties en kunnen zij adviserend worden gestuurd. Een dergelijke aanpak is zeker niet gemakkelijk, maar het is wellicht op termijn de enig mogelijke en zinvolle. Slechts een flexibel netwerk van overleg en informatie kan het instrument zijn dat de lokale opvangsituatie opvolgt, evalueert en heroriënteert. Het zal creativiteit vragen, van alle betrokkenen, om deze opdracht waar te maken. Er zal daarom een stuurgroep worden opgericht die de ontwikkelingen op het terrein, zoals ze hiervoor zijn beschreven, van nabij volgt en evalueert. De Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG) en Kind en Gezin, dat de lokale dynamiek verder zal begeleiden en ondersteunen, zijn hierbij prioritaire partners. Op grond van de bevindingen van deze stuurgroep kan het nu bestaande ministerieel besluit dat het lokale overleg rond de buitenschoolse kinderopvang bepaalt, binnen een termijn van maximaal 2 jaar worden herzien en herschreven met als bedoeling een flexibel lokaal overleggebeuren rond ook de bijzondere kinderopvangnoden mogelijk te maken. Daarbij wordt onderzocht of en hoe lokale besturen logistiek kunnen worden ondersteund voor het organiseren van een “overlegnetwerk” kinderopvang.

Een centraal aandachtspunt in deze context zal in elk geval zijn dat de verschillende beleidsplannen die nu reeds van het lokale niveau worden verwacht meer op elkaar worden afgestemd. Wanneer er voor de kinderopvang aan beleidsplanning wordt gedaan, dan overlapt dat soms met wat in het jeugdwerkbeleidsplan en/of het SIF-plan gebeurt. Hier kan een sterkere coördinatie ervoor zorgen dat, waar mogelijk, verschillende plannen in elkaar vervlochten raken en geïntegreerd worden uitgewerkt.

De prioritaire doelstelling van het werken met een lokaal overleg is vanuit de specificiteit van de situatie zoals die in een bepaalde gemeente bestaat, te komen tot een geoptimaliseerd en

dus op elkaar afgestemd aanbod. Deze beweging houdt de uitdaging in verder te gaan dan een vrijblijvende informatieuitwisseling tussen de verschillende actoren. Wanneer deze actoren erin slagen de schotten die tussen de verschillende voorzieningen bestaan op te heffen en daadwerkelijke samenwerkingsverbanden te realiseren, dan is de basis gelegd voor een aanbod dat echt maximaal aansluit bij de plaatselijke noden.

Om lokale overlegfora die de stap naar een “grensoverschrijdende” samenwerking tussen verschillende voorzieningen zetten te belonen, zal jaarlijks een prijs worden uitgereikt aan drie gemeenten die, op grond van een ingediend geïntegreerd project of voorstel, door een jury worden verkozen. De prijs zal bestaan uit een eenmalige geldsom ten belope van 750.000 fr.

Om de inhoudelijke en procedurele kracht van het lokale overleg, de mogelijkheden ervan en de moeilijkheden die er inherent aan zijn, in kaart te brengen, zal aan een aantal representatieve gemeenten gevraagd worden een globaal lokaal beleidsplan uit te werken, voor alle opvangvormen en voor de globale groep van kinderen van nul tot twaalf jaar.

Het proces dat zich daarbij ontwikkelt zal wetenschappelijk worden ondersteund en opgevolgd. De bevindingen van dit pilootproject zullen mee het herschrijven van de regelgeving m.b.t. het lokale overleg inspireren.

In eenzelfde beweging zal aan de Raad van Bestuur van Kind en Gezin worden voorgesteld voor grote nieuwe projecten of uitbreidingen het geargumenteerde advies van het betrokken lokale overleg in te winnen. De provinciale ambtenaar is daarbij de spilfiguur.

De uiteindelijke politieke doelstelling van het bevestigen en versterken van de lokale betrokkenheid bij het kinderopvanggebeuren is dat het lokale niveau in deze legislatuur beslissingsmacht moet krijgen met betrekking tot het erkenbaar verklaren van voorzieningen.

Aandacht voor de lokale specificiteit zal voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest betekenen dat, voor de werkingsaspecten waarvoor dat nodig is, bijzondere regelgevende bepalingen worden ontwikkeld.

Samengevat komt een en ander neer op volgende **beleidsacties en aandachtspunten** :

- de provinciale ambtenaren van Kind en Gezin inzetten als centraal aanspreekpunt en uitsturen als begeleider van een lokaal overleg dat verder denkt dan de buitenschoolse opvang;
- het installeren van een stuurgroep met participatie van de VVSG en Kind en Gezin om de lokale evoluties op te volgen en te evalueren als voorbereiding op het actualiseren van het ministerieel besluit in kwestie;
- het maximaal op elkaar afstemmen van de diverse lokale beleidsplannen;
- het instellen van een jaarlijkse prijs die 3 gemeenten beloont die een geïntegreerd lokaal project (zullen) realiseren;
- het uitwerken van een pilootproject waarbij een aantal representatieve gemeenten een globaal beleidsplan kinderopvang uitwerken;
- het adviserend raadplegen van het lokale overleg door de Raad van Bestuur van Kind en Gezin wanneer die nieuwe initiatieven of grote uitbreidingen op de sporen zet.

III.2.6. Een verruimd aanbod als antwoord op bijzondere noden

Eerder in de beleidsnota hebben wij reeds aangegeven dat we de vraag naar een bijkomend aanbod aan flexibele opvang ('s morgens vroeg, 's avonds laat, 's nachts en in het weekend), urgentie- en occasionele opvang en opvang van zieke kinderen relevant vinden. Het antwoord op deze opvangvraag moet ook rekening houden met de positie van het kind. Economisch en vanuit organisatorisch en kwalitatief oogpunt is het weinig zinvol aparte structuren op te zetten voor de bijzondere opvangnoden. Het is veel efficiënter de bestaande opvangvoorzieningen middelen aan te reiken om dergelijke opvangvragen positief te beantwoorden. Temeer daar uit een recente bevraging van de voorzieningen omtrent vraag en aanbod aan flexibele opvang, zoals die in oktober 1999 werd uitgevoerd door Kind en Gezin, blijkt dat zowel de particuliere als de erkende opvangsector zich al vrij flexibel opstellen. Het zou ons te ver leiden om daar in deze nota gedetailleerd op in te gaan, maar de vaststelling dat flexibele opvang al een betekenisvolle plaats heeft binnen het bestaande opvanggebeuren versterkt de keuze voor het structureel erin integreren van een geflexibiliseerd aanbod. Als we dat ook voor de opvang van zieke kinderen bepleiten, dan is dat o.m. omdat de begeleiders in periodes dat ouders minder beroep doen op opvang voor een ziek kind, kunnen inspringen en meehelpen in de gewone activiteiten van de opvangvoorziening.

Het is op grond van deze uitgangspunten dat we in wat volgt ingaan op een drietal bijzondere opvangnoden. We formuleren telkens hoe die kunnen worden ingepast in het opvanglandschap. Vooraf benadrukken we, we komen daar verder op terug, dat het ons noodzakelijk lijkt het structureel ondersteunen van een bijzonder opvangaanbod ook te baseren op een lokaal advies. Het kan immers nooit de bedoeling zijn dat alle voorzieningen zich concentreren op dezelfde moeilijke opvangmomenten.

Een eerste vorm van bijzondere opvang is wat we kunnen noemen tijdgebonden. Het gaat om de opvang heel vroeg 's morgens, laat 's avonds, 's nachts of in het weekend. We voegen ook de langdurige opvang van kinderen daaraan toe. Er zijn kinderen die op één en dezelfde dag 11, 12 uur en zelfs langer opvang nodig hebben.

Voor deze opvangvormen is het alleen al vanuit praktisch oogpunt wenselijk dat ze worden aangeboden door een voorziening die ook doorheen de gewone uren opvang organiseert. Anders moeten kinderen bijkomend verhuizen. Dit is steeds te vermijden.

Het koppelen van deze opvangvormen aan een bestaand aanbod verplicht de regelgever tot het formuleren van een periode die als “gewoon” wordt beschouwd, zodat ook wat “tijdgebonden flexibele opvang” is kan worden gedefinieerd. Een dergelijk definiëren en aflijnen is ook van belang in het licht van de vigerende en eventueel nog te ontwikkelen subsidiesystemen. Het Fonds voor Collectieve Uitrustingen en Diensten (FCUD) hanteert als definitie voor flexibele opvang de opvang van kinderen van 0 tot 12 jaar voor 7 uur 's morgens en na 18 uur 's avonds. Dit is een belangrijke referentie, omdat het FCUD momenteel de enige subsidiërende instantie is van flexibele opvang. Het lijkt ons ook een zeer hanteerbare definitie. Ze zou impliceren dat de opvang tussen 7 en 18 uur geldt als basisaanbod dat kan worden georganiseerd met de basisenveloppe zoals we bij de verwoording van het concept hebben vermeld. Werken met de FCUD-definitie betekent bovendien dat er meteen congruentie is tussen het Vlaamse concept en de FCUD-subsidiepraktijk.

Urgentie-opvang, occasionele opvang en opvang waarbij een onmiddellijke instap vereist is (bv. wanneer één van de ouders plots werk vindt), kunnen ook aan het bestaande aanbod worden gekoppeld. Hier zullen formules, ook van subsidiëring, worden gezocht die maken dat bepaalde voorzieningen die ervoor kiezen, liefst binnen een lokale afstemming, een beperkt aantal plaatsen vrij te houden voor deze opvangnoden daar ook voor beloond worden. In het theoretische scenario dat de gemeenschappen de buitenschoolse opvang structureel als een basisvoorziening uitbouwen zouden de urgentie-, occasionele en onmiddellijke opvang voor meer FCUD-betoelaging in aanmerking kunnen komen. Zo zou, met andere woorden, de transparantie van de geldstromen toenemen en zouden de kerntaken van de verschillende overheden duidelijker worden en bij elkaar aansluiten.

Wanneer het gaat om de opvang van zieke kinderen dan opteren we er zeker niet voor een aantal zieke kinderen samen te brengen in een aparte opvangvoorziening. Dit is vanuit medisch oogpunt niet te verantwoorden. Opvang van zieke kinderen betekent dus bijna per definitie opvang van het zieke kind bij hem of haar thuis. Er bestaan al verschillende dergelijke diensten. Vandaag zijn er ongeveer 70 projecten in Vlaanderen. De opvangvraag voor een ziek kind wordt meestal gestaafd door een doktersattest. Aanvullend bij het streven ouders toe te laten thuis te zijn bij hun zieke kinderen, is het aangewezen dit netwerk van opvangvoorzieningen voor zieke kinderen verder uit te bouwen.

Wat de thuiszorgdiensten betreft die ook de opvang van zieke kinderen thuis opnemen, is geen bijkomende beleidsactie vereist. De opvang van zieke kinderen heeft nu reeds een plaats binnen het niet-categoriale aanbod dat deze diensten uitbouwen, ook wat de kwaliteitscontrole betreft.

Voor de vermelde bijzondere opvangnaden bestaat momenteel in Vlaanderen geen regelgeving. Doordat ze in ons voorstel gekoppeld worden aan de bestaande voorzieningen kan, voortbouwend op het regelgevend kader dat daarvoor bestaat en ontwikkeld wordt, werk gemaakt worden van een aantal algemene bepalingen die de organisatorische uitbouw van deze opvangvormen vatten. Het is onze bedoeling hier zeker niet sterk regulerend op te treden. We zien de bijzondere opvangvormen als een verlengstuk van een basisaanbod en we menen dat het vooral belangrijk is kwalitatieve criteria te hanteren die waarborgen dat de opvangkwaliteit minimaal gegarandeerd is. Deze kwalitatieve bepalingen en de manier waarop er in de praktijk mee wordt omgegaan zullen worden opgevolgd door Kind en Gezin. Naast kwalitatieve bepalingen zullen er een minimaal aantal regels worden ontwikkeld m.b.t. de ouderbijdrage, de (medische) opleiding en vorming van begeleiders, en de verzekeringen waarin moet worden voorzien.

Samengevat komt een en ander neer op de volgende **beleidsacties en aandachtspunten** :

- er wordt een regelgeving “bijzondere opvangvormen” uitgewerkt die minimaal en deregulerend is;
- centraal staan daarbij een aantal kwaliteitsbepalingen en een kwaliteitsopvolging door Kind en Gezin. Dit geldt voor :
 - de flexibele opvang (voor 7u, na 18u, 's nachts, in het weekend);
 - de urgentie-opvang, de occasionele opvang en de opvang die een onmiddellijke instap vereist;
 - de opvang van zieke kinderen.
- de opvangdiensten voor zieke kinderen georganiseerd vanuit de kinderopvang worden, vanuit een lokale programmatie, verder uitgebouwd.

III.2.7. Toegankelijke en betaalbare kinderopvang

De toegankelijkheid van kinderopvangvoorzieningen heeft minstens met drie aspecten te maken. In de eerste plaats is er de kostprijs van de opvang, daarnaast moeten ouders kennis (kunnen) hebben van de opvangmogelijkheden, en tot slot is het belangrijk dat er een betrokkenheid ontstaat tussen de ouders en de kinderopvangvoorziening. Deze betrokkenheid bevordert de communicatie, en dus de toegankelijkheid van het opvanginitiatief. In wat volgt gaan we verkennend in op deze drie aspecten.

De opvangprijs is zeer belangrijk binnen het opvanggebeuren. Het regeerakkoord stelt daarover dat de kosten voor kinderopvang omlaag moeten, zeker voor de gezinnen met het laagste inkomen. Het Matheuseffect in de kinderopvang moet worden afgebouwd. En als het regeerakkoord stipuleert dat de betoelaging kan bestemd worden voor de gebruiker, eerder dan voor de instellingen, dan is de ouderbijdrage daarbij een cruciaal instrument. Het is dus zeker nodig de vigerende systemen kritisch te evalueren. Daarbij stellen we meteen vast dat een herziening noodzakelijk is. In de gesubsidieerde opvangsector bv. betaalt iemand die het bestaansminimum als inkomen heeft een ouderbijdrage van een kleine 180 fr. per dag, terwijl de minimumouderbijdrage van de schaal 64fr. is. Het is niet logisch dat er een dergelijke kloof bestaat tussen het minimum van een officiële ouderbijdrageschaal en wat iemand met het bestaansminimum als inkomen moet betalen. Deze discrepantie is evenwel niet de enige reden waarom de ouderbijdragesystemen grondig moeten worden geherorïenteerd. Er is ook de vaststelling dat de manier waarop de bijdrage wordt bepaald in de verschillende deelsectoren niet of nauwelijks op elkaar is afgestemd.

In de particuliere opvangsector geldt geen enkele bepaling. Dit hangt samen met het feit dat een particuliere voorziening binnen haar zelfstandig statuut zelf verantwoordelijk is voor het bepalen van de opvangprijs. Deze verschilt dan ook van voorziening tot voorziening en van regio tot regio. Dat roept de vraag op of het niet zinvol zou zijn, vanuit het streven de gebruiker in zijn opvangvraag rechtstreeks te steunen, ook in de particuliere sector een financiële ondersteuning van de ouders – gebruikers die daar (meest) nood aan hebben, te installeren. Dit zou zeker de positie van diegenen die niet in een gesubsidieerde voorziening terecht kunnen versterken. Er zou op die manier ook, vanuit de positie van de ouders dan toch, meer coherentie in het opvangaanbod ontstaan.

Een sterkere coherentie is ook aangewezen binnen de gesubsidieerde sector. Zo liggen de prijzen die ouders betalen in initiatieven voor buitenschoolse opvang momenteel gevoelig anders dan wanneer een ouder met eenzelfde inkomen en eenzelfde gezinssituatie zijn kindje in een kinderdagverblijf of een dienst voor opvanggezinnen laat opvangen. In initiatieven voor buitenschoolse opvang betalen ouders momenteel doorgaans 25fr. per begonnen half uur voor voor- en naschoolse opvang, en voor opvang op vakantiedagen een bedrag tussen de 275 en 450fr. Het staat de voorziening vrij tussen dit minimum en maximum een dagprijs te bepalen. Er is mogelijkheid om een sociaal tarief toe te passen (de helft van de normale prijs). In uitzonderlijke omstandigheden kan een gratis opvang. Er is ook een vermindering voor de gelijktijdige opvang van meer kinderen uit één gezin. In een erkende en gesubsidieerde dienst voor opvanggezinnen of een kinderdagverblijf daarentegen wordt een ouderbijdragenschaal gehanteerd die op basis van het gezamenlijk netto-belastbaar jaarinkomen van een gezin een ouderbijdrage bepaalt. Ook hier is een sociaal tarief mogelijk en bestaan er verminderingen voor gezinnen met verschillende kinderen die al dan niet gelijktijdig worden opgevangen. De ouderbijdragen liggen momenteel tussen 64fr. en 623fr. Er kan niet per half uur betaald worden. Afhankelijk van de opvangduur wordt een hele, halve of derde dag betaald.

Om deze verschillen, waar mogelijk, weg te werken en om te komen tot een nieuw ouderbijdragensysteem is sinds eind vorig jaar een werkgroep actief. In deze werkgroep zijn alle gesubsidieerde deelsectoren vertegenwoordigd, en hebben ook de gezins- en verbruikersorganisaties zitting. Onder het voorzitterschap van Kind en Gezin wordt gewerkt aan een voorstel dat tegen midden 2000 gefinaliseerd wordt. We willen in dit verband, voortbouwend op het regeerakkoord, enkele principes aangeven die het ouderbijdragenbeleid de komende jaren zullen bepalen en die ook relevant zijn voor de verdere discussies in de werkgroep.

Wat de gesubsidieerde vormen betreft, en dan denken we zowel aan de diensten voor opvanggezinnen, de kinderdagverblijven en de initiatieven voor buitenschoolse opvang, zou het goed zijn als een harmonisatie wordt bereikt vanuit een voor de drie opvangvormen vastgelegde algemene ouderbijdragennorm, een soort vaste en algemene kinderopvangprijs (x fr. per dag). Deze norm kan dan wel worden gemoduleerd naargelang het inkomen en naargelang het gaat om dagopvang van 0- tot 3- jarigen of buitenschoolse opvang van 3- tot

12- jarigen. Deze beide opvangvormen verschillen immers ten gronde. Niet alleen zijn de begeleiding, de verzorging, de infrastructurele vereisten anders, ook de hele setting en de fiscale context (!) verschillen. Als de werkgroep erin slaagt op basis van 1 richtprijs een tweeledig systeem te moduleren dat, rekening houdend met de leeftijd van het kind, gekoppeld is aan de duurtijd van de opvang, dan is de harmonisatie binnen de gesubsidieerde sector een feit.

Er zal daarbij voor de diensten en kinderdagverblijven expliciet bewaakt worden dat lagere inkomens en specifieke doelgroepen zoals eenoudergezinnen en werklozen relatief minder betalen dan nu. Voor hogere inkomens zal wel een plafond worden ingesteld, maar het zal hoger liggen dan vandaag. Er zullen bijkomende schalen in het systeem geïntegreerd worden. Nu betalen alle ouders die netto-belastbaar meer verdienen dan 1.6.77.620fr hetzelfde bedrag, of ze nu 1,8 mio dan wel 5 mio als netto-belastbaar inkomen hebben.

Voor de initiatieven voor buitenschoolse opvang zal een evenwicht gezocht worden tussen de mogelijkheden van een inkomensgerelateerde ouderbijdrage en de administratieve verplichtingen die zo'n systeem impliceert.

Voor de particuliere voorzieningen zal worden nagegaan of een ondersteuning van de gebruikers mogelijk is. Er zal worden nagegaan of dit administratief beheersbaar, efficiënt dus, en ook effectief kan worden georganiseerd, zeker voor die ouders die daar nood aan hebben.

Als de werkgroep ouderbijdragen die werd geïnitieerd door de Commissie Financiering binnen de vermelde krijtlijnen tot een consistent voorstel komt, zullen de budgettaire consequenties daarvan worden ingeschat en zullen we de mogelijkheid van een snelle regelgevende vertaling nagaan. Een eventuele budgettaire meerkost die vasthangt aan de invoering van een nieuw ouderbijdragensysteem is slechts aanvaardbaar als ze daadwerkelijk de optie uit het regeerakkoord realiseert om de toegang tot de kinderopvang voor de lagere inkomens te vergemakkelijken.

Behalve met de ouderbijdrage heeft de toegankelijkheid van opvangvoorzieningen ook te maken met het feit dat ouders weet moeten hebben van wat al dan niet ter beschikking is aan plaatsen. Nu kunnen ouders via de provinciale afdeling van Kind en Gezin wel de lijst van de

opvangvoorzieningen krijgen, maar ze hebben daarbij geen enkele aanuiding over de bezettingsgraad en/of de eventuele vrije plaatsen. Het moeten volgen van deze weg naar informatie kan drempelverhogend werken. Meer rechtstreekse en concrete gegevens die ouders vrij snel inlichten over de opvangmogelijkheden in hun buurt zouden dit euvel kunnen verhelpen. Uiteraard is dat geen gemakkelijke opdracht. De opvangsituatie in een voorziening verschilt van dag tot dag. Kinderen zijn ziek, komen plots niet meer of ouders verschuiven hun opvangplan. Desondanks is het met het oog op toegankelijke voorzieningen essentieel dat gesleuteld wordt aan de kennis die ouders (kunnen) hebben over zowel de opvangsystemen die er zijn als over de situatie in individuele initiatieven. Alleen al het opgeven van de bezettingsgraad is voor ouders een indicatie over de mate waarin voorzieningen nog ruimte hebben voor bijkomende opvang. Kind en Gezin moet in elk geval alles in het werk stellen om zo spoedig als mogelijk een geïnformatiseerd systeem op te zetten dat aan geïnteresseerde ouders een inzicht geeft in de opvangsituatie in een voorziening. Dit geïnformatiseerd systeem, maar ook eventuele voorlopers ervan, zullen mee worden geïntegreerd in lokale informatienetwerken, bv. in het gemeentehuis of in lokale werkwinkels. Het één-loketprincipe zal daarbij het organisatorisch richtsnoer zijn.

Weet hebben van een opvangplaats en die tegen een betaalbare prijs kunnen verwerven, is soms niet voldoende om gezinnen de stap naar de kinderopvang te laten zetten.

De mate waarin een opvangvoorziening uitgroeit tot een steunpunt in het sociale netwerk van een buurt is heel sterk mee bepalend voor de toegankelijkheid ervan. Lage drempels maken goede burens zou men kunnen zeggen. Om dat te bereiken volstaat het niet dat opvangvoorzieningen hun deuren openzetten. Het is ook nodig dat ze zelf op verkenning uitgaan en in de omgeving, bv. in een wijk waar nogal wat migranten en kansarmen leven, zelf contact nemen met de figuren die binnen die gemeenschappen een leidende rol spelen. De verwevenheid van een opvangvoorziening met wat in de wijk of in de buurt gebeurt zal de communicatie en dus het vertrouwen tussen ouders en opvangvoorziening doen groeien. Dit is belangrijk wanneer we vaststellen dat vooral de laagste inkomens opvallend minder een beroep doen op betalende kinderopvang. We weten dat dit ook te maken heeft met een andere sociale cultuur, met een lagere tewerkstellingsgraad van vrouwen en met het misschien evidentier beschikbaar zijn van informele opvangkanalen. Maar wanneer kinderopvang wil uitgroeien tot een basisvoorziening moet ze alles in het werk stellen om toegankelijk te zijn voor ook deze groep van kinderen en gezinnen. Dat zal de diversiteit van de kinderopvang

ten goede komen, waardoor kinderen van jongs af ervaren dat diversiteit ook een rijkdom kan zijn. We komen daar verder, in punt III.2.9. op terug.

Samengevat komt een en ander neer op volgende **beleidsacties en aandachtspunten** :

- een werkgroep stelt tegen medio 2000 een technisch uitgewerkt ouderbijdragensysteem voor dat de ouderbijdragen in de gesubsidieerde sector harmoniseert en goedkoper maakt voor de laagste inkomens;
- dezelfde werkgroep gaat de mogelijkheid na om voor de particuliere opvangsector een systeem op te zetten dat de gebruikers financieel ondersteunt;
- Kind en Gezin stelt alles in het werk om zo snel mogelijk een geïnformatiseerde databank op te zetten die ouders informeert over de opvangmogelijkheden in hun buurt;
- om de toegankelijkheid van hun voorziening te verbeteren worden organiserende besturen ondersteund, o.m. via vorming en op het vlak van methodieken, wanneer ze investeren in het buurtnetwerk dat hen omringt.

III.2.8. Kwaliteit definiëren, stimuleren en bewaken

In deze beleidsnota is de kwalitatieve opvolging van de opvangvoorzieningen ontwikkeld als kerntaak voor de overheid. Of het nu om erkende of onder toezicht staande voorzieningen gaat, om een basisaanbod aan kinderopvang of om opvang op moeilijke momenten, urgentie- of occasionele opvang of opvang van zieke kinderen, gesubsidieerd door Kind en Gezin, vanuit een tewerkstellingsproject of door het FCUD, of op particuliere basis... de constante is altijd dat de kwaliteitsopvolging en -attestering de basis vormt voor het (kunnen) werken als opvangvoorziening. Kind en Gezin evalueert de werking zowel op pedagogisch vlak, als m.b.t. personeel en infrastructuur, en legitimeert aldus het gerealiseerde opvangaanbod.

Dit betekent dat de prioritaire opdracht voor de overheid niet is voorzieningen te subsidiëren, laat staan zelf te organiseren. De kerncompetentie vanuit de gemeenschapsbevoegdheid is het definiëren, stimuleren en bewaken van de opvangkwaliteit.

Een eerste invalshoek daarbij is ongetwijfeld het kwaliteitsdecreet. Conform dit decreet worden minimale sectorspecifieke kwaliteitscriteria vastgelegd. Daaraan wordt de verplichting gekoppeld dat voorzieningen een doordacht kwaliteitsbeleid voeren. Het sectorale overleg dat terzake reeds heel wat voorbereidend werk heeft gedaan, zal worden voortgezet en gefinaliseerd. Het is de bedoeling dat de bepalingen van het kwaliteitsdecreet in de regelgeving worden geïntegreerd en van kracht worden op 1 januari 2001.

Ook de particuliere opvanginstellingen zullen de kans krijgen het aspect kwaliteitszorg in hun werking op te nemen. Zij zullen daartoe, net zoals de gesubsidieerde voorzieningen, vorming kunnen volgen en concrete modellen aangereikt krijgen.

Voor alle deelsectoren zullen ook meetinstrumenten voor kwaliteit worden ontwikkeld. Voor de sector van de kinderdagverblijven is er reeds de kwaliteitsschaal. Deze zal worden geactualiseerd en er zal ook een zelfevaluatieinstrument op worden geënt. Het KWAPOI-systeem voor de particuliere opvanginstellingen zal verder in toepassing worden gebracht. Ook voor de initiatieven voor buitenschoolse opvang en de opvang in gezinsverband zullen kwaliteitsinstrumenten, met inbegrip van zelfevaluatiesystemen, worden uitgewerkt. Op die manier wordt een permanent kwalitatief kader gecreëerd dat de voorzieningen in hun werking stuurt en bijstuurt.

In dit verband zal ook worden nagegaan of een aantal minimale criteria kunnen worden vastgelegd voor enkel gemelde particuliere voorzieningen. Het gaat immers toch om 15% van de particuliere opvanggezinnen en 11% van de particuliere opvanginstellingen (cijfers 1999).

Uiteraard zal daarbij bepaald worden of en hoe het in het meldingsbeluit vastgelegde toegangsrecht daartoe een opening biedt.

Als we over kwaliteit spreken dan is het noodzakelijk extra aandacht te besteden - zeker wanneer we de Vlaamse kinderopvang taxeren in een internationaal perspectief - aan de aspecten opleiding en vorming van de begeleiders van de kinderen. Kwantitatief en organisatorisch kan de kinderopvang in Vlaanderen zich vooraan in het Europese peloton situeren. Maar wat vorming en opleiding betreft is er nog een hele weg af te leggen. Eigenlijk zijn momenteel enkel de begeleiders in erkende en gesubsidieerde kinderdagverblijven verplicht een bepaald opleidingsniveau te hebben. Ook voor de initiatieven voor buitenschoolse opvang is zeer recent een aantal opleidingen erkend die toegang geven tot de sector. Dit is zeer belangrijk, maar het is noodzakelijk, daarop voortbouwend, verdere stappen te zetten. Daarom zal worden onderzocht, we gaven het al aan, of aan een eventuele betere werkingssituatie van de opvanggezinnen, geen duidelijker omschreven vormingsvereisten kunnen worden gekoppeld. Ook voor de particuliere sector zullen, zeker voor die POI's die op kwalitatieve gronden een ondersteuning zouden krijgen, vormings- en/of opleidingsnormen worden vastgelegd.

Een kwaliteitsdecreet, meetinstrumenten en ook opleiding en vorming zullen weinig uithalen wanneer een opvangvoorziening niet ook heel sterk rekening houdt met de verwachtingen en de noden van zowel de kinderen als de ouders. Kind- en ouderparticipatie zijn begrippen waar elkeen voorstander van is. Maar in de praktijk van elke dag zien we dat er op dat vlak nog heel wat kan gebeuren. Ook vanuit onze coördinerende verantwoordelijkheid voor kinderrechten vinden we het belangrijk dat er extra aandacht gaat naar hoe kinderen de opvang beleven. Dit kan in discussies die zich toespitsen op ideologische en theoretische argumenten verhelderend werken. Bijkomend belevingsonderzoek is dan ook aangewezen. O.m. het Centrum voor Bevolkings- en Gezinsstudies kan in dit verband, voortbouwend op eerdere studies, een bijdrage leveren.

Behalve kindparticipatie is het investeren in ouderparticipatie heel belangrijk omdat ze de brug slaat tussen de thuis- en de opvangsituatie. De communicatie tussen de opvangvoorziening en de ouders is essentieel voor een goed begrip van elkaars verwachtingen. Echt rekening houden met de visie van ouders en de hele cultuur die een kind meebrengt wanneer het de overstap maakt van de thuissituatie naar de opvangsituatie, betekent dat de diversiteit die eigen is aan onze gemeenschap ook een plaats krijgt in een opvanginitiatief. Die diversiteit opnemen en respecteren is ontzettend belangrijk. We gaan daar in het volgende punt op in.

Tot slot geven we aan dat het inspectiegebeuren zich zal moeten aanpassen aan de gewijzigde beleidscontext. Als voorzieningen voldoen aan de minimale erkenningscriteria en werken met een kwaliteitssysteem, dan moet de wijze van inspecteren, bv. in de vorm van een audit, daarbij aansluiten.

Samengevat komt een en ander neer op volgende **beleidsacties en aandachtspunten** :

- het implementeren van het kwaliteitsdecreet, ook in de particuliere opvanginstellingen die een betoelaging zouden ontvangen;
- het ontwikkelen van (zelf)evaluatie-instrumenten voor alle deelsectoren van het opvanglandschap;
- het instellen van meer opleidings- en/of vormingsvereisten in de sector;
- het investeren in kindbelevingsonderzoek en methodieken van ouderparticipatie;
- het realiseren van een inspectiemethodiek die aansluit bij de gewijzigde kwaliteitscontext.

III.2.9. Diversiteit als inspiratiebron en toetssteen

De diversiteit en de multiculturaliteit van onze samenleving zullen ongetwijfeld nog toenemen. De globalisering van de economie, de tegenstellingen tussen Noord en Zuid en de politieke situatie en moeilijkheden in sommige regio's zullen migratiestromen tot gevolg hebben. Ook de demografische ontwikkelingen zullen leiden tot betekenisvolle verschuivingen in de samenstelling van de bevolking. Ter illustratie verwijzen we naar een recent rapport van de bevolkingsafdeling van de Verenigde Naties. Dit rapport bekijkt de effecten van de vergrijzing in een achttal landen, waaronder Frankrijk en Duitsland. De besluiten zijn indicatief ook voor Vlaanderen relevant. Het besluit dat Europa de komende vijftig jaar waarschijnlijk veel meer migranten zal moeten toelaten om de beroepsbevolking op peil te houden en de effecten van de vergrijzing tegen te gaan geldt dus ook voor onze regio.

De diversiteit van de bevolking zit uiteraard niet enkel in het multiculturele aspect. Ze heeft ook te maken met de specifieke en individuele geaardheid van elk kind. Daarvoor respect opbrengen, ook in de kinderopvang, is essentieel binnen een verantwoord pedagogisch handelen. Eenzelfde houding van respect en streven naar integratie is ook belangrijk t.o.v. kinderen met een handicap of kinderen met een specifieke zorgbehoefte. Er is dan ook nood aan aandacht voor specifieke doelgroepen in de kinderopvang, zowel binnen een inclusieve aanpak als in bijzondere projecten.

Voor kinderen met een handicap of specifieke zorgbehoeften staat een inclusieve benadering voorop. Dit betekent dat alles in het werk moet worden gesteld om deze kindjes gewoon op te vangen. Uiteraard voor zover het betrokken kind en de andere kinderen in de opvangvoorziening daar baat bij hebben, en op voorwaarde dat het initiatief materieel in staat is om een passende opvang aan te bieden. In elk geval zal de regelgeving worden aangepast in die zin dat opvangvoorzieningen die zich openstellen voor dergelijke kindjes daarvoor een tegemoetkoming ontvangen.

De diversiteit en het multiculturele aspect van de samenleving vereisen dat elke opvangvoorziening oog heeft voor en gepast inspeelt op zijn doelgroep(en). Daarnaast kunnen een aantal bijzondere projecten worden erkend, zeker in buurten waar de sociale

context het nodig maakt dat opvangstructuren zich heel gericht toespitsen op een publiek van kansarmen en/of migranten.

Zowel binnen een inclusieve aanpak als in bijzondere projecten zijn een aantal aandachtspunten cruciaal.

Het feit dat binnen de kinderopvang als basisvoorziening de opvangfunctie niet op zichzelf staat, maar ingebed is in een bredere benadering die ook opvoedings- en gezinsondersteuning inhoudt, daagt uit tot het uitwerken van methodieken en ondersteunende vorming. We vinden het m.n. belangrijk dat het begrip gezins- en opvoedingsondersteuning concreet wordt vertaald naar de situatie van de kinderopvang. Welke hefboomen en instrumenten zijn efficiënt en zinvol vanuit de idee dat het belangrijk is ouders zelf weerbaar en deskundig te maken? Hoe kunnen ze in de kinderopvang worden aangewend?

Er zal een informatie- én vormingsprogramma worden opgezet dat opvangvoorzieningen wegwijs maakt in de mogelijkheden, maar ook in de beperkingen van gezins- en opvoedingsondersteuning.

Wil de diversiteit van de samenleving finaal een plaats vinden binnen de kinderopvang, dan is de toegankelijkheid van de voorzieningen zeer belangrijk. Dat heeft, zoals reeds is toegelicht, te maken met de prijs, met het weet hebben van opvangmogelijkheden, en met de bereidheid van opvangvoorzieningen de stap te zetten naar omringende sociale structuren.

Ook het belang van ouderparticipatie en ouderbetrokkenheid is reeds benadrukt. Ouders zijn immers de centrale schakel tussen het private domein van het gezin en het doorgangsgebied naar het publieke domein dat een opvangvoorziening voor kinderen is. De letterlijke en figuurlijke toegang van ouders tot en hun betrokkenheid bij het opvanggebeuren zal dan ook bewust worden bevorderd.

Een dergelijke beweging zal worden ondersteund door het verruimen van het werken met ervaringsdeskundigen, interculturele bemiddelaars en allochtonen in de kinderopvang. Dit zal gebeuren vanuit en voortbouwend op het MEQ- (Milestones through Equality towards Quality) en het DECET-project (Diversity in Early Childhood Education and Training).

Een inclusief beleid moet structureel worden gevoed. Dit betekent dat in de opleidings- en vormingscurricula plaats wordt ingeruimd voor diversiteit. Het gegeven van de interculturaliteit en de aandacht voor kinderen met specifieke zorgbehoeften dient integraal

een onderdeel te vormen van opleiding en vorming. Om dit te bereiken zal er een structureel overleg met onderwijs worden opgezet. We komen daar verder op terug.

Momenteel worden een aantal initiatieven als project ondersteund, soms vanuit verschillende hoeken, zonder dat ze echt een structurele plaats hebben kunnen verwerven in het opvanglandschap. Dit zal ook in de toekomst niet gemakkelijk zijn. Er zijn infrastructurele aspecten en elementen van personele begeleiding die dat niet evident maken. Toch vinden wij het belangrijk dat deze projecten, die vooral in een aantal grootsteden gesitueerd zijn en die zich heel buurtgericht hebben ontwikkeld met een breed multifunctioneel aanbod, verder levenskansen krijgen. Er zal worden onderzocht of ze kunnen worden opgenomen in een regulier kader, eventueel als specifiek 'filiaal' van een erkende voorziening, maar geïntegreerd binnen de basiserkenning. Op grond van een dergelijke erkenning zouden projecten kunnen worden samengebracht in een soort netwerk dat wordt begeleid door een overkoepelende stuurgroep met als bedoeling de ervaringen en de bevindingen van deze specifieke projecten te vertalen zodat ze de inclusieve werking van de "gewone kinderdagverblijven" kunnen inspireren. We denken er daarbij aan dat vanuit een dergelijk netwerk vorming zou kunnen worden opgestart, publicaties kunnen worden verzorgd en methodieken ontwikkeld die structureel naar het werkveld kunnen doorstromen.

Samengevat komt een en ander neer op volgende **beleidsacties en aandachtspunten** :

- een aanpassing van de regelgeving zodat opvangvoorzieningen, binnen bepaalde voorwaarden, bijkomend ondersteund worden wanneer ze openstaan voor kinderen met een handicap en/of een specifieke zorgbehoefte;
- het verankeren van specifieke aandacht voor bijzondere doelgroepen in opvangvoorzieningen door het (verder) uitbouwen van gezins- en opvoedingsondersteuning, door het verhogen van de toegankelijkheid, door het investeren in ouderbetrokkenheid en door het inschakelen van ervaringsdeskundigen en allochtonen;
- het creëren van een netwerk van bijzondere opvangprojecten die een meerwaarde hebben die kan doorstromen naar "gewone" voorzieningen. Daartoe worden de projecten, eventueel in een samenwerkingsverband met een erkende voorziening, maximaal opgenomen in het reguliere circuit.

III.2.10. Opvang en onderwijs : partners voor het kind

Tijdens het bezoek van de OESO-delegatie in het najaar van 1999 was in hun reactie m.b.t. de situatie van de opvang en het onderwijs van het jonge kind in Vlaanderen, vooral opvallend dat zij verbaasd waren over de grote kloof die bestaat tussen kinderopvang en onderwijs. Dit gegeven is voor ons aanleiding om na te gaan of via een aantal gerichte en realistische beleidsopties deze kloof niet enigszins kan worden gedicht. Een grotere betrokkenheid tussen opvang en onderwijs kan voor de beide structuren positieve gevolgen hebben.

We denken daarbij aan drie beleidsdomeinen waarop een positieve samenwerking mogelijk moet zijn. In de eerste plaats noopt de discussie over de instapleeftijd in het kleuteronderwijs tot een beleidsaanpak die de naadloze overgang tussen de kinderopvang en het onderwijs centraal stelt. Daarnaast, we gaven het reeds aan, is een wederzijdse bevruchting tussen opleiding en vorming enerzijds en de opvangpraktijk anderzijds belangrijk. Tot slot raken opvang en onderwijs, soms letterlijk, aan elkaar wanneer het gaat om de buitenschoolse kinderopvang.

De discussie over de instapleeftijd van kinderen in het kleuteronderwijs spitst zich niet uitsluitend toe op een vast instapmoment. De bredere invalshoek waarbij vooral een naadloze overgang van de ene naar de andere opvoedingsvorm voor het individuele kind wordt beoogd, geldt evenzeer. Vanuit dit gegeven, dat we ook terugvinden in het onderzoek dat het CBGS m.b.t. de problematiek van de instapleeftijd heeft gevoerd, zullen er structuren worden opgezet die mogelijk maken dat kinderen op het voor hen gepaste moment de overstap maken van de kinderopvang naar het onderwijs. Dit kan op de leeftijd van drie jaar zijn, dit kan ook op de leeftijd van 2,5 jaar of het kan zijn dat kinderen baat hebben bij een verlengd verblijf in de opvang. Een aantal projecten die nu reeds een dergelijke naadloze overgang op het terrein proberen te realiseren zullen verder worden opgevolgd en gestimuleerd. Het is belangrijk dat zij infrastructureel, op het vlak van personeel en pedagogisch in kaart worden gebracht en vertaald naar een mogelijk meer veralgemeende aanpak. In die context zal een programma worden opgezet waarbij, in eerste instantie in een aantal pilootregio's, wordt gewerkt met meer kleuterleidsters in opvangstructuren en meer kinderverzorgsters in onderwijsstructuren. De ervaring die daaruit groeit zal de basis zijn voor een beleidsaanpak die, ook budgettair,

wordt ingepast in een meerjarenplanning. Het spreekt vanzelf dat deze opties vooraf ten gronde zullen worden overlegd met de minister van onderwijs. Daar zal dit jaar nog werk van worden gemaakt.

Om een stelselmatige communicatie over de vormingscycli en opleidingsformules die leiden naar een tewerkstelling in de sector van de kinderopvang te verkrijgen, zal een stuurgroep worden geïnstalleerd. Daarin zullen vertegenwoordigers zetelen van de administraties van Onderwijs en Kind en Gezin, alsook van de beide betrokken kabinetten en de koepelverenigingen die m.b.t. leerplanning een belangrijke rol spelen. De bedoeling is dat de praktijkervaring en de opleidingstheorie elkaar wederzijds positieve impulsen geven.

Over de relatie tussen de buitenschoolse kinderopvang en het onderwijs zijn al een aantal overwegingen geformuleerd in deze nota. Als we de internationale ontwikkelingen bekijken dan kunnen we verwachten dat dit thema de komende jaren een centrale plaats gaat opeisen in het beleid. In Scandinavië zien we letterlijke samenwerkingsverbanden ontstaan tussen onderwijs en buitenschoolse kinderopvang. Zelfs de voorschoolse opvang wordt daarbij betrokken. In Nederland is op het jaarcongres "Management Kinderopvang" van 1999 gesteld dat de integratie van de kinderopvang en het onderwijs hét thema voor de komende jaren zal zijn.

Wat dat betreft heeft Vlaanderen met het meersporenbeleid en het lokaal overleg twee instrumenten die de weg kunnen banen voor een verdere afstemming van het aanbod van de kinderopvangvoorzieningen en de scholen. Op maat van de lokale situatie kunnen zij uitgroeien tot echte partners voor het kind.

Samengevat komt een en ander neer op volgende **beleidsacties en aandachtspunten** :

- het structureel realiseren van een naadloze overgang tussen de kinderopvang en het kleuteronderwijs;
- het sterker op elkaar afstemmen van opvangpraktijk enerzijds en opleiding en vorming anderzijds;
- het verder alert omgaan met het partnerschap tussen buitenschoolse opvang en onderwijs met oog voor kwalitatieve, efficiënt georganiseerde voorzieningen op maat van de plaatselijke situatie.

IV. Een concreet beleidsprogramma

Uit de in deze nota ontwikkelde denksporen brengen we de geformuleerde beleidsacties samen. Op die manier vertalen we de uitgetekende blauwdruk voor een vernieuwd Vlaams omvanglandschap in 45 concrete beleidsopties en aandachtspunten.

We ordenen ze volgens het patroon van de tien beschreven bouwstenen. Soms zijn er (gedeeltelijke) overlappingsen doordat verwante acties voorkomen in verschillende “bouwstenen”. Toch nemen we ze telkens op omdat de aandacht ervoor vanuit elke specifieke invalshoek belangrijk is.

Een en ander resulteert in het volgende overzicht :

– Beleidsacties en aandachtspunten m.b.t. de **particuliere opvangsector** :

Voor de particuliere opvanggezinnen :

1. de mogelijkheid nagaan van een gelijkschakeling van het kostenforfait van de particuliere opvanggezinnen aan de onkostenvergoeding die geldt bij opvanggezinnen aangesloten bij een dienst (overleg federale overheid);
2. de gelijkschakeling van de POG-capaciteitsregels aan deze die gelden voor opvanggezinnen die aangesloten zijn bij een dienst;
3. de discussie over de werkingssituatie van opvanggezinnen niet beperken tot de sector van de diensten, maar ook benaderen vanuit de situatie van de particuliere opvanggezinnen, met het oog op een structurele evaluatie van de sector.

Voor de particuliere opvanginstellingen :

4. onder strikte voorwaarden (o.m. op het vlak van de capaciteit) beschouwen als een apart soort voorziening en forfaitair belonen ter ondersteuning van de kwaliteit van de aangeboden opvang.

Voor de totale sector :

5. oprichten van een ondersteunende cel binnen Kind en Gezin

- Beleidsacties en aandachtspunten m.b.t. de **diensten voor opvanggezinnen** en de **kinder-dagverblijven** :
 6. een begeleide invoering van het kwaliteitsdecreet (deregulerende aanpak en vorming);
 7. een begeleide invoering van het enveloppensysteem (loonharmonisering, jobcreatie, audit, vorming, kwaliteitsmanagement);
 8. een verbetering van de werkingssituatie van opvanggezinnen (tweesporenaanpak : korte termijn – langere termijn);
 9. het ter beschikking stellen van VIPA-middelen voor zowel de verbouwing en de renovatie (brandveiligheid), als voor de verdere groei en uitbreiding van de sector van de kinderdagverblijven.

- Beleidsacties en aandachtspunten m.b.t. de **buitenschoolse kinderopvang** :
 10. het bewaken van de continuïteit van het lokale overleg en het gericht benaderen van die gemeenten die nog geen overleg opstartten;
 11. werk maken van een specifiek op scholen toegespitst kwaliteitslabel;
 12. middelen voorzien voor specifieke initiatieven voor buitenschoolse opvang die nu wel kunnen worden erkend maar niet subsidieerbaar zijn;
 13. het uitwerken van een stappenplan dat IBO's minder bindend afhankelijk maakt van tewerkstellingsprogramma's en FCUD-middelen, zodat ze volwaardig worden opgenomen in het kinderopvanglandschap dat door Welzijn wordt gestuurd;
 14. opvolgen hoe de tieneropvangprojecten in Nederland evolueren.

- Beleidsacties en aandachtspunten m.b.t. de **programmatie** :
 15. het realiseren van een permanent (bij)gestuurde groei van het plaatsenbestand in de diensten, de kinderdagverblijven en, via een maximale stimulering ervan, de particuliere sector met initieel 2500 plaatsen per jaar;
 16. het in dit verband uitwerken van een programmatiesleutel en het maximaal opnemen van het particuliere aanbod in het groeiproces;
 17. het realiseren van de groei in de buitenschoolse kinderopvang en van bijzondere opvangplaatsen (urgentie-, occasionele opvang en opvang van zieke kinderen) volgens de voorstellen die voortkomen uit het lokale overleggebeuren;

18. het uitwerken van een informatie- en ondersteuningsprogramma voor de grootouders (en andere familieleden) die de zorg voor kinderopvang opnemen;
 19. het inruimen van een wettelijke plaats in het opvanglandschap voor specifieke projecten die worden gegenereerd vanuit consultancyprocessen en tewerkstellingsinitiatieven.
- Beleidsacties en aandachtspunten m.b.t. het **lokale beleidsniveau** :
20. de provinciale ambtenaren van Kind en Gezin inzetten als centraal aanspreekpunt en uitsturen als begeleider van een lokaal overleg dat verder denkt dan de buitenschoolse opvang;
 21. het installeren van een stuurgroep met participatie van de VVSG en Kind en Gezin om de lokale evoluties op te volgen en te evalueren als voorbereiding op het actualiseren van het ministerieel besluit in kwestie;
 22. het maximaal op elkaar afstemmen van de diverse lokale beleidsplannen;
 23. het instellen van een jaarlijkse prijs die 3 gemeenten beloont die een geïntegreerd lokaal project (zullen) realiseren;
 24. het uitwerken van een pilootproject waarbij een aantal representatieve gemeenten een globaal beleidsplan kinderopvang uitwerken;
 25. het adviserend raadplegen van het lokale overleg door de Raad van Bestuur van Kind en Gezin wanneer die nieuwe initiatieven of grote uitbreidingen op de sporen zet.
- Beleidsacties en aandachtspunten m.b.t. een **verruimd opvangaanbod** :
26. er wordt een regelgeving “bijzondere opvangvormen” uitgewerkt die minimaal en deregulerend is;
 27. centraal staan daarbij een aantal kwaliteitsbepalingen en een kwaliteitsopvolging door Kind en Gezin. Dit geldt voor :
 - de flexibele opvang (voor 7u, na 18u, 's nachts, in het weekend);
 - de urgentie-opvang, de occasionele opvang en de opvang die een onmiddellijke instap vereist;
 - de opvang van zieke kinderen.
 28. de opvangdiensten voor zieke kinderen georganiseerd vanuit de kinderopvang worden, vanuit een lokale programmatie, verder uitgebouwd.

- Beleidsacties en aandachtspunten m.b.t. **toegankelijke en betaalbare kinderopvang** :
 29. een werkgroep stelt tegen medio 2000 een technisch uitgewerkt ouderbijdragensysteem voor dat de ouderbijdragen in de gesubsidieerde sector harmoniseert en goedkoper maakt voor de laagste inkomens;
 30. dezelfde werkgroep gaat de mogelijkheid na om voor de particuliere opvangsector een systeem op te zetten dat de gebruikers financieel ondersteunt;
 31. Kind en Gezin stelt alles in het werk om zo snel mogelijk een geïnformatiseerde databank op te zetten die ouders informeert over de opvangmogelijkheden in hun buurt;
 32. om de toegankelijkheid van hun voorziening te verbeteren worden organiserende besturen ondersteund, o.m. met vorming en op het vlak van methodieken, wanneer ze investeren in het buurtnetwerk dat hen omringt.

- Beleidsacties en aandachtspunten m.b.t. de **opvangkwaliteit** :
 33. het implementeren van het kwaliteitsdecreet, ook in de particuliere opvanginstellingen die een betoelaging zouden ontvangen;
 34. het ontwikkelen van (zelf)evaluatie-instrumenten voor alle deelsectoren van het opvanglandschap;
 35. het instellen van meer opleidings- en/of vormingsvereisten in de sector;
 36. het investeren in kindbelevingsonderzoek en methodieken van ouderparticipatie;
 37. het realiseren van een inspectiemethodiek die aansluit bij de gewijzigde kwaliteitscontext.

- Beleidsacties en aandachtspunten m.b.t. de **diversiteit in de kinderopvang** :
 38. een aanpassing van de regelgeving zodat opvangvoorzieningen, binnen bepaalde voorwaarden, bijkomend ondersteund worden wanneer ze openstaan voor kinderen met een handicap en/of een specifieke zorgbehoefte;
 39. het verankeren van specifieke aandacht voor bijzondere doelgroepen in opvangvoorzieningen door het (verder) uitbouwen van gezins- en opvoedingsondersteuning, door het verhogen van de toegankelijkheid, door het investeren in ouderbetrokkenheid en door het inschakelen van ervaringsdeskundigen en allochtonen;
 40. het creëren van een netwerk van bijzondere opvangprojecten die een meerwaarde hebben die kan doorstromen naar "gewone" voorzieningen. Daartoe worden de projecten, eventueel in een samenwerkingsverband met een erkende voorziening, maximaal opgenomen in het reguliere circuit.

- Beleidsacties en aandachtspunten m.b.t. de **relatie kinderopvang-onderwijs** :
41. het structureel realiseren van een naadloze overgang tussen de kinderopvang en het kleuteronderwijs;
 42. het sterker op elkaar afstemmen van opvangpraktijk enerzijds en opleiding en vorming anderzijds;
 43. het verder alert omgaan met het partnerschap tussen buitenschoolse opvang en onderwijs met oog voor kwalitatieve, efficiënt georganiseerde voorzieningen op maat van de plaatselijke situatie.
- **En :**
44. het organiseren van een dringende audit van de opvangvoorzieningen teneinde een correct zicht te hebben op hun exploitatiekosten in verhouding tot hun inkomsten;
 45. het, in overleg met alle betrokkenen, concreet invullen van de notie zorgkrediet zodat het combineren van arbeid en gezin niet enkel vanuit de kinderopvang wordt benaderd.

Het realiseren van deze 45 beleidsaccenten en aandachtspunten kan slechts via het ontwikkelen van een meerjarenprogramma voor de sector van de kinderopvang. De blauwdruk voor een vernieuwde en vernieuwende structuur van het kinderopvanglandschap die in deze nota is uitgetekend zal stapsgewijs en in een voortdurend proces van realiseren, evalueren en bijsturen, vorm krijgen.

Sommige beleidsacties kunnen op korte termijn worden opgestart omdat ze kunnen worden ingebed in een al lopende beleidsaanpak. We denken in dit verband aan de strategische planning kinderopvang die Kind en Gezin een aantal jaren terug opzette en die ze momenteel actualiseert. Het is ongetwijfeld mogelijk dat in deze strategische planning verschillende van de naar voor geschoven beleidsopties worden ingeschoven.

Daarnaast is het belangrijk een aantal cruciale bewegingen die een groot impact hebben op de totale sector van nabij te sturen en op te volgen. We denken daarbij aan een vijftal processen die zowel regelgevend als budgettair nogal wat consequenties hebben. We gaan daar in wat volgt kort op in.

1. De drastische groei van het plaatsenaanbod met 2500 plaatsen per jaar in de kinderdagverblijven, diensten voor opvanggezinnen en particuliere voorzieningen, impliceert een meerkost die afhankelijk is van de verdeling van deze plaatsen over de verschillende deelsectoren. Deze verdeling wordt permanent opgevolgd en bijgestuurd. Het particuliere aanbod wordt in elk geval maximaal opgenomen in dit groeiproces. Een kostprijs tussen de 125 en 225 miljoen is realistisch als uitgangspunt.

De groei van de buitenschoolse opvang en de flexibele opvang hangt samen met de opties die worden genomen m.b.t. de inbreng van resp. de federale overheid, de sociale partners en de Vlaamse bevoegdheidsdomeinen Welzijn en Tewerkstelling. Een lokaal gestuurde uitbreiding van de IBO-sector houdt, wanneer we uitgaan van een groei met de helft van wat nu bestaat, de creatie van zo'n 600 bijkomende halftijdse jobs in. De financiering daarvan is, zoals gesteld, afhankelijk van de wegen die de verschillende subsidiestromen zullen uitgaan.

2. In de particuliere sector houdt het structureel ondersteunen van particuliere opvanginstellingen een meerkost van 90 M op jaarbasis in wanneer we uitgaan van de nu bestaande voorzieningen. Omdat het introduceren van een ondersteuningsformule een verdere groei kan impliceren, is het verrekenen van een kost van 120 M op termijn realistisch. Dit bedrag calculeert immers een groei van het aantal particuliere opvanginstellingen met 1/3 van het bestaande aantal in.

Voor de particuliere sector is ook de ontwikkeling m.b.t. de werkingssituatie van de particuliere opvanggezinnen belangrijk. Deze hangt samen met de werkingssituatie van de opvanggezinnen die zijn aangesloten bij een dienst.

3. Wat betreft deze problematiek hangt op (middel)lange termijn alles af van het overleg met de federale regering en eventueel de andere gemeenschappen, en de uitkomst ervan op sociaal-rechterlijk en arbeidsrechterlijk vlak. Binnen het kader van de in deze nota voorgestelde tweesporenaanpak heeft het inschrijven op korte termijn van een verhoogde

onkostenvergoeding voor de opvanggezinnen die aangesloten zijn bij een dienst een meerkost van ruim 100 M tot gevolg.

4. In de gesubsidieerde sector is de beweging waarbij tegelijkertijd het kwaliteitsdecreet en de enveloppenfinanciering in de regelgeving en in de werking van de initiatieven worden ingebracht cruciaal. Binnen het sociaal overleg wordt gevraagd de lonen te harmoniseren en, vanuit een streven de werkdruk te verminderen, bijkomende jobs te creëren. Het voorstel dat in die context ter tafel ligt heeft in zijn globaliteit een budgettaire consequentie van 1 à 2 miljard.

Het is rechtstreeks afhankelijk van het resultaat van het sociaal overleg wat de gevolgen van een en ander zullen zijn voor de omvang en de aard van de enveloppenfinanciering die vanaf 1 januari 2001 wordt toegekend aan de diensten voor opvanggezinnen en de kinderdagverblijven.

5. Tot slot staan we even stil bij de problematiek van de ouderbijdragen. Daarin zijn twee elementen aan de orde. Enerzijds zou worden onderzocht of een mogelijke ondersteuning van de gebruikers van de particuliere opvangsector administratief-juridisch haalbaar en hanteerbaar is. Daarnaast zal de ouderbijdragenschaal in de gesubsidieerde sector zodanig worden herzien dat zij, conform het regeerakkoord, vooral de toegang van de minst begoeden tot de kinderopvang bevordert. Aan de werkgroep die daarrond momenteel een voorstel voorbereidt is gevraagd uit te gaan van een budgettaire nuloperatie. Afhankelijk van het resultaat van de simulaties die worden voorgesteld zal blijken of de doelstelling vooral de minst verdienenden beter te ondersteunen kan worden gerealiseerd binnen deze nuldoelstelling.

Tot slot

Uit de beknopte verkenning van de personele en budgettaire consequenties die samenhangen met een aantal cruciale beleidsacties, blijkt dat het realiseren ervan moet gebeuren in een complexe context. Verschillende bevoegdheidsniveaus en bevoegdheidsdomeinen zijn rechtstreeks betrokken bij de beslissingen die moeten worden genomen. De evoluties van de verschillende beleidsacties zijn op vandaag niet exact te voorzien. De wegen die zullen kunnen en moeten worden gevolgd zijn niet altijd te voorspellen.

Het is in dit licht dat we het totaalbeleidsplan kinderopvang in eerste instantie beschouwen als een conceptuele nota. Ze bevat o.i. het kader waarin de verschillende beleidsacties voor een vernieuwd opvanglandschap een plaats kunnen vinden. De blauwdruk die we hebben uitgetekend maakt mogelijk dat de dynamische ontwikkelingen die in de sector van de kinderopvang op stapel staan zinvol kunnen worden gevat.

Aansluitend bij de toetsing ervan door o.a. de Commissie Welzijn in het parlement, zullen de beleidsacties verder worden geoperationaliseerd in concrete doelstellingen en objectieven zodat een aantal ervan, in mei-juni 2000, al kunnen worden ingepast in de begrotingsbesprekingen over 2001.

Tegen het najaar zal een eerste schema van concrete en globale meerjarenplanning worden uitgewerkt. Op dat moment zal er wellicht (meer) duidelijkheid zijn over een aantal belangrijke beleidselementen. De resultaten van het sociale overleg, een eventueel akkoord over een structurele inpassing van federale FCUD-middelen in het Vlaamse opvanggebeuren, concrete opties m.b.t. de werkingssituatie van opvanggezinnen en m.b.t. de ouderbijdragen zullen dan de basis kunnen zijn voor een budgettair uitgetekend beleidsvoorstel kinderopvang. Een beleidsvoorstel dat de blauwdruk voor een toekomstgerichte uitbouw van het kinderopvanglandschap in Vlaanderen tastbaar gestalte geeft.

Wat daarbij de verhouding tussen het Vlaamse en federale beleidsniveau betreft, is het noodzakelijk dat de Vlaamse regering, met name i.v.m. het Fonds voor Collectieve Uitrustingen en Diensten (FCUD) en de bepalingen m.b.t. de fiscaliteit, een duidelijk en politiek-strategisch standpunt inneemt. We zullen daartoe op korte termijn een nota aan de regering voorleggen.

BIJLAGEN

Bijlage 1

Een beschrijvend overzicht van de belangrijkste besluiten

Regelgeving m.b.t. de kinderdagverblijven en de diensten voor opvanggezinnen

Besluit van de Vlaamse regering van 24 juni 1997 houdende de voorwaarden inzake erkenning en subsidiëring van kinderdagverblijven en diensten voor opvanggezinnen.

Dit besluit bevat het werkingskader waarbinnen een erkende en gesubsidieerde opvangvoorziening haar aanbod kan realiseren. De voorzieningen worden gedefinieerd, en m.b.t. personeel en subsidiëring worden de modaliteiten van werken vastgelegd. Dit besluit bevat ook de bepalingen m.b.t. de ouderbijdrage en -participatie en m.b.t. de berekening en uitkering van de subsidie.

Besluit van de Vlaamse regering van 18 december 1998 tot wijziging van het besluit van 24 juni 1997 houdende voorwaarden inzake erkenning en subsidiëring van kinderdagverblijven en diensten voor opvanggezinnen.

Dit besluit installeert een tweeledige wijziging van het basisbesluit. Enerzijds wordt de mogelijkheid gecreëerd een andere subsidievorm (de enveloppe) te introduceren. Anderzijds kunnen de diploma's die leiden tot tewerkstelling in de gesubsidieerde sector worden verruimd.

*Wie in aanmerking komt voor tewerkstelling als gesubsidieerde kinderverzorg(st)er wordt vastgelegd in de **ministeriële besluiten van 30 juli 1997 en van 24 november 1997 m.b.t. de vaststelling van de onderwijsdiploma's of opleidingen die toegang geven tot de functie van kinderverzorgster in de door Kind en Gezin erkende en gesubsidieerde kinderdagverblijven.***

Het ministerieel besluit van 18 juni 1998 houdende vaststellingen van de procedure tot het verlenen, het verlengen, het weigeren of het intrekken van een principieel akkoord en een erkenning van een voorziening voor kinderopvang legt de stappen vast die de organiserende besturen moeten respecteren bij het doorlopen van de procedures m.b.t. het toekennen van een principieel akkoord en het samenstellen van een erkenningsdossier.

Het ministerieel besluit van 4 september 1997 m.b.t. de vaststelling van het bedrag voor het verlenen van de subsidie voor het medisch sociaal toezicht en de preventieve medisch-sociale consulten in kinderdagverblijven legt de bedragen vast op grond waarvan het preventief medisch sociaal toezicht in kinderdagverblijven wordt gesubsidieerd.

Het ministerieel besluit van 26 november 1997 m.b.t. de invoering van de boekhouding, de jaarrekening en het rekeningenstelsel in kinderdagverblijven, diensten voor opvanggezinnen, initiatieven voor buitenschoolse opvang en centra voor kinderzorg en gezinsondersteuning, gewijzigd bij ministerieel besluit van 11 december 1998 en 3 december 1999 doet wat het zegt : het regelt de modaliteiten m.b.t. boekhouding, jaarrekening en het rekeningenstelsel van de genoemde voorzieningen.

Het ministerieel besluit van 5 oktober 1998 houdende vaststelling van de schalen die als basis dienen voor de berekening van de financiële bijdrage van de ouders in de verblijfkosten van de kinderen, opgenomen in kinderdagverblijven en in diensten voor opvanggezinnen, houdende vaststelling van de subsidies voor de werkingskosten voor kinderdagverblijven, gewijzigd bij ministeriële besluiten van 12 januari en 11 juni 1999 bepaalt de manier waarop de ouderbijdrage voor de opvang van kindjes in de gesubsidieerde sector wordt bepaald.

Het VIPA-decreet van 23 februari 1994 moet, voor een goed begrip van de implicaties voor de sector van de kinderdagverblijven, worden gelezen in samenhang met het besluit van de Vlaamse regering van 6 juli 1994 houdende de procedureregels inzake de infrastructuur voor persoonsgebonden aangelegenheden en met het besluit van de Vlaamse regering van 6 juli 1994 tot vaststelling van de totale investeringssubsidie en de bouwtechnische normen voor de kinderopvangsector.

Regelgeving m.b.t. de buitenschoolse opvang

Besluit van de Vlaamse regering van 24 juni 1997 houdende de algemene voorwaarden inzake het organiseren van buitenschoolse opvang.

In dit besluit worden de instrumenten die het meersporenbeleid in de sector van de buitenschoolse kinderopvang bepalen vastgelegd. Met name het kwaliteitscharter en het lokale overleg worden gedefinieerd, inhoudelijk ingevuld en procedureel geplaatst.

Het besluit van de Vlaamse regering van 24 juni 1997 houdende erkennings- en subsidiëringsvoorwaarden van initiatieven voor buitenschoolse opvang definieert de voorzieningen in kwestie, legt de erkenningsvoorwaarden vast en schetst het subsidiekader.

Dit besluit werd gewijzigd bij besluit van 13 april 1999 dat de ouderbijdrageregeling bepaalt.

Het ministerieel besluit van 4 september 1997 houdende vaststellingen van de procedure tot het verlenen, het verlengen, het weigeren of het intrekken van een principieel akkoord en een erkenning van een initiatief voor buitenschoolse opvang legt de procedurestappen vast die een dossier administratief moet doorlopen van bij de start tot en met het toekennen en verlengen van een erkenning.

Het ministerieel besluit van 30 juli 1997 houdende vaststellingen van de inhoud van het lokale beleidsplan buitenschoolse kinderopvang en van de wijze waarop het kwaliteitslabel door het lokale overleg wordt toegekend beschrijft concreet wat de inhoud van een lokaal beleidsplan is en legt vast op welke manier het kwaliteitslabel aan opvangvoorzieningen die dat vragen kan worden toegekend.

Regelgeving m.b.t. de particuliere opvanginstellingen en particuliere opvanggezinnen

Het wettelijke kader dat de werking van particuliere opvangvoorzieningen vat ligt vast in het besluit van de Vlaamse regering van 24 juni 1997 houdende regeling van de melding aan de instelling Kind en Gezin van de opvang op bestendige wijze van kinderen.

Een ministerieel besluit van 30 juli 1997 bevat, aanvullend daarbij, de algemene voorwaarden voor toezicht van Kind en Gezin voor de particuliere opvanggezinnen en de particuliere opvanginstellingen.

De vaststelling van de procedure en de modaliteiten voor de toekenning en de intrekking van het attest van toezicht voor particuliere opvanginitiatieven ligt vast in een ministerieel besluit van 30 juli 1997.

Bijlage 2.

Het rapport van de Financieringscommissie verzamelde gegevens die toelaten de verschillende geldstromen in kaart te brengen. Het cijfermateriaal dat in de volgende bladzijden per opvangvorm wordt geconcretiseerd is daar de weerslag van. Het is ook op vandaag, naar grootte-orde, indicatief relevant. Sommige cijfers zouden kunnen worden geactualiseerd, maar andere niet. Een gedeeltelijk actualiseren zou de onderlinge verhouding tussen de verschillende geldstromen beïnvloeden. Daarom geven we alle cijfers zoals ze door de Financieringscommissie werden verzameld binnen éénzelfde referentiejaar, met name 1997 of 1998.

KINDERDAGVERBLIJF

Relevante capaciteit (totale capaciteit die theoretisch gezien in aanmerking komt)
Referentiejaar: 1997

		<u>Totaal op iaarbasis</u>	<u>Bedrag/plaats</u>	<u>Bedrag/plaatsingsdag</u>	
Vlaams	Kind en Gezin	2.199.800.000 BF	169.934 BF	975 BF	
	VIPA	173.100.000 BF (1)	20.466 BF	116 BF	
	Tewerkstelling	97.087.965 BF (2)	7.500 BF	43 BF	
Federaal	IBF	41.300.000 BF	3.190 BF	18 BF	
	DAC	127.818.394 BF (2)	16.732 BF	94 BF	
	FCUD	Gegevens moeilijk per opvangvorm te distilleren (totaal: 41.924.699 BF)			
Lokaal	Tewerkstelling	Gegevens niet beschikbaar			
		Smet-banen	Gegevens niet beschikbaar		
		Voordeelbanenplan	Gegevens niet beschikbaar		
		Sociale maribel	34 FTE		
		VGC	30.000.000 BF	16.269 BF	157 BF
Ouders	Provincies	Limburg	1.133 BF	7 BF	
		Antwerpen	<u>Verwaarloosbaar</u>	Verwaarloosbaar	
	Gemeenten	West-Vlaanderen	5.150.000 BF (3) (werk.subs.)	Verwaarloosbaar	Verwaarloosbaar
		Subsidies	2.380.000 BF (4) (infrastr.)	Verwaarloosbaar	Verwaarloosbaar
Eigen middelen		1.850.000 BF (vorming)	1.235 BF	7 BF	
		3.363.180 BF	260 BF	1 BF	
		992.900.000 BF	76.701 BF	440 BF	
		68.869.510 BF (privé)	8.074 BF (privé)	46 BF (privé)	
		698.991.964 BF (officieel)	158.322 BF (officieel)	928 BF (officieel)	

(1) vastleggingsmachtigingen

(2) gegevens uit 1995

(3) totale subsidie voor KDV, POI en IBO

(4) totale subsidie KDV, POI met specifieke doelgroepen, CKG en CIG

DIENST VOOR OPVANGGEZINNEN

Relevante capaciteit (totale capaciteit die theoretisch gezien in aanmerking komt)
 Referentiejaar: 1997

		Totaal op jaarbasis	Bedrag/plaats	Bedrag/plaatsingsdag
Vlaams	Kind en Gezin	630.100.000 BF	23.713 BF	191 BF
	Tewerkstelling	14.750.000 BF	555 BF	4 BF
	Gesco	1.941.888 BF	73 BF	0,6 BF
Federaal	FCUD	<u>Gegevens moeilijk per opvangvorm te distilleren (totaal: 41.924.699 BF)</u>		
	Fiscaal (opvanggez.)	<u>Onkostenvergoeding levert geen fiscaal voordeel</u>		
	Tewerkstelling	Gegevens niet beschikbaar		
	Sociale maribel	Gegevens niet beschikbaar		
	Smet-banen	Gegevens niet beschikbaar		
	PWA	Gegevens niet beschikbaar		
	Voordeelbanenplan	Gegevens niet beschikbaar		
Lokaal	Gemeenten	Gegevens niet beschikbaar		
	Provincies	465.000 BF	105 BF	0,9BF
	West-Vlaanderen	1.000.000 BF	241 BF	2 BF
	Limburg	1.628.700.000 BF	61.294 BF	493 BF
Ouders		Gegevens niet beschikbaar		
Eigen middelen		Gegevens niet beschikbaar		

PARTICULIERE OPVANGINSTELLING

Relevante capaciteit (totale capaciteit die theoretisch gezien in aanmerking komt)
 Referentiejaar: 1997

		Totaal op jaarbasis	Bedrag/plaats	Bedrag/plaatsingsdag	
Vlaams	Tewerkstelling	Gegevens niet beschikbaar			
Federaal	FCUD	Gegevens moeilijk per opvangvorm te distilleren (totaal: 41.924.699 BF)			
	Fiscaal	Geen fiscaal voordeel			
	Tewerkstelling	Smet-banen	Gegevens niet beschikbaar		
		PWA	Gegevens niet beschikbaar		
Lokaal	Voordeelbanenplan	0 BF			
		Gegevens niet beschikbaar			
		Limburg	7.867 BF	63 BF	
		Antwerpen	Verwaarloosbaar	Verwaarloosbaar	
	Provincies	West-Vlaanderen	5.150.000 BF (1) (werk.subs.)	Verwaarloosbaar	Verwaarloosbaar
			200.000 BF (vorming)	Verwaarloosbaar	Verwaarloosbaar
			Verwaarloosbaar (infrastr.)	Verwaarloosbaar	Verwaarloosbaar
Ouders	Gemeenten	Gegevens niet beschikbaar			
		558.445.305 BF	66.410 BF	535 BF	
Eigen middelen		Gegevens niet beschikbaar			

(1) Totale subsidie KDV, POI en IBO

PARTICULIERE OPVANGGEZIN

Relevante capaciteit (totale capaciteit die theoretisch gezien in aanmerking komt)

Referentiejaar: 1997

	Totaal op jaarbasis	Bedrag/plaats	Bedrag/plaatsingsdag
Federaal	Onkostenvergoeding levert geen fiscaal voordeel		
Ouders	456.385.875 BF	58.714 BF	473 BF

KINDERDAGVERBLIJF – BKO in aparte lokalen

Gegevens op jaarbasis
Referentiejaar: 1998

			Totaal op jaarbasis	Bedrag/plaats
Vlaams	Kind en Gezin		40.889.899 BF	57.999 BF
	Tewerkstelling	Gesco DAC	<u>Gegevens niet beschikbaar</u> Gegevens niet beschikbaar	
Federaal	FCUD		11.332.038 BF (1)	16.074 BF
	Tewerkstelling	PWA (behoud van werkloosheidsuitkering) Smet-banen (behoud van werkloosheidsuitkering) Voordeelbanenplan Sociale maribel	<u>Gegevens niet beschikbaar</u> Gegevens niet beschikbaar	
			Gegevens niet beschikbaar	
			Gegevens niet beschikbaar Gegevens niet beschikbaar	
Ouders			17.539.695 BF (2)	24.879 BF
Eigen middelen			<u>Gegevens niet beschikbaar</u>	

(1) exclusief 26.897.215 BF. Slechts een (onbekend) deel van dit bedrag wordt besteed aan de BKO in aparte lokalen
(2) Gemiddelde van 4 initiatieven

INITIATIEF VOOR BUITENSCHOOLSE OPVANG**Gegevens op jaarbasis**

Referentiejaar: 1998

	Tewerkstelling		Totaal op jaarbasis	Totaal per plaats
Vlaamse inbreng		Gesco	307.000.000 BF (662,5 FTE)	27.909 BF
		IBF (enkel Brussels Hoofdstedelijk Gewest)	18.300.000 BF (30 FTE)	69.057 BF
Federaal	FCUD		220.854.213 BF (1)	20.078 BF
	Tewerkstelling	PWA	<u>Gegevens niet beschikbaar</u>	
		Smet-banen		Gegevens niet beschikbaar
Lokaal	Provincies	Limburg	1.000.000 BF (2)	<u>Verwaarloosbaar</u>
		Antwerpen	2.000.000 BF (3) (Startsubsidie)	Verwaarloosbaar
		Vlaams-Brabant	5.150.000 BF (3) (Werkingsubsidie) 10.000.000 BF	Verwaarloosbaar <u>5.219 BF</u>
	Gemeenten		<u>Gegevens niet beschikbaar</u>	
	VGC	Starttoelage	2.000.000 BF (1998) 1.200.000 BF (1999)	7.247 BF (1998) 4.528 BF (1999)
		Cofinanciering IBF	10.820.000 BF	40.830 BF
Ouders				Gegevens niet beschikbaar
Eigen middelen			<u>Gegevens niet beschikbaar</u>	

(1) Exclusief 29.782.372 BF. Slechts een (onbekend) deel hiervan wordt besteed aan de buitenschoolse opvang

(2) Zowel KDV, DVO als IBO

(3) Zowel KDV, POI als IBO

Voor een goed begrip van de cijfers voegen we er de situering en de vaststellingen aan toe zoals de financieringscommissie die zelf in haar rapport heeft verwoord.

Situering

“Naast het totale subsidiebedrag op jaarbasis, wordt een bedrag per plaats en een bedrag per plaatsingsdag berekend. Hierbij dient te worden opgemerkt dat bij de berekening van het subsidiebedrag per plaats, rekening wordt gehouden met de relevante capaciteit. Dit betekent dat enkel de capaciteit die theoretisch gezien in aanmerking komt voor de betreffende subsidiëring in rekening wordt gebracht. Bijvoorbeeld: voor de kinderdagverblijven wordt voor de berekening per plaats van de subsidie van de provincie Limburg enkel rekening gehouden met de capaciteit van de Limburgse kinderdagverblijven aangezien andere kinderdagverblijven toch niet in aanmerking komen voor deze subsidie. Voor de berekening per plaats van de Kind en Gezin-subsidie wordt rekening gehouden met de totale capaciteit van de kinderdagverblijven, aangezien elk kinderdagverblijf een beroep doet op de Kind en Gezin-subsidie.

Globaal gezien investeert Kind en Gezin 2,1 miljard in de kinderdagverblijven, 630 miljoen in de diensten voor opvanggezinnen en 40 miljoen in de buitenschoolse opvang in een kinderdagverblijf.

Daarnaast gaat vanuit het VIPA-fonds nog zo'n 265 miljoen naar de kinderdagverblijven. Vanuit tewerkstelling gaat globaal genomen (IBF, gesco en DAC) zo'n 265 miljoen naar de kinderdagverblijven. In de diensten voor opvanggezinnen is dit aandeel beperkter, nl. zo'n 15 miljoen. Daarnaast gaat ruim 300 miljoen naar de sector van de IBO's onder de vorm van weerwerk-gesco's.

Het FCUD investeert ruim 40 miljoen in de sector van de kinderdagverblijven voor de flexibele opvang en de opvang van zieke kinderen. Daarnaast vloeit nog zo'n 230 miljoen naar de buitenschoolse opvang, nl. 10 miljoen naar de organisatie van buitenschoolse opvang in kinderdagverblijven en zo'n 220 miljoen naar de IBO's.

De inbreng vanuit de lokale overheden is marginaal.

De input van de ouders is bijna 1 miljard voor de dagopvang in een kinderdagverblijf en circa 18 miljoen voor de buitenschoolse opvang in een kinderdagverblijf. In de diensten voor opvanggezinnen bedraagt hun input 1,7 miljard. In de particuliere voorzieningen situeert de inbreng van de ouders zich rond de 500 miljoen. De input van de ouders in de IBO's is moeilijk in te schatten gezien de vrije prijsregeling.

Daarnaast investeren kinderdagverblijven nog een aanzienlijk aandeel eigen middelen: net geen 70 miljoen in de privé-initiatieven en bijna 700 miljoen in de officiële voorzieningen. Alle hierboven vermelde bedragen, zijn bedragen op jaarbasis.

Er moet ook opgemerkt worden dat de administratie van Kind en Gezin geen zicht heeft op het aantal plaatsingsdagen in de particuliere sector. Om toch een hanteerbaar aantal, en dus een berekening, te verkrijgen werd een extrapolatie gemaakt op basis van het gebruikerspercentage in de gesubsidieerde en de particuliere sector en het aantal plaatsingsdagen in de gesubsidieerde sector.

Tot slot moet vermeld worden dat sommige cijfergegevens niet beschikbaar zijn, omdat op de respectieve administraties de kinderopvang niet als aparte rubriek geregistreerd wordt. Omdat dit vooral geldt voor geldstromen die eerder marginaal zijn, hypothekeert dat de gemaakte oefening niet.

Vaststellingen

Kinderdagverblijven

De Vlaamse inbreng is fundamenteel voor de kinderdagverblijven. Vooreerst is er de subsidie van Kind en Gezin, die de belangrijkste subsidiestroom is voor de kinderdagverblijven. Ze bedraagt veruit het dubbele van wat de ouders inbrengen. De andere geldstromen zijn t.o.v. deze inbreng van ouders en Kind en Gezin zeer beperkt in omvang.

Daarnaast vinden ook de Vlaamse tewerkstellingsmaatregelen hun weg naar de kinderdagverblijven: het aandeel gesco's en DAC'ers is niet onbelangrijk.

Bovendien kunnen de kinderdagverblijven georganiseerd door een vzw of een OCMW ook een beroep doen op de VIPA-gelden voor de financiering van hun gebouwen à rato van 60%. De federale inbreng daarentegen is beperkter. Federale tewerkstellingsmaatregelen vinden moeilijk hun weg naar de kinderdagverblijven. Alhoewel geen concreet cijfermateriaal beschikbaar is, kan gesteld worden dat hun aandeel eerder marginaal is.

De FCUD-subsidiëring wordt enkel toegekend voor de opvang van zieke kinderen en voor flexibele opvang.

De lokale inbreng is slechts voor Brussel van enig belang. Het betreft een subsidie voor verfraaiingswerken. Overige subsidies vanuit de gemeenten en provincies zijn eerder marginaal.

De inbreng van de ouders is betekenisvol: ze bedraagt bijna de helft van de Kind en Gezin - subsidie.

De eigen inbreng vanuit de kinderdagverblijven is niet onaanzienlijk. Opvallend is het grote verschil tussen privé- en officiële initiatieven: openbare initiatieven krijgen het 10-voudige in vergelijking met de privé-initiatieven. De inbreng van de openbare initiatieven is bijna even groot als de subsidie vanuit Kind en Gezin.

Diensten voor Opvanggezinnen

De geldstromen binnen de diensten zijn doorzichtiger aangezien er minder betrokken actoren zijn.

De twee belangrijkste geldstromen zijn de subsidies van Kind en Gezin en de inkomsten uit de ouderbijdragen. Andere financieringsstromen zijn marginaal.

De inkomsten uit de ouderbijdrage worden besteed aan de opvangvergoeding van de aangesloten opvanggezinnen.

Particuliere opvanginstellingen

Tewerkstellingsmaatregelen, zowel Vlaamse als federale, vinden nauwelijks hun weg naar de particuliere opvanginstellingen. Alhoewel concreet cijfermateriaal niet beschikbaar is, kan gesteld worden dat deze financieringsstroom marginaal is.

Wat de lokale inbreng betreft, is de input vanuit de provincie Limburg niet zonder betekenis (een goede 10 % soms van wat de ouders dat jaar inbrengen).

De inbreng vanuit de ouders is hier essentieel. De gemiddelde ouderbijdrage is ook het hoogst in de particuliere opvanginstelling.

Particuliere opvanggezinnen

In de particuliere opvanggezinnen is er slechts één geldstroom, nl. de inkomsten uit de ouderbijdrage: een particulier opvanggezin biedt een dienst aan waarvoor de ouders betalen, zonder interferentie met of ondersteuning door andere bronnen. De ouderbijdragen dragen bijgevolg de volledige werking.

Buitenschoolse opvang in aparte lokalen van een kinderdagverblijf

Voor dit type opvang zijn 3 geldstromen belangrijk, zijnde de subsidie van Kind en Gezin (meer dan 50 %), de subsidie van het FCUD (minder dan 20 %) en de inkomsten uit de ouderbijdragen (25 %). De Vlaamse en federale inbreng via tewerkstellingsmaatregelen is in elk geval marginaal.

Initiatieven voor buitenschoolse opvang

De opvang in een IBO draait op 3 grote geldstromen: weerwerk-gesco's en subsidies vanuit het FCUD, in een verhouding van ongeveer 3 tot 2, en inkomsten uit ouderbijdragen, die niet globaal becijferd kunnen worden. In 1998 was het aandeel weerwerkers goed voor 662,5 FTE (307 miljoen op jaarbasis).

Andere subsidies zijn eerder marginaal. Er worden wel nog enkele specifieke inspanningen geleverd voor de Brusselse situatie."

ADVIES

1. Kinderopvang staat als maatschappelijk gegeven niet op zichzelf. Kinderopvang en het er rond gevoerde beleid zijn ingebed in een geheel van maatregelen m.b.t. het kunnen combineren van gezin en arbeid. Werken aan kinderopvang, ook wat de financiering betreft, kan niet losgekoppeld worden van het globale maatschappelijke debat rond gezin en werkgelegenheid.
De Commissie dringt aan op het blijvend stimuleren van dit debat, vanuit verschillende invalshoeken. De Commissie roept de verschillende actoren - de overheid, de werknemers, de werkgevers en de gezinsorganisaties - op ter zake hun verantwoordelijkheid op te nemen door het debat te inspireren en door concrete mogelijkheden van een op het gezin afgestemde flexibiliteit van tewerkstelling uit te werken.
2. Het kinderopvangaanbod is niet alleen van betekenis voor ouders die arbeid en gezin zinvol willen combineren. Binnen het ruime kader van het recht van kinderen op opvoeding maken ouders keuzes. Het gebruik maken van kinderopvang wordt daarbij door verschillende aspecten bepaald en gedetermineerd. Ouders volgen vorming en opleiding, ze hebben in acute situaties nood aan urgentieopvang of ze wensen een kind occasioneel te laten opvangen.
De functie die een kinderopvangvoorziening vervult verruimt alsmaar: opvoedingsondersteuning, ontwikkelingsstimulering en gezinsondersteuning, zowel in het algemeen als t.o.v. specifieke doelgroepen als migranten en kansarmen, zijn daarbij sleutelbegrippen. De Commissie stelt m.a.w. duidelijk vast dat kinderopvang in het sociale netwerk dat gezinnen draagt uitgroeit tot een ankerpunt.
Deze evolutie heeft belangrijke consequenties voor het opvangaanbod, zowel inhoudelijk als kwantitatief. De Commissie benoemt de geschetste tendens, die ze zonder meer als wenselijk beoordeelt, dan ook nadrukkelijk als aandachtspunt voor het beleid.
3. Het verder realiseren van de kinderopvang als sociaal ankerpunt veronderstelt dat het aanbod kwantitatief én inhoudelijk wordt gestuurd.
Kwantitatief moet het beleid erover waken dat vraag en aanbod op elkaar worden afgestemd. Daartoe moeten de financieringsmechanismen inspelen op de dynamiek van de opvangrealiteit. Nieuwe vragen die beantwoorden aan een reële behoefte moeten worden gehonoreerd. De Commissie adviseert in deze een planmatige aanpak vanuit duidelijk geformuleerde doelstellingen m.b.t. programmatie. Een efficiënte regionale inplanting is daarbij de doelstelling. De opvangplaatsen moeten dáár gerealiseerd worden waar ze beantwoorden aan de grootste nood.
Ook inhoudelijk moeten de opvangvoorzieningen hun aanbod kunnen afstemmen op de vraag. Initiatieven moeten op een regelgevend soepele manier de stijgende vraag naar atypische opvang in hun werking kunnen integreren.
De Commissie adviseert in deze een snelle wijziging van de wetgeving die vorm geeft aan de principiële optie om bestaande voorzieningen, zowel de gesubsidieerde diensten voor opvanggezinnen, kinderdagverblijven en initiatieven voor buitenschoolse opvang als de particuliere opvanggezinnen en opvanginstellingen, de kans te geven hun aanbod aan te passen, zodat ze kunnen inspelen op atypische opvangvragen, uiteraard rekening houdend met de draagkracht van het kind. Onder atypische opvang wordt dan die

opvang verstaan die a-typisch of specifiek is m.b.t. het tijdstip van de opvang ('s morgens vroeg, 's avonds laat, 's nachts, in het weekend) of de duurtijd van de opvang, en - weze het onder de vorm van opvang bij het kind thuis - de opvang van zieke kinderen.

4. Als ouders een beroep doen op het opvangaanbod dat kwantitatief en inhoudelijk permanent wordt gestuurd vanuit de dynamiek tussen vraag en aanbod, maken ze gebruik van een dienst die kwaliteitsvol, toegankelijk en betaalbaar moet zijn. De ouderbijdrage die wordt betaald in de gesubsidieerde sector (DVO - KDV - IBO) moet, over de verschillende deelsectoren heen, gekenmerkt worden door coherentie. Dit verwezenlijken veronderstelt het uitwerken van een nieuw en geactualiseerd ouderbijdragesysteem voor de gesubsidieerde sector. Een ingrijpen in het prijsgebeuren in de niet-gesubsidieerde opvangsector is niet aangewezen. Deze voorzieningen moeten conform hun zelfstandig statuut bij het bepalen van de ouderbijdragen autonoom kunnen optreden.

Door de techniciteit en de complexiteit van de problematiek was het binnen het forum van de Commissie niet mogelijk een nieuwe ouderbijdrageregeling uit te werken. Er werd wel van gedachten gewisseld over een plan van aanpak. De Commissie stelt voor dat een "technische werkgroep ouderbijdragen" wordt geïnstalleerd. Deze moet tussen oktober 1999 en mei 2000, binnen éénzelfde ontwerp van ministerieel besluit, een globale regelgeving voor de ouderbijdragebepaling in de gesubsidieerde opvangsector voorstellen. De Commissie oordeelt dat het aanhouden van de volgende principes daarbij wenselijk is:

- de ouderbijdragen worden centraal vastgelegd en gestuurd ¹
- voor de buitenschoolse opvang (zowel in IBO, KDV als DVO) zijn vanuit de verschillen in opvangduur andere modaliteiten aangewezen dan voor de zogenaamde dagopvang (KDV - DVO);
- essentieel is het verrekenen van de gezinsdraagkracht, i.c. het gezinsinkomen en de kinderlast;
- het bestaande systeem van schalen moet in elk geval geactualiseerd worden (minimumschalen, maximumschalen, indexering, enz.);
- een nieuwe coherente regelgeving moet administratief hanteerbaar, gebruiksvriendelijk en niet te detaillistisch.

Cruciaal bij een herziening, voor de Commissie duidelijk een noodzakelijke voorwaarde, is dat de budgettaire implicaties van eventuele aanpassingen niet raken aan de omvang van de geïnde ouderbijdragen. De ouderbijdragen vormen immers een structurele en betekenisvolle geldstroom die onontbeerlijk is voor het realiseren van het opvangaanbod.

De Commissie stelt ook voor dat de werkgroep ouderbijdragen de problematiek van de onkostenvergoeding van opvanggezinnen aangesloten bij een dienst onderzoekt, en wel vanuit de discrepantie die groeide tussen deze vergoeding en de hoogste ouderbijdragen en vanuit de nood aan een actualisering ervan (aanpassing aan de reële kostenevolutie). Behalve de opvangsituatie (buitenschoolse opvang, flexibele opvang) zijn immers ook de contextfactoren (afvalkosten bv.) m.b.t. het werken als opvanggezin gewijzigd. In

¹ Het commissielid namens de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten bepleit vanuit het recentelijk afgesloten pact tussen de Vlaamse regering en de gemeenten en OCMW's, een lokale prijssetting voor de buitenschoolse opvang, eventueel binnen het lokaal overleg

dit verband moet er analoge aandacht zijn voor het kostenforfait dat particuliere opvanginitiatieven momenteel hanteren.

5. Behalve de financiële inbreng van de ouders, is er het collectief, in zijn ruimste betekenis, dat de middelen genereert.

De algemene term "collectief" vat de verschillende overheden die voor een rechtstreekse of onrechtstreekse (via de fiscaliteit bv.) financiële input zorgen. Het gaat dan om de federale overheid, de gemeenschappen, de gewesten, de provincies en de steden en gemeenten als potentiële partners. Naast de verschillende overheden dragen ook de werkgevers momenteel financieel bij tot de uitbouw van een gediversifieerd opvangnetwerk. Door de federale wetgever werd een lineaire werkgeversbijdrage in de wet ingeschreven.²

De Commissie acht het niet raadzaam het aandeel van de verschillende partners in het financieren van de sector strikt en bij voorbaat vast te leggen, ook niet naar grootteorde. Een dergelijke statische aanpak zou immers haaks staan op de momentele socio-economische dynamiek, waarbij er o.m. een verschuiving is van het genereren van middelen uit het belasten van arbeid naar het putten uit algemene (belastings)inkomsten.

Het is zaak, zo stelt de Commissie, de hefboomen die zich aandienen soepel in te zetten, met respect voor de marktwerking en met aandacht voor zowel een vraag- als aanbodgericht sturen. De Commissie benadrukt dat dit impliceert dat de voor de sector van de kinderopvang bevoegde gemeenschap pro-actief optreedt, financieringsmechanismen op elkaar afstemt, de betrokkenheid van partners stimuleert en nieuwe vormen van financiering kansen geeft.

6. DE COMMISSIE HEEFT IN DEZE CONTEXT DE KINDEROPVANGCHEQUE ALS EEN MOGELIJKE NIEUWE FINANCIERINGSVORM ONDERZOCHT. DAARBIJ WERD HET INTRODUCEREN ERVAN ALS BETALINGSMIDDEL IN DE SECTOR VAN DE KINDEROPVANG ZEKER NIET EVIDENT GEACHT.

Doordat de cheque door sommige bedrijven wel, door andere niet zal worden uitgereikt, wordt een duale situatie gecreëerd. Een dualiteit is ook aanwezig in het feit dat werknemers met kinderen (in de opvangleeftijd?) de cheque krijgen (ook als ze geen beroep doen op formele opvang?), terwijl werknemers zonder kinderen van dit voordeel verstoken blijven.

Bijkomend achten de leden van de Commissie het niet eenvoudig de fiscale vrijstelling en de vrijstelling van sociale bijdragen te bewerkstelligen. Zelfs de relevantie van een dergelijke operatie wordt sterk betwijfeld. Het voordeel voor (sommige) werknemers en (sommige) werkgevers wordt finaal immers gedragen door de sociale zekerheid. En er zijn nog vragen: kan de kinderopvangcheque in de overheidssector?, is het goed een instrument dat zo goed als uitsluitend de vraag stuurt in het leven te roepen?, zullen er geen te hoge verwachtingen gecreëerd worden bij de werknemers?, zal de cheque wel kunnen verzilverd worden op een moment dat, zeker in sommige regio's, de opvangvraag het aanbod nog overtreft?

² De leden van de Commissie namens het Vlaamse Economisch Verbond en het Nationaal Christelijk Middenstandsverbond vinden dat een bijdrage of andere concepten een verantwoordelijkheid moet zijn van de werkgevers (sociale partners) en dus het voorwerp moet zijn van sociale onderhandelingen. Dit laatste geeft trouwens de mogelijkheid om meer rekening te houden met de verschillen in behoeften die er bestaan tussen ondernemingen en sectoren om meer 'op maat' inspanningen te leveren om de combinatie arbeid en gezin te bevorderen.

Alhoewel de kinderopvangcheque maximale garanties biedt op effectief gebruik voor opvangdoeleinden, adviseert de Commissie de introductie van de kinderopvangcheque niet te stimuleren.

7. Eenzelfde behoedzaamheid bepleit de Commissie ook m.b.t. de (mogelijke) financiële inbreng van lokale besturen. Uiteraard kunnen lokale overheden participeren aan het kinderopvanggebeuren als organiserend bestuur van een voorziening. Maar als steden of gemeenten specifieke ondersteunende maatregelen nemen, ofwel t.o.v. categorieën van inwoners (eigen personeel bv.), ofwel t.o.v. categorieën van opvanginitiatieven (de gemeentelijke projecten bv.), dan bepleit de Commissie, zelfs als het initiatief van de gemeente gedragen wordt door een bijzondere bekommernis voor bepaalde doelgroepen, de allergrootste aandacht voor het gelijkheidsbeginsel. De verscheidenheid van het Vlaamse kinderopvanglandschap draagt bij tot zijn rijkdom. Een gelijke behandeling van de verschillende projecten is billijk en bevordert het bewaren van het evenwicht in de sector.³
8. De Commissie vindt het wenselijk dat, i.p.v. te opteren voor partiële financieringsmechanismen (kinderopvangcheque, niet algemene lokale inbreng), wordt onderzocht of en hoe een algemene financieringsbron niet efficiënter kan inspelen op de (opvang)noden van gezinnen. Het verdient aanbeveling het denkwerk daarbij vanuit een zeer ruime invalshoek kansen te geven.

WAT IS DE IMPACT VAN EEN ALGEMENE MAATREGEL ALS EEN OMVORMING VAN DE KINDERBIJSLAG OP HET FINANCIERINGSGEBEUREN BINNEN DE SECTOR VAN DE KINDEROPVANG? ALLEEN AL HET STELLEN VAN DE VRAAG LEIDT TOT HET VERKENNEN VAN NIEUWE FINANCIERINGS- EN BELEIDSWEGEN.

EEN ONDERZOEK NAAR DE WENSELIJKHEID VAN EEN UITBREIDING VAN DE FISCALE AFTREKBAARHEID VAN DE ONKOSTEN DIE GEZINNEN MAKEN VOOR HUN KINDEROPVANG KAN EVENEENS EEN MAATREGEL ZIJN DIE EEN ALGEMEEN IMPACT HEEFT.

DE COMMISSIE BEPLEIT IN DIT VERBAND EEN GERICHT ONDERZOEK NAAR DE GEVOLGEN VOOR DE OVERHEID ÉN DE GEZINNEN VAN RESP. EEN INDEXERING (GEEN PERMANENTE INDEXERING WEL EEN ÉENMALIGE AANPASSING AAN DE EVOLUTIE VAN DE KOSTEN) VAN DE IN TE BRENGEN OPVANGKOST PER DAG PER KIND (NU BEPERKT TOT 80 % MET EEN MAXIMUM VAN 345FR.) EN EEN VERHOOGING VAN DE LEEFTIJD DIE RECHT GEEFT OP FISCALE VERREKENING VAN DE OPVANGKOST TOT 12 JAAR.

³ Het commissielid afgevaardigd namens de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten bepleit vanuit het pact recentelijk afgesloten tussen de Vlaamse regering en de gemeenten en OCMW's het installeren van een opportuniteitsadvies voor de lokale overheid bij het oprichten of uitbreiden van een opvangvoorziening. De andere leden volgen dit spoor niet.

9. Het aanwenden van budgettaire middelen voor de kinderopvangsector, of het nu gaat om middelen die ouders, werkgevers of een overheid inbrengen, moet altijd leiden tot een maximaal effect m.b.t. het aanbod. Dit wil zeggen dat elke opvangvorm verdere ontwikkelingskansen krijgt.

DIT VERONDERSTELT DAT DE WERKINGSMOGELIJKHEDEN VAN DE VOORZIENINGEN – EN DIT GELDT VOOR ELKE DEELSECTOR (ZOWEL VOOR DE GESUBSIDIEERDE DIENSTEN VOOR OPVANGGEZINNEN, KINDERDAGVERBLIJVEN EN INITIATIEVEN VOOR BUITENSCHOOLSE OPVANG ALS DE PARTICULIERE OPVANGGEZINNEN EN – INSTELLINGEN) WORDEN VERBETERD. DE COMMISSIE WIJST ER MET NADruk OP DAT HET CONSOLIDEREN VAN DE BESTAANDE OPVANGKWALITEIT EEN VERHOOGDE ONDERSTEUNING VAN DE SECTOR VERONDERSTELT.

IN DE GESUBSIDIEERDE SECTOR BETEKENT DIT DAT ER VOLDOENDE WERKINGSMIDDELEN TER BESCHIKKING GESTELD WORDEN EN DIT BINNEN HET OP STAPEL STAANDE ENVELOPPENSYSTEEM.

VOOR DE PARTICULIERE SECTOR MOET DE LOPENDE ONDERSTEUNINGSACTIE WORDEN VERDERGEZET. HET GAAT HIER O.M. OM EEN AANTAL MAATREGELEN OP ADMINISTRATIEF-JURIDISCH VLAK EN ONDERSTEUNING OP HET VLAK VAN VORMING EN OPLEIDING.

DE BEIDE SECTOREN MOETEN DE POSITIE DIE ZE MAATSCHAPPELIJK HEBBEN VERWORVEN KUNNEN VERSTEVIGEN. HUN DOELMATIGHEID MOET MAXIMAAL GEACTIVEERD WORDEN.

DE COMMISSIE BESEFT DAT HET HIER OM EEN GROTE FINANCIËLE OPERATIE GAAT. ALLEEN AL HET WEGWERKEN VAN DE VERLONINGSACHTERSTAND IN DE KINDERDAGVERBLIJVEN IMPLICEERT EEN MEERKOST VAN 160 MILJOEN OP JAARBASIS. HET OPTREKKEN VAN DE PERSONEELSNORM IN DEZE SECTOR VAN 1 BEGELEIDSTER PER 7 ERKENDE PLAATSEN NAAR 1 OP 6 HEEFT EEN FINANCIËLE REPERCUSSIE VAN ZO'N 300 MILJOEN. DE COMMISSIE ZIET IN DAT DERGELIJKE BIJSTURINGEN NIET TEGELIJKERTIJD EN OP KORTE TERMIJN KUNNEN WORDEN GEREALISEERD.

VANUIT DE OVERTUIGING VAN DE NOODZAAK DAT DE WERKINGSSITUATIE VAN ALLE OPVANGVOORZIENINGEN WORDT VERBETERD, BEPLEIT DE COMMISSIE EEN STAPSGEWIJZE AANPASSING DIE WEL OP ZEER KORTE TERMIJN WORDT AANGEVAT EN DIE BIJ VOORRANG ZOU SLAAN OP DE VERLONINGSACHTERSTAND.

10. De werkingssituatie van de voorzieningen, hun leefbaarheid en de kansen tot verdere groei zijn, in die deelsectoren waar sprake is van een cofinanciering, sterk afhankelijk van een goed op elkaar afgestemd zijn van de verschillende erkennings-, subsidie- en administratieve criteria. Een gebrek aan coördinatie tussen de verschillende overheden hypothekeert momenteel, zo stelt de Commissie vast, sterk de verdere uitbouw van de buitenschoolse opvangsector in Vlaanderen. De problematiek van het FCUD werd onder hoofdstuk 4 beschreven. De participatie vanuit de bevoegdheid Tewerkstelling door het toekennen van Weerwerk-gesco's aan door Kind en Gezin erkende initiatieven voor buitenschoolse opvang, is procedureel weliswaar minder problematisch, maar is op termijn moeilijk houdbaar. Een sector kan kwalitatief en wat uitbreidingsperspectieven betreft niet uitsluitend steunen op de tewerkstelling van gesco's.

DE COMMISSIE BEPLEIT IN DEZE CONTEXT EEN BESLISSING DIE DE DUURZAAMHEID VAN DE IBO-SECTOR OP LANGE TERMIJN VERZEKERT, MET NAME EEN OVERHEVELING VAN DE MIDDELEN IN KWESTIE VAN TEWERKSTELLING NAAR WELZIJN ZODAT, BINNEN HET ERKENNINGSKADER VAN KIND EN GEZIN, EEN DUURZAAM EN GEVARIËERD PERSONEELSBESTAND TOT STAND KOMT BINNEN DE INITIATIEVEN VOOR BUITENSCHOOLSE OPVANG.

DE COMMISSIE STELT M.B.T. HET OPTREDEN VAN HET FONDS VOOR COLLECTIEVE UITRUSTINGEN EN DIENSTEN:

- DAT ER OP KORTE TERMIJN EN STRUCTUREEL VERDER WERK MOET WORDEN GEMAAKT VAN EEN EVENWICHTIGE VERDELING VAN DE 0,05%-MIDDELEN OVER DE VERSCHILLENDE GEMEENSCHAPPEN. DE IN HET VOORUITZICHT GESTELDE 54% VOOR VLAANDEREN BETEKENT, INDIEN HET GEREALISEERD WORDT, EEN GUNSTIGE EVOLUTIE.
- DAT DE GEVOERDE DOSSIERBEHANDELING TRANSPARANT MOET ZIJN ZOWEL VOOR DE INITIATIEFNEMERS ALS VOOR KIND EN GEZIN.
- DAT DE VOORSTELLEN GEFORMULEERD DOOR EEN BEHEERDER VAN HET FCUD OM OP KORTE TERMIJN TE KOMEN TOT EEN GEZAMENLIJK OP TE STELLEN INVENTARIS DOOR KIND EN GEZIN EN HET FCUD VAN DE BEHOEFTE EN MIDDELEN INZAKE BUITENSCHOOLSE OPVANG, THUISOPVANG VAN ZIEKE KINDEREN EN OPVANG TIJDENS FLEXIBELE UREN, EEN CONSTRUCTIEF VOORSTEL IS. ZIJ VRAAGT WEL EEN FORMELE BEVESTIGING DOOR HET FCUD AAN KIND EN GEZIN.
- DAT DEZE INVENTARIS VAN BEHOEFTE EN MIDDELEN VIA OVERLEG TUSSEN FCUD EN KIND EN GEZIN DE WEG MOET EFFENEN NAAR EEN ZO GROOT MOGELIJK AANTAL GEMEENSCHAPPELIJKE CRITERIA DIE, INDIEN NODIG, PER GEMEENSCHAP KUNNEN VERSCHILLEN EN DIE EEN GEMEENSCHAPPELIJKE ADMINISTRATIEVE AFHANDELING IN DE HAND WERKEN.

DE COMMISSIE ZIET IN DEZE NIEUWE VOORSTELLEN TOT OVERLEG DE WIL OM UITVOERING TE GEVEN AAN DE AFSPRAKEN DIE ZIJN GEMAAKT IN DE INTERMINISTERIËLE CONFERENTIE VOOR DE RECHTEN VAN HET KIND VAN 2 JULI 1997, EN DIE INHOUDEN DAT ER EEN PERMANENTE OVERLEGSTRUCTUUR KOMT DIE TOEZIET OP HET BEHEER VAN DE 0,05%-GELDEN EN DIE IN DIT KADER OBJECTIEVE TOEKENNINGS-CRITERIA BEPAALT.⁴

⁴ De vertegenwoordigers van het Vlaams Economisch Verbond en het Nationaal Christelijk Middenstandsverbond verwijzen hier naar hun standpunt ten aanzien van de 0,05%-bijdrage zoals opgenomen in punt 5§2.

11. De Commissie oordeelt, daarbij aansluitend, dat de basis voor het op elkaar afstemmen van de FCUD- en K&G-aanpak, de regelgeving is zoals die binnen de gemeenschapsbevoegdheid tot stand is gekomen.

CENTRAAL DAARIN STAAT DE NOTIE KWALITEITSBEWAKING. DE COMMISSIE BEKLEMT OOK DAT HET TOEZICHT OP DE NALEVING VAN DE VIGERENDE ERKENNINGS- EN TOEZICHTSNORMEN DE EXCLUSIEVE TAAK VAN DE VLAAMSE OVERHEID IS. HET KWALITEITSADVIES IS DAN OOK MINIMAAL VEREIST VOOR HET AL OF NIET TOEKENNEN VAN TOELAGEN, UIT WELKE FINANCIERINGSBRON OOK. HET INTRODUCEREN VAN HET KWALITEITSDECREET IN DE GESUBSIDIEERDE SECTOR ZAL DE IMPACT VAN HET KWALITEITSADVIES VAN KIND EN GEZIN, DAT ZAL GEËNT ZIJN OP EEN EVALUATIE VAN SECTORSPECIFIEKE MINIMALE KWALITEITSCRITERIA EN HET DOOR EEN VOORZIENING GEVOERDE KWALITEITSBELEID, NOG VERSTERKEN.

12. Kwaliteitsvolle opvangvoorzieningen hebben nood aan een goede infrastructuur. Daarom staat de Commissie stil bij de VIPA-financiering die ter zake essentieel is voor de gesubsidieerde voorzieningen.

DE COMMISSIE STELT VAST DAT EEN VERHOOGING VAN DE MIDDELEN NOODZAKELIJK IS.⁵ DE BEHUIZING VAN KINDERDAGVERBLIJVEN IS IMMERS NIET STEEDS (BRAND)VEILIG EN LAAT NIET ALTIJD EEN OPTIMALE PEDAGOGISCHE WERKING TOE. OOK DE PROGRAMMATORISCH VEREISTE UITBREIDINGEN EN NIEUWE REALISATIES MOETEN MOGELIJK BLIJVEN.

DE COMMISSIE BEKLEMT OOK DAT BEHALVE EEN VERHOOGING VAN DE GELDEN⁶, EEN VEREENVOUDIGING VAN DE PROCEDURE ZEKER AANGEWEEZEN IS.

DEREGULERING EN EFFICIËNTIE MOETEN DAARBIJ DE LEIDRAAD ZIJN. EEN AFSTEMMING VAN DE VIPA-SUBSIDIENORMEN OP DE ERKENNINGSNORMEN IS EEN PRIORITAIRE DOELSTELLING.

DE COMMISSIE BEVEELT OOK AAN, WANNEER EEN BETEKENISVOLLE UITBREIDING VAN DE VIPA-MIDDELEN ZOU KUNNEN, TE ONDERZOEKEN WAT DE BESTE AANPAK IS: DE BESTAANDE SPECIFIEKE SUBSIDIËRING BEHOUDEN OF EEN ALGEMENE VERHOOGING VAN DE WERKINGSKOSTEN OVERWEGEN. VOOR ALLE DUIDELIJKHEID: DEZE LAATSTE OPTIE LIJKT DE COMMISSIE NIET ZINVOL WANNEER DE GROOTTEORDE VAN DE BESCHIKBARE TEGOEDEN BLIJFT WAT ZE NU IS.

TOT SLOT MELDT DE COMMISSIE DAT BIJ HET ONDERZOEKEN VAN DE WENSELIJKHEID EN DE MOGELIJKHEID VAN IBO-PROJECTEN TOT HET VIPA TOE TE LATEN, REKENING MOET GEHOUDEN WORDEN MET DE PARTIËLE BEZETTING VAN DE IBO-INFRASTRUCTUUR.

⁵ De vertegenwoordigers van het Vlaams Economisch Verbond en het Nationaal Christelijk Werkgeversverbond dringen aan op een onderzoek dat de nood aan eventuele bijkomende middelen moet kwantificeren.

⁶ De vertegenwoordigers van het Vlaams Economisch Verbond en het Nationaal Christelijk Werkgeversverbond opteren voor een herbekijken van de infrastructuurmiddelen.